

European Territorial Cooperation Programme
Greece-Bulgaria 2007-2013

INVESTING IN OUR FUTURE

ΕΡΓΟ:

ΓΙΑ ΤΗ ΘΡΟΝΤΙΔΑ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

**Actions Promoting Health Access and Protection of Roma
Population/Roma Alert!**

ΜΕΛΕΤΗ:

ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Πακέτο Εργασίας 3., Δράση 3.1, Παραδοτέο 3.1.1

ΟικοΚοινωνία

Βηλαρά 7 & Βαλαωρίτου,

54625 Θεσσαλονίκη

τηλ. 2310 326419, 2310 523084, fax 2310 523084

info@oikokoinonia.gr

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ : ΤΟ ΕΡΓΟ	8
1.1 ROMA ALERT!.....	9
1.1.1 ΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ	12
1.1.2 ΤΑ ΠΑΚΕΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	13
1.2. Η ΟΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΑ	17
1.3. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	19
1.4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	20
1.4.1 Η ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ	22
1.5. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ.....	23
1.6. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ	28
1.6.1 ΕΛΛΗΝΕΣ ΡΟΜΑ : ΧΩΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ	28
1.6.2 ΕΛΛΗΝΕΣ ΡΟΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ	32
1.7. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	34
1.7.1 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	34
1.7.2 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	39
1.7.2.1 Το πλαίσιο της εθνικής πολιτικής υπέρ των ελλήνων ΡΟΜΑ	40
1.7.2.2 Το Ο.Π.Δ. για την κοινωνική ένταξη των ελλήνων ΡΟΜΑ.....	42
1.7.2.3 Η ελληνική εθνική πολιτική από το 2008 μέχρι σήμερα	43
1.8. Η ΥΓΕΙΑ.....	45
1.8.1 Τα ιατροκοινωνικά κέντρα.....	47
1.9. ΟΙ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ROMA ALERT!	51
1.9.1 Ο οικισμός του ΔΡΟΣΕΡΟΥ.....	51
1.9.2 Ο οικισμός ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ.....	55
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ της Έρευνας Πεδίου	66
2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΈΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ.....	67
2.1. Ορισμός του στατιστικού πληθυσμού.....	67
2.2. Μέθοδος Δειγματοληψίας.....	67
2.3. Μέγεθος Δείγματος.....	68
2.4. Μέθοδος Συλλογής Δεδομένων - Ερωτηματολόγιο.....	68
2.5. Επιλογή και εκπαίδευση συνεντευκτών	69

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΟΙΚΙΣΜΩΝ 71

3.1.	ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	72
3.1.1	Σύνθεση του νοικοκυριού.....	72
	Άτομα ανά νοικοκυριό	72
	Μέσος αριθμός ατόμων ανά νοικοκυριό	73
	Εκτιμώμενος πληθυσμός	74
	Φύλο.....	74
3.1.2	Ηλικιακή Διάρθρωση	75
	Μέσος όρος ηλικίας ανά οικισμό.....	75
	Ηλικιακή ομάδα ανά φύλο	76
	Κατανομή ηλικιακής ομάδας ανά φύλο και έτος δειγματοληψίας ανεξάρτητα οικισμού..	78
3.1.3	Ετήσιο δηλωθέν εισόδημα	79
3.2.	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ – ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	81
3.2.1	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	81
	Ηλικιακή ομάδα ανά οικογενειακή κατάσταση.....	81
	Γάμος	82
3.2.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	83
	Νομός γέννησης.....	83
	Ληξιαρχική πράξη γέννησης	84
	Ταυτότητα / διαβατήριο.....	85
	Εγγραφή στο δημοτολόγιο	86
	Εγγραφή στο μητρώο αρρένων	86
	Στρατιωτική θητεία	87
3.3.	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	88
3.3.1	Γλωσσική επικοινωνία.....	88
3.3.2	Εκπαιδευτικό επίπεδο	90
3.3.3	Εκπαιδευτικές δυσχέρειες.....	93
	Γνώση γραφής και ανάγνωσης	93
	Ηλικία που σταμάτησαν το σχολείο.....	94
	Ύπαρξη παιδιών που σταμάτησαν το σχολείο.....	94
	Λόγοι που σταμάτησαν το σχολείο.....	94
	Προτάσεις βελτίωσης της εκπαίδευσης των Ρομά.....	95
3.4.	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	96
3.4.1	Επάγγελμα	96

Σημερινή εργασιακή κατάσταση.....	96
Διάστημα ανεργίας	97
Επάγγελμα – απασχόληση.....	99
Επαγγελματική εξειδίκευση	100
3.4.2 Ασφάλιση.....	102
Ασφαλισμένοι ανά οικισμό	102
Ασφαλισμένοι ανά φύλο	102
Ασφαλισμένοι ανά ηλικιακή ομάδα	103
ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ : ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ.....	104
Εισαγωγή.....	105
4.1 ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ - ΣΤΕΓΑΣΗ	105
Ανεξάρτητοι χώροι διαβίωσης κατοικίας.....	109
4.2 ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΥΓΕΙΑΣ	112
4.3 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΔΙΚΤΥΩΝ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ.....	114
4.3.1 Υποδομές Δικτύων Κοινής Ωφέλειας στους Οικισμούς	114
4.3.2 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΔΙΚΤΥΩΝ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ ΣΤΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ.....	117
4.4 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ – ΔΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	120
4.4.1 ΜΕΤΡΑ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΣΤΗΚΑΝ - ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ.....	120
4.4.2 ΕΡΓΑ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ – ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ - ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ	121
ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	122
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	127

Περιεχόμενα Πινάκων

Πίνακας 2.1: Συγκριτικοί στατιστικοί δείκτες ατόμων στο νοικοκυριό ανά οικισμό (2008 & 2012) .	72
Πίνακας 2.2: Στατιστικοί δείκτες μελών νοικοκυριού ανά οικισμό	73
Πίνακας 2.3: Στατιστικοί δείκτες ατόμων ανά νοικοκυριό.....	73
Πίνακας 2.4: κατανομή φύλου ανά οικισμό	74
Πίνακας 2.5: Μέσος όρος ηλικίας ανά οικισμό.....	75
Πίνακας 2.6: Δείκτες διασποράς ηλικίας	75
Πίνακας 2.7: Κατανομή ηλικιακής ομάδας ανά φύλο	76
Πίνακας 2.8: Ετήσιο δηλωθέν εισόδημα ανά οικισμό, συγκριτικά στοιχεία 2008 & 2012...	80
Πίνακας 2.9: Οικογενειακή κατάσταση ανά ηλικιακή ομάδα	81
Πίνακας 2.10: Κατανομή είδος γάμου	82
Πίνακας 2.11: Κατανομή ληξιαρχική πράξη γάμου.....	82
Πίνακας 2.12: Νομός γέννησης ανά οικισμό	83
Πίνακας 2.13: Κατανομή ληξιαρχική πράξη γέννησης.....	84
Πίνακας 2.14: Γέννηση παιδιών εντός – εκτός γάμου	85
Πίνακας 2.15: Ύπαρξη ταυτότητας / διαβατηρίου στα μέλη του νοικοκυριού.....	85
Πίνακας 2.16: Εγγραφή στο δημοτολόγιο	86
Πίνακας 2.17: Εγγραφή στο μητρώο αρρένων.....	86
Πίνακας 2.18: Εκπλήρωση στρατιωτικών υποχρεώσεων	87
Πίνακας 2.19: Κατανομή ομιλούμενων γλωσσών	88
Πίνακας 2.20: Κατανομή ομιλούμενων γλωσσών ανά οικισμό	88
Πίνακας 2.21: Συγκριτικά στοιχεία ομιλούντων ελληνικά (2008 & 2012)	89
Πίνακας 2.22: Κατανομή εκπαιδευτικού επιπέδου ανά φύλο και οικισμό.....	90
Πίνακας 2.23: Γνώση γραφής και ανάγνωσης ελληνικής γλώσσας	93
Πίνακας 2.24: Στατιστικοί δείκτες ηλικίας που σταμάτησαν το σχολείο	94
Πίνακας 2.25: Ύπαρξη παιδιών που σταμάτησαν το σχολείο.....	94
Πίνακας 2.26: Λόγοι που σταμάτησαν το σχολείο	95
Πίνακας 2.27: Προτάσεις βελτίωσης της εκπαίδευσης των Ρομά.....	95
Πίνακας 2.28: Κατανομή εργασιακής κατάστασης ανά φύλο	96
Πίνακας 2.29: Συγκριτικά στοιχεία εργασιακής κατάστασης (2008 & 2012)	97
Πίνακας 2.30: Διάστημα ανεργίας ανά φύλο.....	97
Πίνακας 2.31: Διάστημα ανεργίας ανά αναζήτηση εργασίας.....	98
Πίνακας 2.32: Τρόποι αναζήτησης εργασίας.....	98
Πίνακας 2.33: Απασχόληση ανά τύπο επαγγέλματος	99

Πίνακας 2.34: Ύπαρξη επαγγελματικής εξειδίκευσης ανά φύλο	100
Πίνακας 2.35: Είδος εξειδίκευσης ανά φύλο	100
Πίνακας 2.36: Τρόποι απόκτησης εξειδίκευσης ανά φύλο	101
Πίνακας 2.37: Ύπαρξη ασφάλισης ανά οικισμό	102
Πίνακας 2.38 Ύπαρξη ασφάλισης ανά φύλο	102
Πίνακας 2.39 Ύπαρξη ασφάλισης ανά ηλικιακή ομάδα	103
Πίνακας 3.1 : Μορφή κατοικίας.....	105
Πίνακας 3.2 : Μορφή Κατοικίας ανά οικισμό.....	105
Πίνακας 3.3 : Επιφάνεια ανά είδος κατοικίας (τ.μ.)	106
Πίνακας 3.4 : Μέσος αριθμός ατόμων νοικοκυριού ανά τυπολογία.....	107
Πίνακας 3.5 : Τυπολογία «σπίτια» - τ.μ. ανά άτομο	108
Πίνακας 3.6 : Κύριοι χώροι κατοικιών ανά οικισμό	109
Πίνακας 3.7 : Χώροι χρήσεις αντί κουζίνας.....	109
Πίνακας 3.8 : Θέρμανση.....	109
Πίνακας 3.9 : Οικιακός Εξοπλισμός.....	110
Πίνακας 3.10 : Απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με ποια από τα παρακάτω μέτρα / προγράμματα του εθνικού σχεδίου για τους Ρομά εφαρμόστηκαν στην περιοχή τους και τη χρησιμότητα για την οικογένειά τους	112
Πίνακας 3.11 : Απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με ποια από τα παρακάτω έργα Υποδομών θα έδιναν προτεραιότητα για την επόμενη πενταετία και το βαθμό σημαντικότητά τους για αυτούς.....	113
Πίνακας 3.12 : Έργα Υποδομών που πραγματοποιήθηκαν στους οικισμούς που διενεργήθηκε η έρευνα	114
Πίνακας 3.13 : Απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την προτεραιότητα των παρακάτω έργων Υποδομών για την επόμενη πενταετία και το βαθμό σημαντικότητάς τους.....	116
Πίνακας 3.14 : Ύδρευση	117
Πίνακας 3.15 : Αποχέτευση	118
Πίνακας 3.16 : Ηλεκτρικό Ρεύμα	118
Πίνακας 3.17 : Απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με το ποια έργα θεωρούν απαραίτητα ώστε να βελτιωθούν οι συνθήκες διαμονής και στέγασης των οικογενειών ROMA της περιοχής.....	119
Πίνακας 3.18 : Απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με ποια από τα παρακάτω μέτρα / προγράμματα του εθνικού σχεδίου για τους Ρομά εφαρμόστηκαν στην περιοχή τους και τη χρησιμότητα για την οικογένειά τους	120

Πίνακας 3.19 : Απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με ποια από τα παρακάτω έργα Υπηρεσιών θα έδιναν προτεραιότητα για την επόμενη πενταετία και το βαθμό σημαντικότητά τους για αυτούς.....	121
---	-----

Περιεχόμενα Γραφημάτων

Γράφημα 2.1 : Θηκόγραμμα Κατανομής ηλικιών.....	75
Γράφημα 2.2 : Πυραμίδα ηλικιών.....	77
Γράφημα 2.3 : Κατανομή εκπαιδευτικού επιπέδου ανδρών ανά οικισμό	91
Γράφημα 2.4 : Κατανομή εκπαιδευτικού επιπέδου γυναικών ανά οικισμό	92
Γράφημα 3.1 : Επιφάνεια κατοικίας.....	106
Γράφημα 3.2 : Σχέση αριθμού υπνοδωματίων με άτομα στο νοικοκυριό.....	107
Γράφημα 3.3 : Θηκόγραμμα τ.μ. ανά άτομο στα 2 έτη.....	108

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ :
ΤΟ ΕΡΓΟ

1.1 ROMA ALERT!

Το έργο **Actions Promoting Health Access & Protection Of Roma Population/ Roma Alert!** υλοποιείται από τον Ιούνιο 2011 στο πλαίσιο του Προγράμματος «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία Ελλάδα - Βουλγαρία 2007-2013» και ειδικά στον ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: Ποιότητα Ζωής ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1.3: Συνεργασία και Δικτύωση για την Υγεία και για Θέματα Κοινωνικής Πρόνοιας.

Συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΤΠΑ) (85%) και από Εθνικούς Πόρους (15%) της Ελλάδας και της Βουλγαρίας

Το έργο υλοποιείται με την υποστήριξη της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης των Επιχειρησιακών προγραμμάτων του στόχου «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία» και της Κοινής Τεχνικής Γραμματείας του Προγράμματος.

Βασικές παραμέτρους για την άρση του κοινωνικού αποκλεισμού που βιώνουν οι Πολίτες Τσιγγάνικης καταγωγής στην Ελλάδα και στη Βουλγαρία αποτελούν η μακροπρόθεσμη βελτίωση της ατομικής και κοινωνικής υγείας και υγιεινής των Τσιγγάνων Πολιτών και η διασφάλιση του δικαιώματος πρόσβασης στις υπηρεσίες Υγείας ως όροι φυσικής επιβίωσης και στοιχειώδεις προϋποθέσεις κοινωνικής ένταξης.

Το έργο **Actions Promoting Health Access & Protection Of Roma Population/ Roma Alert!** με σκοπό την παραγωγή θετικού έργου στην προοπτική της προαγωγής της κοινωνικής συνοχής με την ένταξη των πολιτών Τσιγγάνικης καταγωγής στις τοπικές κοινωνίες στην Ελλάδα και στη Βουλγαρία έχει ως στόχους:

Να συμβάλλει στη βελτίωση των δεικτών υγείας, αλλά και των συνθηκών διαβίωσης τους, με αποτέλεσμα την προστασία και την προαγωγή της υγείας στις κοινότητες των Ρομά, αλλά και κατ' επέκταση στο σύνολο της τοπικής κοινωνίας.

Να εκπαιδεύσει τους Ρομά των δύο χωρών στη σημασία της πρόληψης, της προστασίας και της διατήρησης της ατομικής, οικογενειακής και κοινωνικής Υγείας και Υγιεινής καθώς και στη σημασία της ορθής πρόσβασής τους στο Δημόσιο Σύστημα Υγείας και στη σωστή χρήση των υπηρεσιών που προσφέρονται.

Να ευαισθητοποιήσει και να εκπαιδεύσει τους εργαζόμενους στο Δημόσιο Σύστημα Υγείας, ώστε να αντιμετωπίζουν ορθά και αποτελεσματικά τους Τσιγγάνικους πληθυσμούς που προσέρχονται σε αυτό.

Το έργο αναγνωρίζει τις γυναίκες και τα παιδιά ως τις πλέον εύθραυστες πληθυσμιακές ομάδες και περιλαμβάνει δράσεις πληροφόρησης, εκπαίδευσης, κατάρτισης καθώς και πρόληψης μέσα από τακτικούς ιατρικούς ελέγχους.

Από την υλοποίηση του έργου αναμένονται μεσοπρόθεσμα αποτελέσματα προς όφελος των Ρομά κατοίκων των οικισμών, όπως η ένταξη των Ρομά στο Σύστημα Υγείας, η μείωση των επιδημιών και των ασθενειών και κατ' επέκταση η μείωση των επιπτώσεων στο κοινωνικό σύνολο, η βελτίωση της ποιότητας και η αύξηση του προσδόκιμου ζωής.

Επίσης αναμένονται αποτελέσματα και προς όφελος της τοπικής κοινωνίας, όπως η καταπολέμηση των προκαταλήψεων και η προαγωγή της κοινωνικής ειρήνης στις τοπικές κοινωνίες, η ενδυνάμωση του αισθήματος ασφάλειας στις πόλεις και στις περιοχές παρέμβασης, η άμβλυση των τοπικών κοινωνικών προβλημάτων και των εστιών έντασης, η αναβάθμιση των περιοχών παρέμβασης, η κοινωνική ισότητα και η ευημερία στις τοπικές κοινωνίες.

Αναμένονται επίσης μακροπρόθεσμα αποτελέσματα, όπως η καθιέρωση συνεργασίας και δικτύωσης σε ζητήματα προστασίας της υγείας, ανάμεσα στην Ελλάδα και στη Βουλγαρία, αλλά και ανάμεσα στις τοπικές αρχές και στο Εθνικό Σύστημα Υγείας των χωρών αυτών. Η ευαισθητοποίηση και η μείωση των προκαταλήψεων απέναντι στους Ρομά. Η αναβάθμιση των συνθηκών υγείας και της ποιότητας ζωής των Ρομά, η μείωση της παιδικής θνησιμότητας και η επιμήκυνση του προσδόκιμου ζωής. Η πληροφόρηση και η εξάσκηση

των Ρομά, ειδικά των γυναικών και παιδιών σε θέματα υγείας, βασικής χρήσης φαρμάκων, πρόληψης επιδημιών και ιατρικής φροντίδας, ώστε να τους αποδοθούν ίσες ευκαιρίες. Η εφαρμογή των ευρωπαϊκών στρατηγικών σε συνεργασία με τοπικούς κοινωνικούς εταίρους για τη διαμόρφωση κοινωνικών συμμαχιών. Η δημιουργία ποιοτικών και ασφαλέστερων συνθηκών διαβίωσης στους οικισμούς των Ρομά και κατ' επέκταση στην τοπική κοινωνία. Η τεχνογνωσία της τοπικής αυτοδιοίκησης και των τοπικών κοινωνικών εταίρων στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση πολιτικών και δράσεων για τις ειδικές κοινωνικές ομάδες. Η παρακίνηση της Δημόσιας Διοίκησης και της Αυτοδιοίκησης στην ανάληψη πρωτοβουλιών και παρεμβάσεων για την παροχή κοινωνικών υποδομών (αποχέτευση, πόσιμο νερό, αποκομιδή απορριμάτων κλπ).

Η ανάπτυξη δίαυλου επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των φορέων των δύο συνεργαζομένων χωρών Ελλάδας και Βουλγαρίας με κοινό στόχο τη βελτίωση των συνθηκών υγείας του πληθυσμού των Ρομά.

Το έργο στοχεύει και έχει τις προϋποθέσεις να πετύχει το στόχο του Προγράμματος Εδαφικής Συνεργασίας «Ελλάδα Βουλγαρία 2007 – 2013», ο οποίος είναι «...η *πρόωθηση της Διασυνοριακής περιοχής με την εξασφάλιση της περιφερειακής συνοχής και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας...*» και να υποστηρίξει την Εθνική στρατηγική των δύο χωρών για την κοινωνική ένταξη και την ήπια διαχείριση των φαινομένων του οριακού κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά, στο πλαίσιο των κατευθυντηρίων γραμμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.1.1 ΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

Στην υλοποίηση του έργου συνεργάζονται επτά εταιρείες από την Ελλάδα και τη Βουλγαρία:

ΕΤΑΙΡΟΙ

Επικεφαλής Εταίρος: ΟΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΑ , Πρωτοβουλία για την Κοινωνική Κατοικία και την Υποστήριξη της Κοινωνικής Ένταξης των Τσιγγάνων Πολιτών (Ελλάδα)
Εταίρος 2: Δήμος Δέλτα (Ελλάδα)
Εταίρος 3: Περιφερειακή Ένωση Δήμων Ανατολικής Μακεδονίας (Ελλάδα)
Εταίρος 4: Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης, Τμήμα Μαιευτικής (Ελλάδα)
Εταίρος 5: Περιφερειακή Επιθεώρηση Υγείας Haskono Βουλγαρίας (Βουλγαρία)
Εταίρος 6: Δήμος Dimitrograd (Βουλγαρία)
Εταίρος 7: M.K.O. Tolerance and Mutual Aid Foundation (Βουλγαρία)

1.1.2 ΤΑ ΠΑΚΕΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το έργο είναι οργανωμένο σε 5 πακέτα εργασίας που περιλαμβάνουν εκτός από τη διαχείριση / τον συντονισμό και τη δημοσιότητα, μία Μελέτη καταγραφής της υπάρχουσας κατάστασης στον πληθυσμό των Ρομά, μία Επιδημιολογική Έρευνα, ένα Σχέδιο Δράσης για την εξειδίκευση των μέτρων που πρέπει να εφαρμοστούν τοπικά για την αντιμετώπιση και τον περιορισμό των προβλημάτων σε βραχυπρόθεσμη αλλά και μακροπρόθεσμη βάση, Δράσεις πληροφόρησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης του πληθυσμού, καθώς επίσης και Δράσεις πρόληψης μέσα από ιατρικούς ελέγχους και εμβολιασμούς, στο πλαίσιο του τελικού σταδίου του προγράμματος, που αποτελεί και την πιλοτική του εφαρμογή.

Πακέτα εργασίας / Δράσεις	Εταίροι / Φορείς υλοποίησης
<p>Πακέτο εργασίας 1: Διαχείριση και Συντονισμός</p> <p>Δράσεις:</p> <p>1.1 Προπαρασκευαστικές Δράσεις</p> <p>1.2 Συναντήσεις Συντονισμού των Δράσεων</p> <p>1.3 Διαχείριση του έργου</p>	<p>Επ. Εταίρος: «ΟικοΚοινωνία»</p>
<p>Πακέτο εργασίας 2: Ενημέρωση και Δημοσιότητα</p> <p>Δράσεις:</p> <p>2.1 Επικοινωνιακό Σχέδιο</p> <p>2.2 Παραγωγή επικοινωνιακού υλικού</p> <p>2.3 Συνέδριο</p> <p>2.4 Ιστοχώρος</p> <p>2.5 Εργαστήρια δημοσιότητας</p>	<p>Επ. Εταίρος: «ΟικοΚοινωνία»</p> <p>Ετ. 2: Δήμος Δέλτα</p> <p>Ετ. 3: Περιφερειακή Ένωση Δήμων Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης</p> <p>Ετ. 6: Δήμος Dimitrograd</p> <p>Ετ. 7: M.K.O. Tolerance and Mutual Aid Foundation Βουλγαρίας</p>
<p>Πακέτο εργασίας 3: Μελέτες</p> <p>Δράσεις</p> <p>3.1 Ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης</p> <p>3.2 Επιδημιολογική έρευνα</p>	<p>Επ. Εταίρος: «ΟικοΚοινωνία»</p> <p>Ετ. 7: TMAF</p> <p>Ετ. 4: Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης (Τμήμα Μαιευτικής)</p> <p>Ετ. 5: Περιφερειακή Διεύθυνση Υγείας -</p>

<p>3.3 Σχέδιο Δράσης</p>	<p>Haskono Βουλγαρίας</p>
<p>Πακέτο εργασίας 4: Εκπαίδευση Δράσεις: 4.1 Σχεδιασμός προγράμματος εκπαίδευσης 4.2 Παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού 4.3 Εκπαιδευτικά Σεμινάρια</p>	<p>Επ. Εταίρος: ΟΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΑ Ετ. 4: Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης (Τμήμα Μαιευτικής) Ετ. 7: ΤΜΑΦ Ετ. 5: Περιφερειακή Διεύθυνση Υγείας - Haskono Βουλγαρίας</p>
<p>Πακέτο εργασίας 5: Πιλοτική εφαρμογή Δράσεις: 5.1 Ιατρικός έλεγχος γυναικών και παιδιών 5.2 Ημέρες εμβολιασμού 5.3 Ημέρες πληροφόρησης</p>	<p>Ετ. 2: Δήμος Δέλτα Ετ. 3: Περιφερειακή Ένωση Δήμων Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης Ετ. 6: Δήμος Dimitrovgrad</p>

Οι πληθυσμοί στους οικισμούς Ρομά της περιοχής παρέμβασης του έργου σε Ελλάδα και Βουλγαρία (Αγία Σοφία, Δροσερό, Dimitrograd), μέχρι και σήμερα αντιμετωπίζουν τον κοινωνικό αποκλεισμό, με διακρίσεις όταν απευθύνονται σε υπηρεσίες, με έλλειψη ασφαλούς και σταθερής στέγασης αλλά και με επιβίωση κάτω από άσχημες συνθήκες υγείας.

Οι συνθήκες διαβίωσης των Ρομά στους οικισμούς σε χαμηλής ποιότητας καταλύματα που βρίσκονται σε υποβαθμισμένες περιοχές με ελλειπείς υποδομές όπως ύδρευση, αποχέτευση, ηλεκτροδότηση, διαχείριση απορριμμάτων κλπ, δημιουργούν ένα επισφαλές υγιεινολογικό περιβάλλον για όλους τους κατοίκους, κυρίως όμως για τις γυναίκες και τα παιδιά. Ολόκληρος ο περιγεννητικός κύκλος, που περιλαμβάνει την τεκνοποίηση και την ανατροφή των νηπίων και των παιδιών, τη μητέρα στη φάση της εγκυμοσύνης και τα παιδιά στα πρώτα χρόνια της ζωής τους, βρίσκεται σε μία εύθραυστη κατάσταση διαρκών κινδύνων.

Η διαχείριση της φροντίδας της υγείας των Ρομά περιλαμβάνει ιδιαίτερα ευαίσθητες πλευρές, όπως αυτές του γάμου ανηλίκων, της περιγεννητικής φροντίδας, περιλαμβανομένης της αντισύλληψης, του προγεννητικού ελέγχου, και του οικογενειακού προγραμματισμού, των ενδοοικογενειακών σχέσεων, της ανατροφής των παιδιών κλπ, πλευρές που συχνά αποτελούν ταμπού για την Τσιγγάνικη κοινότητα, είτε από άγνοια, είτε από στερεοτυπικές, εθιμικές συνήθειες και αντιλήψεις.

Το έργο **Roma Alert!**, έχοντας υπόψη πως η υγεία αναγνωρίζεται ως ο σημαντικότερος παράγοντας για την ποιότητα ζωής, εστιάζει στο θέμα αυτό με ειδικό βάρος στις ευπαθείς ομάδες, οι οποίες είναι γυναίκες και παιδιά.

Ως γνωστό τα προβλήματα υγείας επιδεινώνονται σε κοινωνίες όπου το κοινωνικό στίγμα αφήνει τους πολίτες στο περιθώριο. Ο κοινωνικός αποκλεισμός οδηγεί τους Ρομά μακριά από το Εθνικό σύστημα υγείας. Ως επί το πλείστον, αυτοί οι πολίτες λαμβάνουν ελάχιστη ιατρική βοήθεια και δεν είναι εξοικειωμένοι με τις διαδικασίες του συστήματος υγείας. Επιπλέον οι περισσότεροι είναι αντιμετώπι με την ανεργία, συνεπώς παραμένουν ανασφάλιστοι και ζούνε κάτω από άσχημες συνθήκες.

Το έργο **Roma Alert!**, όπως αναφέρεται και παραπάνω, έχει διπλό στόχο: να φέρει τους Ρομά των δύο χωρών πιο κοντά στις δομές του συστήματος Υγείας, αλλά και παράλληλα να κινητοποιήσει αυτές τις δομές να συμπεριλάβουν με επιτυχία τους Ρομά στο σύστημα Υγείας. Η κινητοποίηση αυτή θα μπορέσει να επιτευχθεί μέσω της ορθής καθοδήγησης, της πρόληψης, της ενημέρωσης και της ευαισθητοποίησης αλλά και μέσω τακτικών ελέγχων υγείας.

Η κινητοποίηση θα έχει τελικό στόχο την υποστήριξη της κοινωνικής ενσωμάτωσης, η οποία είναι ο επιθυμητός στόχος του έργου.

Οι δράσεις του έργου θα υποστηρίξουν την ενεργοποίηση της ισχύουσας νομοθεσίας περί ίσης μεταχείρισης για πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας, και την ένταξη των Ρομά στο υπάρχον σύστημα και δεν θα τους συμπεριλάβει σε ένα νέο παράλληλο σύστημα. Οι πολίτες αυτοί θα οδηγηθούν στα κέντρα υγείας για έλεγχο και εμβολιασμό. Έτσι θα επιτευχθεί η εξοικείωση με τις διαδικασίες. Το εκπαιδευτικό υλικό που θα δημιουργηθεί, σε απλή κατανοητή γλώσσα, θα έχει στόχο την ευαισθητοποίηση και την ενημέρωση. Το υλικό αυτό θα περιλαμβάνει θέματα γενικού ενδιαφέροντος όπως οικογενειακός προγραμματισμός, αντισύλληψη προγεννητικός έλεγχος, εμβολιασμοί, κ.α. και επιπλέον θα χρησιμοποιηθεί στα εκπαιδευτικά σεμινάρια.

Συγχρόνως θα αναδειχθεί η σημασία της φροντίδας, διαφύλαξης και προαγωγής της ατομικής και κοινωνικής υγείας και υγιεινής, τόσο στο εσωτερικό των Τσιγγάνικων κοινοτήτων, όσο και στην ευρύτερη κοινωνία, αφού το θέμα θα τοποθετηθεί στην «κοινωνική ατζέντα», μέσα από τις έμμεσες δράσεις δημοσιότητας, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του προγράμματος, αυτές που απευθύνονται στη «θεσμική κοινωνία» (Υπηρεσίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Δημόσιες Υπηρεσίες και Φορείς, Σύλλογοι Ρομά, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις).

Στην περιοχή παρέμβασης του έργου ROMA ALERT! στην Ελλάδα υπάρχουν οι οικισμοί Αγίας Σοφίας του Δήμου Δέλτα και Δροσερού του Δήμου Ξάνθης, οι οποίοι είναι ουσιαστικά καταυλισμοί, εκτός οποιασδήποτε οικιστικής λογικής. Στους οικισμούς αυτούς, όπου οι οικογένειες ζουν σε μεγάλο βαθμό σε πρόχειρα λυόμενα, ή στην καλύτερη περίπτωση σε χαμηλής ποιότητας κατοικίες, οι συνθήκες δημόσιας υγιεινής είναι υποβαθμισμένες, με αποτέλεσμα να υπάρχουν άμεσοι κίνδυνοι για την υγεία των κατοίκων.

Πέρα από τις ασθένειες που είναι αποτέλεσμα των συνθηκών ζωής (έλλειψη θέρμανσης, έλλειψη αποχέτευσης κλπ) αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι ότι οι κάτοικοι των δύο οικισμών δε γνωρίζουν καθόλου τη σημασία της πρόληψης.

Αν εξαιρέσουμε τους εμβολιασμούς των παιδιών, που τα τελευταία χρόνια αντιμετωπίζεται με σχετική επάρκεια, σε επίπεδο πρόληψης οι Τσιγγάνοι δεν προσεγγίζουν τις υπηρεσίες υγείας.

Τα προβλήματα υγείας που καταγράφονται στον Τσιγγάνικο πληθυσμό και η ελλιπής αντιμετώπισή τους αποτελούν βασική τροχοπέδη στην κοινωνική ένταξη των Ρομά.

Ο κύκλος είναι φαύλος και ανατροφοδοτούμενος: ο αναλφαβητισμός και η αποχή από την εκπαίδευση οδηγούν στην άγνοια, η άγνοια στην έλλειψη ενημέρωσης που οδηγεί στη συνέχεια στην αμέλεια και στην κακή κατάσταση της υγείας, καθώς και στη μη σωστή χρήση των υπηρεσιών υγείας και αυτά με τη σειρά τους οδηγούν στη μη αποτελεσματική αντιμετώπιση των ιατρικών προβλημάτων. Η κακή υγεία συντείνει στην αποχή από την εκπαίδευση, που με τη σειρά της οδηγεί στην ανεργία, η αναγκαστική επιλογή συγκεκριμένων επαγγελμάτων αποτελεί παράγοντα επιδείνωσης των προβλημάτων υγείας και ούτω καθ' εξής.

Αυτός ο φαύλος κύκλος οφείλεται σε μια σειρά από αιτίες, που μπορούν να συνοψιστούν στα εξής: κοινωνικές προκαταλήψεις, ρατσισμός και απόρριψη αμυντική στάση κοινωνικής εσωστρέφειας, αναλφαβητισμός, περιορισμένη γνώση της ελληνικής γλώσσας, έλλειψη παιδείας και αγωγής υγείας, κακή συνεννόηση με τους λειτουργούς της υγείας, έλλειψη κοινωνικής ασφάλισης κλπ.

Επικεφαλής και Συντονιστής Εταίρος του έργου είναι η Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία «**ΟΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΑ, Πρωτοβουλία Πολιτών για την Κοινωνική Κατοικία και την Υποστήριξη της Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά**».

1.2. Η ΟΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η «**ΟικοΚοινωνία, Πρωτοβουλία Πολιτών για την Κοινωνική Κατοικία και την Υποστήριξη της Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά**», συγκροτήθηκε το 2001 ως Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία με σκοπό την προώθηση του αιτήματος για την προαγωγή της κοινωνικής κατοικίας και την οικιστική αποκατάσταση των αστέγων πολιτών Τσιγγάνικης καταγωγής με έμφαση στην ολοκληρωμένη κοινωνική υποστήριξη για την άρση του κοινωνικού αποκλεισμού και την κοινωνική ένταξη, στο πλαίσιο των κατευθυντηρίων πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις μειονεκτούσες κοινωνικά ομάδες και την κοινωνική συνοχή.

- Λειτουργεί στο πεδίο δράσης των «Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων», ως πρωτοβουλία πολιτών που προωθεί τον εθελοντισμό και την κοινωνική αλληλεγγύη.
- Τα μέλη της και οι συνεργάτες της είναι ενεργοί πολίτες του χώρου της Κοινωνικής Ανάπτυξης με εξειδίκευση και εμπειρία σε θέματα Διακρίσεων και Κοινωνικού Αποκλεισμού και στελέχη του ευρύτερου Δημόσιου Τομέα, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της επιστημονικής Κοινότητας.

- Ο σκοπός της «**ΟικοΚοινωνίας**» πραγματοποιείται μέσα στο πλαίσιο μιας σύγχρονης ολιστικής ανθρωπιστικής αντίληψης για την καταπολέμηση των διακρίσεων, την κοινωνική ισότητα και τη θεσμική και νομοθετική κατοχύρωση των κοινωνικών δικαιωμάτων όλων των πολιτών και ιδιαίτερα αυτών που ζουν σε καθεστώς οριακού κοινωνικού αποκλεισμού και στερούνται των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων στην κατοικία, στην εργασία, στην εκπαίδευση, στην υγεία, στην πρόνοια και στην κοινωνική προστασία.
- Η «**ΟικοΚοινωνία**» έχοντας αποκτήσει βαθιά γνώση στα θέματα των Ελλήνων Ρομά, με την επί σειρά ετών παρέμβασή και θετική δράση της, υλοποιεί ευρωπαϊκά και εθνικά προγράμματα και δράσεις με σκοπό την υποστήριξη της άρσης του κοινωνικού αποκλεισμού και της κοινωνικής ένταξης των Ελλήνων Ρομά.

Επίσης θέτει στην υπηρεσία της ελληνικής Πολιτείας την τεχνογνωσία και την εμπειρία της, αποστέλλοντας ολοκληρωμένη ενημέρωση για τις επί μέρους δράσεις της αλλά και το παραχθέν ενημερωτικό υλικό στις διοικητικές αρχές της χώρας, (Δήμους, Νομαρχίες, Περιφέρειες κλπ), καθώς και σε φορείς και Οργανισμούς που ασχολούνται με κοινωνικά θέματα με σκοπό την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των στελεχών της Δημόσιας Διοίκησης σε θέματα κοινωνικής ένταξης των Πολιτών Τσιγγάνικης Καταγωγής.

Λαμβάνει δε μέρος με εξειδικευμένα στελέχη σε όλα τα φόρα, της Ελλάδας αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με στόχο την σε βάθος επεξεργασία των πολιτικών εκείνων που θα οδηγήσουν μακροπρόθεσμα στην κοινωνική ένταξη των Ελλήνων Ρομά.

Η «**ΟικοΚοινωνία**» σε πλήθος περιπτώσεων συνέδραμε ως ΜΚΟ - «εμπειρογνώμων» στον σχεδιασμό της Εθνικής πολιτικής σε θέματα διασφάλισης των κοινωνικών δικαιωμάτων των Ρομά, περιλαμβανομένων των θεμάτων της γυναικείας χειραφέτησης, της ισότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τους Ρομά. Μέσα από την πολυετή δράση και εμπειρία, έχει την σφαιρική εικόνα των προβλημάτων της Τσιγγάνικης κοινότητας και προωθεί μοντέλα και πολιτικές στην λογική της κοινωνικής ένταξης, παρέχοντας στους Δημόσιους φορείς τεχνογνωσία, μέσα από την παραγωγή εργαλείων και μεθόδων τυποποίησης.

1.3. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η παρούσα Μελέτη «Ανάλυση της Υφιστάμενης Κατάστασης», μαζί με τις άλλες δύο Μελέτες «Επιδημιολογική Έρευνα» και «Σχέδιο Δράσης», αποτελούν ως το Πακέτο Εργασίας 3 «Μελέτες», τη βάση του έργου ROMA ALERT.

Το Πακέτο εργασίας 3 «Μελέτες», αναφέρεται με την πρώτη Μελέτη «Ανάλυση της Υφιστάμενης Κατάστασης» αφενός στο εννοιολογικό πλαίσιο του κοινωνικού αποκλεισμού και αφετέρου στην καταγραφή και ανάλυση όλου του φάσματος των συνθηκών διαβίωσης στους οικισμούς παρέμβασης.

Με τη δεύτερη Μελέτη «Επιδημιολογική Έρευνα» αναφέρεται στην καταγραφή και ανάλυση όλων των σχετικών με την Υγεία θεμάτων των κατοίκων των δύο οικισμών παρέμβασης Αγία Σοφία Δήμου Δέλτα και Δροσερό Ξάνθης.

Στην τρίτη Μελέτη «Σχέδιο Δράσης», με βάση τα συμπεράσματα των δύο προηγούμενων Μελετών, θα αναλυθούν και θα εξειδικευτούν κατ' αρχήν οι στόχοι και οι προβλεπόμενες δράσεις του Σχεδίου ROMA ALERT, σε βραχυπρόθεσμη βάση, στο χρονικό δηλαδή πλαίσιο της εφαρμογής του έργου ROMA ALERT! και κατά δεύτερον στην εκπόνηση ενός ευρύτερου Σχεδίου παρέμβασης στους τομείς της Δημόσιας υγιεινής και ατομικής υγείας των κατοίκων για τους οικισμούς στόχο του Σχεδίου ROMA ALERT! (οικισμοί Αγία Σοφία Δήμου Δέλτα, Δροσερού Ξάνθης), σε μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη βάση.

Η συγκεκριμένη Μελέτη «Ανάλυση της Υφιστάμενης Κατάστασης» αποτελεί το παραδοτέο 3.1 του έργου ROMA ALERT.

Στοχεύει κατ' αρχήν να θέσει αδρά το κοινωνιολογικό πλαίσιο του ειδικού κοινωνικού αποκλεισμού που βιώνουν οι έλληνες Πολίτες Τσιγγάνικης καταγωγής και στη συνέχεια να προχωρήσει στη διερεύνηση και καταγραφή των συνθηκών διαβίωσης του πληθυσμού των Ελλήνων Τσιγγάνων, στους οικισμούς Αγία Σοφία Δήμου Δέλτα και Δροσερού Ξάνθης και στην αναλυτική τεκμηρίωση των προβλημάτων και των κοινωνικών αναγκών, που οι οικισμοί και οι κοινότητες των κατοίκων τους αντιμετωπίζουν σήμερα.

Ταυτόχρονα επιχειρείται μέσω των ερωτηματολογίων και της στατιστικής ανάλυσης η επικαιροποίηση των στοιχείων και δεδομένων, ώστε σε συνδυασμό με την «Επιδημιολογική Έρευνα» η Μελέτη να αποτελέσει τη βάση για τη διατύπωση του

επικαιροποιημένου και εξειδικευμένου Σχεδίου Δράσεων (Action Plan). Με αυτόν τον τρόπο ολοκληρώνεται η υλοποίηση του Πακέτου Εργασίας 3 του έργου, «ΜΕΛΕΤΕΣ».

Τα συμπεράσματα των 3 Μελετών θα αποτελέσουν τη βάση για την παραγωγή του εκπαιδευτικού υλικού για την υλοποίηση του Πακέτου Εργασίας 4 «Εκπαίδευση, Training», που αφορά στην εκπαίδευση και κατάρτιση των κατοίκων των οικισμών σε όλο το θεματικό φάσμα της υγείας και υγιεινής, ώστε να υποστηριχθεί ολοκληρωμένα η κατακλείδα του έργου, το Πακέτο Εργασίας 5, δηλαδή η Πιλοτική Εφαρμογή του έργου με δράσεις ιατρικών ελέγχων και εμβολιασμών.

1.4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η διάρθρωση της παρούσας Μελέτης είναι αποτελείται από τέσσερα μέρη.

Στο πρώτο μέρος της Μελέτης περιλαμβάνεται η παρουσίαση του έργου ROMA ALERT! και μία σύντομη αναφορά στον επικεφαλής Εταίρο του έργου, την Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία «ΟΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΑ», που ως Επικεφαλής Εταίρος είναι υπεύθυνος για τον συντονισμό και την υλοποίηση του έργου.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται το εννοιολογικό πλαίσιο που καθοδηγεί την Μελέτη με αναφορά τόσο στην ιστορική διαδρομή των Ρομά στην Ελλάδα, όσο και στις συνθήκες διακρίσεων και κοινωνικού αποκλεισμού που αντιμετωπίζουν, εστιάζοντας στις δυσκολίες για ισότιμη πρόσβαση στη στέγαση, εκπαίδευση, εργασία και υγεία.

Επίσης αναλύονται κριτικά οι πολιτικές ένταξης των Ρομά τόσο σε Ευρωπαϊκό όσο και σε Εθνικό επίπεδο.

Στη συνέχεια επιχειρείται μία προσέγγιση της έννοιας της Υγείας (και υγιεινής) ως κρίσιμης παραμέτρου για τη ζωή των Τσιγγάνων Πολιτών.

Το πρώτο μέρος ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των δύο οικισμών παρέμβασης, Αγία Σοφία στον Δήμο Δέλτα και Δροσερό στον Δήμο Ξάνθης.

Στο δεύτερο μέρος, της παρούσας Μελέτης «Ανάλυση της Υφιστάμενης Κατάστασης» παρουσιάζεται η μεθοδολογία της πρωτογενούς έρευνας πεδίου για την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης στους οικισμούς με ειδικό ερωτηματολόγιο, που συνίσταται στη συλλογή πρωτογενών στοιχείων για την ομάδα στόχο, τους Ρομά κατοίκους των δύο οικισμών. Συγκεκριμένα παρουσιάζεται ο ορισμός του στατιστικού πληθυσμού, η μέθοδος

της δειγματοληψίας, το μέγεθος του δείγματος, η μέθοδος της συλλογής των δεδομένων, δηλαδή το ερωτηματολόγιο, και η επιλογή και εκπαίδευση των συνεντευκτών.

Η πρωτογενής έρευνα είναι μικτού τύπου, διερευνητικού και περιγραφικού με στόχο τον καθορισμό και την κατανόηση των υπό μελέτη μεταβλητών, την εκτίμηση των ποσοτικών μεγεθών και την περιγραφή των στάσεων και απόψεων του δείγματος της Μελέτης.

Στο τρίτο μέρος παρουσιάζεται αναλυτικά η κοινωνικο οικονομική κατάσταση των δύο οικισμών και οι συνθήκες διαβίωσης.

Καταγράφονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού των Ρομά στις περιοχές της Μελέτης, η οικογενειακή κατάστασή τους, η δημοτική κατάστασή τους, το επίπεδο της εκπαίδευσής τους και η χρήση του εκπαιδευτικού συστήματος, θέματα που αφορούν την επαγγελματική κατάσταση των Ρομά της περιοχής, το είδος της απασχόλησής τους, τον βαθμό ανεργίας και την ασφάλισή τους.

Αναφορικά με τις συνθήκες διαβίωσης επιχειρήθηκε η σκιαγράφηση των συνθηκών υποδομής στους οικισμούς, των υποδομών δικτύων κοινής ωφέλειας, των στεγαστικών συνθηκών διαβίωσης, καθώς και του εθνικού συστήματος υγείας πρόνοιας.

Στο τέταρτο μέρος της Μελέτης ακολουθεί η παρουσίαση των γενικών συμπερασμάτων της πρωτογενούς έρευνας μέσω του ειδικού ερωτηματολογίου και η ανάλυσή τους.

Πιο συγκεκριμένα, στην παρουσίαση των γενικών συμπερασμάτων καταγράφονται συγκριτικά οι διαφοροποιήσεις ανάμεσα στους δύο οικισμούς.

Παρουσιάζονται επιπροσθέτως συγκριτικά και οι διαφοροποιήσεις ανάμεσα στην τελευταία καταγραφή του 2008, που πραγματοποιήθηκε πανελλαδικά στο πλαίσιο της Εθνικής Μελέτης «*ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΡΟΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ 4^Η ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ*» και στη σημερινή καταγραφή, που αναφέρονται στις στεγαστικές συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων, στην αστική και δημοτική τους κατάσταση, στη χρήση του εκπαιδευτικού συστήματος και στην επαγγελματική τους κατάσταση. Επίσης αναφέρονται στη γνώση των Ρομά για τις διαδικασίες ένταξης και χρήσης του Εθνικού Συστήματος Υγείας, τη γνώση τους για το Σύστημα Κοινωνικής Πρόνοιας, τις προσωπικές και δημόσιες συνθήκες υγιεινής, την εφαρμογή κανόνων για την υγεία καθώς και με κάθε υποβαθμιστικό παράγοντα στις υποδομές των περιοχών παρέμβασης του έργου, όπως ηλεκτρικό, αποχετευτικό και υδροδοτικό σύστημα, και πιθανές πηγές ρύπων και μόλυνσης του οικιστικού περιβάλλοντος.

1.4.1 Η ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ

Η παρούσα Μελέτη εκπονήθηκε από ομάδα έργου αποτελούμενη από την Αικατερίνη Τσαμούρη, συνεργάτιδα στο ROMA ALERT! και τη Θάλεια Καλογήρου, συντονίστρια του έργου ROMA ALERT!, που εργάστηκαν στη σύνταξη και ολοκλήρωση της Μελέτης, τον Κωνσταντίνο Τζάνα, Φυσικό Β.Α., Στατιστικό MSc, που σχεδίασε, εκπόνησε και επεξεργάστηκε με την ομάδα του τα στοιχεία της πρωτογενούς έρευνας πεδίου, τη Σιμέλα Κωνσταντινίδου, κοινωνική λειτουργό και την Ουρανία Ράπτη, ψυχολόγο, που εργάστηκαν στην διακίνηση των ερωτηματολογίων στους οικισμούς.

Η ολοκλήρωση της μελέτης δεν θα ήταν εφικτή χωρίς τις κατευθύνσεις και τις κριτικές επισημάνσεις των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου της ΟΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΑΣ, τους οποίους η ομάδα έργου ευχαριστεί ιδιαίτερα.

1.5. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

Η επιστημονική ιστορική έρευνα για την καταγωγή και την εμφάνιση των Τσιγγάνων έχει αποδείξει, ότι οι Ρομ, ως νομαδικός λαός κατάγονται από τις Ινδίες και μετά τον 10^ο αιώνα άρχισαν να μετακινούνται δυτικά και να σκορπίζονται στην Ευρώπη.

Έτσι εκεί γύρω στις αρχές του 10^{ου} αιώνα καταγράφεται η εμφάνιση αυτού του νομαδικού πληθυσμού γενικά στην Ευρώπη, αλλά στη συνέχεια ειδικότερα στα όρια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και των Βαλκανίων. Ο πληθυσμός αυτός κινείται ανεμπόδιστα και ελεύθερα, διατηρώντας τη φυλετική συνοχή και πολιτισμική ταυτότητα, αποτελώντας μια κλειστή ομάδα, με ανοιχτούς όμως τους δίαυλους επικοινωνίας και αρμονικές σχέσεις με το κοινωνικό σώμα.

Οι επαγγελματικές δραστηριότητες που ασκούν, είναι οπωσδήποτε προσαρμοσμένες στον νομαδικό τρόπο ζωής τους, αλλά ταυτόχρονα είναι και εξαιρετικά χρήσιμες στις οικονομικές συνθήκες της εποχής, δίνοντάς τους τη στοιχειώδη δυνατότητα επιβίωσης.

Οι Τσιγγάνικοι αυτοί πληθυσμοί, ζουν νομαδικά ανάμεσα στους λαούς της Ευρώπης και μιλώντας τη δική τους γλώσσα διατηρούν εσωτερική, φυλετική και πολιτισμική συνοχή και ταυτότητα.

Αυτή η προφορική γλώσσα, η Ρομανές, αναπαράγεται με εντυπωσιακό τρόπο μέχρι σήμερα, παρά την αναμεταξύ των κοινοτήτων γεωγραφική απόσταση και αποκοπή, δείγμα πολιτισμικής αντοχής.

Με τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας κατά τον 19ο αιώνα και την εμφάνιση στην Ευρώπη των Εθνικών κρατών, με τις ανακατατάξεις και αναδιατάξεις συνόρων και κρατών στον 20ο αιώνα, συγχρόνως με την έλευση της βιομηχανικής επανάστασης και την ανάδειξη της αστικής τάξης, οι συνθήκες του τρόπου ζωής των Τσιγγάνων αλλάζουν.

Στην Ελλάδα αριθμός Τσιγγάνων φαίνεται να πρωτοεμφανίζεται μέσα στις συνθήκες αυτές γύρω στον 14^ο αιώνα.

Μετά την Μικρασιατική καταστροφή είναι γνωστό, ότι ένας μεγάλος αριθμός Τσιγγάνων μετακινήθηκε στην Ελλάδα, στην ανταλλαγή πληθυσμών του 1922, ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία.

Αυτή την εποχή, με τους γνωστούς ιστορικούς και κοινωνικούς μετασχηματισμούς, και την προσπάθεια του κράτους στα όρια της Ελληνικής Επικράτειας για ενοποίηση όλων των πολυπολιτισμικών στοιχείων της ελληνικής κοινωνίας, οι Τσιγγάνοι αντιμετωπίζονται αρνητικά και μάλλον εχθρικά.

Σε αυτή τη φάση, και μέσα από την άρνηση να συμπεριληφθεί αυτός ο μεγάλος αριθμός ανθρώπων με διαφορετική ταυτότητα στη διαδικασία ενοποίησης της νεότερης Ελληνικής κοινωνίας, τέθηκαν οι βάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού των Τσιγγάνων, ο οποίος σταδιακά μέχρι και σήμερα φαίνεται να βαθαίνει, ενισχυόμενος και από τους έντονους κοινωνικούς-οικονομικούς και ταξικούς μετασχηματισμούς της Ελληνικής κοινωνίας στις τελευταίες 4 δεκαετίες.

Η Ελληνική Πολιτεία και η κυρίαρχη κρατική πολιτική στο ζήτημα της αντιμετώπισης όλων των θεμάτων των σχετικών με τον Τσιγγάνικο πληθυσμό, κινήθηκε κατά καιρούς μεταξύ διώξεων, ρυθμισμένου ελέγχου και ανοχής των τσιγγάνικων ομάδων, αλλά και προσπαθειών για άσκηση πολιτικών κοινωνικής ένταξης.

Από τη μεριά τους οι Τσιγγάνοι, αμυνόμενοι στις εξελίξεις, διατήρησαν τα χαρακτηριστικά της «κλειστής» κοινωνικής ομάδας, με τη δική της δομή και ιεραρχία, βασιζόμενη στην οικογένεια μεγάλης κλίμακας και έχοντας σαν συνεκτική ύλη την (προφορική) γλώσσα και ένα πλέγμα παραδόσεων και εθίμων.

Η δομή αυτή για μεγάλες χρονικές περιόδους δεν υπήρξε αντίπαλη στις κοινωνικές δομές και συνθήκες. Τουναντίον μέσα στις συνθήκες της αγροτικής ελληνικής κοινωνίας, ως τον δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο, οι Τσιγγάνοι διατήρησαν μια ισορροπία, αναπτύσσοντας επαγγελματικές δραστηριότητες συμπληρωματικές και άρα χρήσιμες για τις τότε κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες. Το γυρολογικό εμπόριο, οι αγροτικές εργασίες και η εμπορία αγροτικών προϊόντων λιανικής κλίμακας, η ανάπτυξη τεχνικών επαγγελμάτων (του καλαθοπλέκτη, του γανωτή κλπ.) διατήρησαν ως κοινωνικά χρήσιμη για τις καταναλωτικές ανάγκες της εποχής, την παρουσία των Τσιγγάνων στην κοινωνική δομή, έστω και στην κατώτερη της (ταξικά και οικονομικά) κλίμακα.

Όταν όμως από τη δεκαετία του 1960 εντείνεται η βιομηχανική ανάπτυξη, με αποτέλεσμα την εσωτερική μετανάστευση, την αστυφιλία και την παρακμή και ερήμωση της αγροτικής υπαίθρου, οι Τσιγγάνοι χάνουν σταδιακά τον «ζωτικό χώρο» οικονομικής τους δραστηριότητας σε ότι αφορά την «κοινωνικά χρήσιμη» εργασιακή τους διέξοδο στον αγροτικό χώρο.

Η ανάπτυξη βιομηχανοποιημένων προϊόντων ευρείας κατανάλωσης αχρηστεύει τις επαγγελματικές τους δεξιότητες ως τεχνίτες, ενώ η σταδιακή έκρηξη του τριτογενή τομέα και βέβαια κυρίως του εμπορίου τους αποκόβει από την φυσική για τον νομαδικό τρόπο ζωής τους μοναδική διέξοδο στο γυρολογικό εμπόριο. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, η φτωχή Τσιγγάνικη κοινότητα γίνεται φτωχότερη λόγω της απώλειας της δυνατότητας παραγωγής του αναγκαίου για την επιβίωση εισοδήματος, ενώ συνήθως αναγκάζονται να πλησιάσουν περισσότερο στα αστικά κέντρα, τα οποία αναπτύσσονται ως πόλοι οικονομικής ανάπτυξης, που δημιουργούν κάποιες δυνατότητες και ευκαιρίες για δευτερεύουσες εργασίες. Οι Τσιγγάνοι εξαναγκάζονται σταδιακά να εγκατασταθούν στις περιαστικές ζώνες των πόλεων, ιδιαίτερα σε αυτές με έντονα τα χαρακτηριστικά της περιβαλλοντικής και αστικής υποβάθμισης και παρακμής. Είναι περιοχές κατ' εξοχή εκτός σχεδίου πόλης, βιομηχανικές ζώνες, περιοχές αυθαίρετης και άναρχης δόμησης, περιοχές γενικότερης απαξίας της γης, οι οποίες έλκουν την εγκατάσταση των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων. Οι περιοχές αυτές χαρακτηρίζονται από την παντελή συνήθως απουσία στοιχειωδών υποδομών, τεχνικών (ύδρευσης, αποχέτευσης, συγκοινωνίας κλπ.) αλλά κυρίως κοινωνικών υποδομών (σχολείων, ιατρείων, υπηρεσιών κλπ.). Η περιθωριοποίηση των Τσιγγάνικων πληθυσμών σε πραγματικά γκέτο στις παρυφές των αστικών κέντρων εντείνει ακόμη περισσότερο τις συνθήκες του κοινωνικού αποκλεισμού τους και αποκόπτει ολοένα και περισσότερο αυτούς τους ανθρώπους από την πρόσβαση στα κοινωνικά αγαθά και δικαιώματα.

Σε αυτές τις συνθήκες οι Τσιγγάνοι και λόγω της έντονης πολιτισμικής τους διαφοράς βρίσκονται σε μια διαρκώς χαμηλότερη κοινωνική ισορροπία, χωρίς να έχουν τις προϋποθέσεις να διεκδικήσουν ισότιμη μεταχείριση στη διαδικασία κοινωνικής ένταξης, με αποτέλεσμα τη διαρκή επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης, με όλα τα παράγωγα της παραβατικότητας σε όλα τα επίπεδα, που ανατροφοδοτεί τον φαύλο κύκλο του κοινωνικού αποκλεισμού.

Σε αυτό το πλαίσιο παγιώνεται παράλληλα και η κυρίαρχη συλλογική αντίληψη που θέλει τους Τσιγγάνους να επιλέγουν συνειδητά ως τρόπο ζωής το στερεότυπο μοντέλο του πλανόδιου σκηνίτη και γυρολόγου, του αποκομμένου από τις κοινωνικές δομές, που αποδίδει στους Τσιγγάνους εξωτικές πρακτικές και συμπεριφορές ανθρώπων που ζουν δίπλα μας αλλά όχι μαζί μας και ερμηνεύονται υπό το πρίσμα μιας ενιαίας αλλά ασαφούς «τσιγγάνικης κουλτούρας» και μιας ισοπεδωτικής γενίκευσης αυτής της ετερότητας, όπου οι Τσιγγάνοι από τη φύση τους είναι πλάνητες και νομάδες.

Το συλλογικό αυτό στερεότυπο, που τροφοδοτήθηκε κυρίως υπό τον ιδεολογικό ορίζοντα του κινήματος του ρομαντισμού του 19ου αιώνα, πρόβαλε και ανέπτυξε έναν «μυθοποιητικό λόγο» για τον «εξωτισμό» αυτών των ιδιότυπων ανθρώπων.

Πίσω όμως από αυτό το στερεότυπο πάντα ενυπήρχε και η έννοια του «αντικοινωνικού» και «παραβατικού» Τσιγγάνου, που αποτέλεσε την αιτιολογική βάση για στρεβλώσεις και υπερβολές που έφθασαν μέχρι ακραίες καλυμμένες ή

απροκάλυπτες ρατσιστικές θεωρήσεις για την αντικοινωνική φύση του Τσιγγάνου, ο οποίος με βάση τις αντιλήψεις αυτές, ζει στην αθλιότητα από επιλογή. Οι θεωρήσεις αυτές που κυριάρχησαν σε πλείστες των περιπτώσεων, δημιούργησαν τα συλλογικά άλλοθι της Ελληνικής πολιτείας και κοινωνίας για την απραξία (στην καλύτερη περίπτωση) ή για την βίαιη στάση απέναντι σε ολόκληρες κοινότητες και ομάδες Τσιγγάνων. Έτσι μέχρι σήμερα η συλλογική κοινωνική αντίληψη διατείνεται ότι οι Τσιγγάνοι είναι εκ φύσεως περιθωριακοί, παραβατικοί, απαίδευτοι και γενικά απροσάρμοστοι σε πρότυπα ζωής που η πλειοψηφούσα κοινωνία επιλέγει. Τέτοιες απλοϊκές φαινομενικά απόψεις είναι αυτές που δημιούργησαν ιστορικά την θεωρητική βάση του φυλετικού και κοινωνικού ρατσισμού, που οδήγησαν την ανθρωπότητα στις γνωστές επαίσχυντες πράξεις και ακρότητες.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας που διεξήχθη το 2008 στο πλαίσιο της Εθνικής Μελέτης «ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΡΟΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ 4Η ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ», στην Ελλάδα ζουν ως Έλληνες πολίτες περίπου 150.000 Ρομά, ένας μεγάλος αριθμός των οποίων εξακολουθεί να ζει σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού και ακραίας φτώχειας.

Εδώ πρέπει να αναφερθεί, ότι είναι πολύ δύσκολο να εκτιμηθεί ο ακριβής αριθμός των Τσιγγάνων στην Ελλάδα, αφού δεν υπάρχει σαφές κριτήριο συλλογής στοιχείων. Οι Ρομά είναι έλληνες πολίτες, για τους οποίους, ως γνωστό δεν τίθεται θέμα ετερο/αυτοπροσδιορισμού με βάση κάποια εθνοτική ταυτότητα / διαφορετικότητα, πράγμα το οποίο και οι ίδιοι οι Τσιγγάνοι δείχνουν να μην αποδέχονται.

Αντίθετα στο πλαίσιο μιας θεώρησης κοινωνικών σχέσεων πλειονότητας – μειονότητας που προσεγγίζει τα χαρακτηριστικά των Τσιγγάνων σε αιτιώδη συνάρτηση με τις σχέσεις και τις αλληλοεπιδράσεις με τον πληθυσμό της πλειονότητας, και αρθρώνει δικαιωματικό λόγο, (δικαίωμα ένταξης και πρόσβασης στα κοινωνικά αγαθά), οι ίδιοι οι Τσιγγάνοι δηλώνουν την επιθυμία τους του ανήκειν στην Ελλάδα και προτιμούν μια πλατφόρμα διεκδίκησης στη βάση της «ευάλωτης» ή «ευπαθούς» ομάδας.

Σημαντικό είναι ότι σήμερα πλέον οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης των Ρομά μας είναι ορατές. Οι επαγγελματικές τους ενασχολήσεις μας είναι λίγο πολύ γνωστές, τόσο που να τις αντιμετωπίζουμε ακόμη και ως γραφικές μέσα από κοινά στερεότυπα, τα οποία οδηγούν όμως στο εύκολο συμπέρασμα ότι οι όροι και ο τρόπος διαβίωσής τους αποτελούν επιλογή τους.

Μας είναι πλέον γνωστό ότι ακόμα και σήμερα η πλειοψηφία του Τσιγγάνικου πληθυσμού μετά από χρόνια προσπαθειών αλλά κατακερματισμένων και ασυντόνιστων πολιτικών, εξακολουθεί να παραμένει περιθωριοποιημένη και κοινωνικά αποκλεισμένη σε συνθήκες που αγγίζουν τα όρια της εξαθλίωσης, τόσο όσον αφορά στις συνθήκες εγκατάστασης – διαμονής - κατοικίας, όσο όμως και σε ότι αφορά στην πρόσβασή τους στα βασικά κοινωνικά δικαιώματα και αγαθά.

Πολύ λιγότερο όμως μας είναι γνωστό, το πώς αυτά όλα μεταφράζονται στην καθημερινή ζωή του Ρομά, πώς και σε ποιο βαθμό προδιαγράφουν τον τρόπο συνδιαλλαγής του με κοινωνικούς μηχανισμούς όπως το σχολείο, οι υπηρεσίες πρόνοιας και υγείας, οι διοικητικές υπηρεσίες και επιδρούν στον πυρήνα της ίδιας της ζωής του, αυτού και των παιδιών του.

Η εξαθλίωση δεν είναι επιλογή κανενός, είναι εξαναγκασμός και αποτέλεσμα του πολύχρονου κοινωνικού αποκλεισμού, που βιώνουν οι Έλληνες Ρομά.

Σήμερα οι ίδιοι οι Ρομά επιθυμούν και επιδιώκουν την κοινωνική ένταξη. Δείχνουν να ξεπερνούν τις φοβίες και τους δισταγμούς που δημιούργησε ο μακροχρόνιος κοινωνικός αποκλεισμός τους. Επιζητούν την αυτοοργάνωσή τους, ώστε να μπορούν να σπάσουν τα στενά όρια της κλειστής, παραδοσιακής δομής της κοινωνίας τους και να προχωρήσουν σε κατακτήσεις σε επίπεδο ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, για μια καλύτερη ζωή για τους ίδιους και για τα παιδιά τους.

Απέναντι σε αυτήν την κατάσταση προβάλλει άμεση και επείγουσα η ανάγκη να ανατραπούν στερεότυπα, να σχεδιαστεί και να ενοποιηθεί η στρατηγική για την κοινωνική ένταξη των πολιτών Τσιγγάνικης καταγωγής και να σχεδιαστεί ολοκληρωμένη εθνική πολιτική για τη διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασής τους στα κοινωνικά δικαιώματα.

Η κοινωνική ένταξη των αποκλεισμένων ομάδων και ατόμων προϋποθέτει μία πολυεπίπεδη και συντονισμένη δράση και συνεργασία κοινωνικών εταίρων που θα διασφαλίσει μεγαλύτερη συμμετοχή και εμπλοκή των άμεσα ενδιαφερόμενων, θα βοηθήσει στην αύξηση της κοινωνικής συνοχής και θα βελτιώσει την αποτελεσματικότητα των δράσεων.

1.6. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

Η έννοια του «κοινωνικού αποκλεισμού» συνήθως εκφέρεται μαζί με την έννοια της «φτώχειας» και σχετίζεται κυρίως με τον αποκλεισμό από την αγορά εργασίας, συνδέεται δε με τον ρατσισμό και τις διακρίσεις.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός υπάρχει για τους ανθρώπους χωρίς πρόσβαση στα κοινωνικά δικαιώματα, χωρίς πρόσβαση σε πόρους και ευκαιρίες, εκεί που οι άνθρωποι στην πράξη ζουν σε συνθήκες ανέχειας στο κοινωνικό περιθώριο, στιγματίζονται από την κοινωνική προκατάληψη, αποκλείονται από αγαθά και κοινωνικές υπηρεσίες και στερούνται ότι απολαμβάνει η πλειοψηφία των πολιτών.

Στο «Πράσινο Βιβλίο» της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ο «κοινωνικός αποκλεισμός» αναφέρεται ως η διαρθρωτική διαδικασία που αποκλείει μέρος του πληθυσμού από οικονομικές και κοινωνικές ευκαιρίες.

Αλλά ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν σημαίνει μόνο ανεπαρκές εισόδημα. Υπερβαίνει ακόμη και τη συμμετοχή στην εργασιακή ζωή και εκδηλώνεται σε τομείς όπως η στέγαση, η εκπαίδευση, η υγεία και η πρόσβαση σε υπηρεσίες. Θίγει όχι μόνο άτομα αλλά και κοινωνικές ομάδες, ιδιαίτερα σε υποβαθμισμένες αστικές και αγροτικές περιοχές, οι οποίες αποτελούν αντικείμενο διάκρισης και διαχωρισμού.

1.6.1 ΕΛΛΗΝΕΣ ΡΟΜΑ : ΧΩΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

Όπως αναφέρεται στη Μελέτη «Καταγραφή της Υφιστάμενης Κατάστασης των ΡΟΜΑ στην Ελλάδα, Απολογισμός Δράσεων και Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την 4η Προγραμματική Περίοδο» του ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΠΟΡΩΝ, ΕΥΣΕΚΤ, που εκπονήθηκε το 2008 από τον Ανάδοχο «ΕΥΡΩΔΙΑΣΤΑΣΗ» σε συνεργασία με την «ΟΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΑ»,

«.....Ο κοινωνικός αποκλεισμός των Ρομά στην Ελλάδα αποτελεί ένα υπαρκτό οξύ ζήτημα κοινωνικής ανισότητας, που αφορά σε έναν πολυάριθμο και κοινωνικά αδύναμο πληθυσμό, με κεντρικό χαρακτηριστικό την κοινωνική απομόνωση, ως αιτία και ταυτόχρονα αποτέλεσμα της χρόνιας κοινωνικής απόρριψης και της έλλειψης εδραίας θέσης, με συνεπακόλουθα την χωρική απομόνωση και την αστεγότητα, τις ελλείψεις και παραλείψεις στις διαδικασίες που αποδίδουν την ιδιότητα του πολίτη, την οικονομική

ένδεια και την απόλυτη φτώχεια, την ολοκληρωτική αποκοπή από την αγορά εργασίας, την έλλειψη πρόσβασης στα συστήματα υγείας, κοινωνικής προστασίας και πρόνοιας, τον υψηλό λειτουργικό αναλφαβητισμό και τον εκπαιδευτικό αποκλεισμό, την αποκοπή από τις διεργασίες των τοπικών κοινωνιών και την κοινωνική ζωή.

Το βάθος και η πολυπλοκότητα του φαινομένου είναι τέτοια που οδηγούν στον καθολικό αποκλεισμό, την κατάσταση δηλαδή της απόλυτης αποκοπής από τις δομές της κοινωνικής οργάνωσης, με συστατικό στοιχείο τον φαύλο κύκλο του χωρικού - κοινωνικού αποκλεισμού, εφόσον ο Ρομά διαβιούν στην συντριπτική τους πλειοψηφία έξω από τον οργανωμένο αστικό – οικιστικό ιστό και άρα έξω από τον οικονομικό και κοινωνικό ιστό.

Το γεγονός ότι οι Ρομά διαβιούν στην πλειοψηφία τους ως συσπειρωμένη ομάδα με μικρό βαθμό κοινωνικής διασποράς, αναδεικνύει τις συνθήκες του πολιτισμικού διαχωρισμού που «τοίς πράγμασι» έχει επιβληθεί σε βάρος τους και ο οποίος δημιουργεί πλήθος διακρίσεων με αποτέλεσμα την καταστρατήγηση της αρχής των ίσων ευκαιριών, εφόσον οι Ρομά δεν έχουν την αναγκαία πρόσβαση στα δημόσια αγαθά.....»

Μέχρι σήμερα η επιστημονική έρευνα, εκτός από την αποτύπωση των χαρακτηριστικών του κοινωνικού αποκλεισμού, έχει καταγράψει πλήθος προσεγγίσεων σχετικά με τις γενεσιουργικές του αιτίες. Όπως αναφέρει η Έφη Στρουσοπούλου, Πολεοδόμος, στην έκδοση της ΟΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΑΣ «Υποστήριξη των Τοπικών Κοινωνικών Δομών και Υπηρεσιών σε Θέματα Τσιγγάνων, Παραγωγή Μεθοδολογικών Εργαλείων», στη Θεματική Ενότητα 2 Κατοικία «.....Η επικρατέστερη αντίληψη για τις αιτίες του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά αναφέρεται στους όρους του «καταυλισμού», ή του «σκηνιτισμού», γενικά στην έλλειψη εδραίας θέσης, όροι που παραπέμπουν στην κατάσταση του «νομαδισμού», που όμως σήμερα πλέον τείνει να εκλείψει σχεδόν ολοκληρωτικά. Αντίθετα στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια Τσιγγάνικοι πληθυσμοί εδραιούνται όλο και περισσότερο σε περιφερειακές ζώνες, διαδικασία που ήδη αποτελεί απαρχή κοινωνικής ένταξης εφόσον συνδέεται με την απόκτηση κατοικίας έστω και χαμηλών προδιαγραφών στο επίπεδο συγκεκριμένων τοπικών κοινωνιών. Όλο και περισσότερα νοικοκυριά χάνουν σταδιακά τη νομαδική τους ιδιότητα, αποκτούν μόνιμους δεσμούς με τις περιοχές διαμονής τους και με τις τοπικές κοινωνίες, επενδύουν σε αυτές στο μέτρο των δυνατοτήτων τους, μένουν εκεί μόνιμα ή επιστρέφουν σ' αυτές όταν δεν μετακινούνται. Παρόλα αυτά η τάση εδραιοποίησης δεν συνοδεύεται απαραίτητα από μια μόνιμη εργασία. Ελάχιστα είναι τα τσιγγάνικα νοικοκυριά που κατόρθωσαν να βγουν από το φαύλο κύκλο της περιθωριοποίησης, να βελτιώσουν μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος τις ευκαιρίες απασχόλησής τους, ή να μετατρέψουν τις παραδοσιακές τους δραστηριότητες σε βιώσιμη επαγγελματική απασχόληση.

Η πλειοψηφία εξακολουθεί να ασκεί δραστηριότητες που φθίνουν ή εξαφανίζονται, που δυσκολεύονται να τους εξασφαλίσουν το ελάχιστο εισόδημα επιβίωσης, που προϋποθέτουν μετακινήσεις μικρής ή μεγάλης διάρκειας, σε αναζήτηση όλο και πιο αβέβαιων ευκαιριών βιοπορισμού. Η εδραία αγορά εργασίας παραμένει κλειστή για αυτούς, λόγω κυρίως του χαμηλού επιπέδου εκπαίδευσης και επαγγελματικής εξειδίκευσης.....».

Επίσης στην ίδια έκδοση, στη Θεματική Ενότητα 3 Απασχόληση και Κοινωνική Ασφάλιση, η Ειρήνη Μαυροκεφαλίδου, Κοινωνική Λειτουργός, αναφέρει «...Είναι ενδιαφέρον ότι όταν ερωτώνται οι ίδιοι οι Ρομά για τις αιτίες του κοινωνικού αποκλεισμού που βιώνουν, συνήθως αναφέρονται κυρίως στον μακροχρόνιο αποκλεισμό τους από την εκπαιδευτική διαδικασία, ο οποίος έχει σαν αποτέλεσμα εξαιρετικά μεγάλα ποσοστά αναλφαβητισμού στον ενήλικο πληθυσμό τους, με συνακόλουθα την έλλειψη βασικών δεξιοτήτων γενικά, για τη συμμετοχή στις σύγχρονες απαιτήσεις της κοινωνίας αλλά και ειδικότερα για την πρόσβασή τους στη σύγχρονη αγορά εργασίας...»

Ο αναλφαβητισμός και γενικότερα η έλλειψη εκπαίδευσης σε συνδυασμό με την χωρική απομόνωση λόγω της εγκατάστασης σε περιαστικούς καταυλισμούς μακριά από το πολεοδομικό συγκρότημα, έχει σαν αποτέλεσμα την αποκοπή των Τσιγγάνικων πληθυσμών από τις Δημόσιες Υπηρεσίες.

Στην έκδοση της ΟΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΑΣ που προαναφέρθηκε, στη Θεματική Ενότητα 1 Αστική και Δημοτική Κατάσταση, η Ελένη Γεώργαρου, Δικηγόρος γράφει «...Ένας ακόμα λοιπόν παράγοντας κοινωνικού αποκλεισμού είναι η αδυναμία των Ρομά να προσέρχονται στις διαδικασίες τακτοποίησης της αστικοδημοτικής τους κατάστασης, που αποτελεί τη θεσμική και νομική απόδειξη της ύπαρξής τους, της προσωπικής και της οικογενειακής τους κατάστασης. Η μη τήρηση των υποχρεώσεων αυτών τους οδηγεί σε βαθύτερο κοινωνικό αποκλεισμό, αφού η χρήση όλων των κοινωνικών δικαιωμάτων που έχουν σχέση με τους βασικούς τομείς οργάνωσης της κοινωνίας, δηλαδή την υγεία, την εκπαίδευση, την απασχόληση, τη στέγαση, το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι, προϋποθέτει την ύπαρξη μιας αστυνομικής ταυτότητας που εκδίδεται με την προσκόμιση πιστοποιητικού από τον αρμόδιο Δήμο...»

Λόγω του ιδιαίτερου τρόπου ζωής των Ρομά, με κύριο χαρακτηριστικό την έλλειψη ή τη μεγάλη δυσκολία πρόσβασης στα στοιχειώδη κοινωνικά δικαιώματα, έχει καταγραφεί από τις επιστημονικές έρευνες στις κοινότητες των Ρομά σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο αρνητική επιβάρυνση των συνθηκών υγείας των κατοίκων.

Η κατοίκηση σε οικισμούς στις παρυφές των πόλεων, κοντά σε βιομηχανικούς υποβαθμισμένους χώρους εκτός σχεδίου, με υψηλό βαθμό μόλυνσης του περιβάλλοντος, οι ελλείψεις στην αστική υποδομή, όπως η έλλειψη ή η κακή ποιότητα των δικτύων ύδρευσης, αποχέτευσης και ηλεκτροδότησης, η διαχείριση των απορριμμάτων και η χαμηλή ποιότητα των κατοικιών, αλλά και η οικονομική ένδεια, ο αναλφαβητισμός και η έλλειψη στοιχειώδους αγωγής υγείας αποτελούν τις κύριες αιτίες για την κακή υγεία των κατοίκων.

Μέσα σε αυτό το εννοιολογικό πλαίσιο οι Ρομά αποτελούν τους φτωχούς των φτωχών, και ζουν στην μεγάλη τους πλειοψηφία έξω από το πλαίσιο των βασικών κοινωνικών δικαιωμάτων σε κατάσταση καθολικού κοινωνικού αποκλεισμού, οικονομικής ένδειας και φτώχειας.

Από την πλευρά της η κοινωνία αποδέχεται στερεοτυπικά την κατάσταση αυτή ως «αναγκαίο κακό» συνυφασμένο με τον «παραδοσιακό» τρόπο ζωής των Ρομά, που «φυσιολογικά» ταυτίζεται με την ανεργία, τη φτώχεια, την περιθωριοποίηση, την κοινωνική απομόνωση, την παραβατικότητα.

Ο Ρομά έχει στιγματιστεί και έχει να αντιμετωπίσει τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα μοντέλα του πλανόδιου, του ανένταχτου, του αποκομμένου από τις κοινωνικές δομές και άρα αντικοινωνικού Τσιγγάνου. Ο χαρακτήρας αυτός δε συχνά εξωραϊζεται σε μια ρομαντική εικόνα όπου η νομαδική ζωή ταυτίζεται με την περιπλάνηση και την ελευθερία, εκεί όπου ο Τσιγγάνος «δεν θέλει σπίτι» ούτε τα πρότυπα ζωής που η πλειοψηφούσα κοινωνία επιλέγει

Πράγματι οι Ρομά ζουν στο περιθώριο, σε απομονωμένες γειτονιές – γκέτο, έχουν πολύ χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, είναι άνεργοι ή βρίσκονται σε έναν διαρκή αγώνα επιβίωσης και σε έναν εγκλωβισμό σε αναποτελεσματικές εργασίες και αναπτύσσουν παραβατικές συμπεριφορές,

Από την πλευρά της Πολιτείας παρατηρείται αδιαφορία και στην καλύτερη περίπτωση μια ανοχή για την ύπαρξη αυτού του διαφοροποιημένου μέσα στην υποβάθμισή του πληθυσμού, που οξύνει την απομόνωση και την περιθωριοποίηση. Όμως η περιθωριοποίηση αυτή δεν αποτελεί επιλογή των ίδιων των Ρομά. Οι ίδιοι οι Τσιγγάνοι επιθυμούν και επιδιώκουν την κοινωνική ένταξη. Δείχνουν να ξεπερνούν φοβίες και δισταγμούς που δημιούργησε ο μακρόχρονος αποκλεισμός τους και αρθρώνουν διεκδικητικό λόγο, αποζητώντας την χωρική και κοινωνική τους εδραιοποίηση, την αποδοχή από τις τοπικές κοινωνίες και την ειρηνική και συνεργατική συνύπαρξη σε αυτές,

την αφομοίωσή τους, όχι στην ισοπεδωτική και κυρίαρχη κουλτούρα, αλλά σίγουρα στο πλαίσιο των Δημοκρατικών κατακτήσεων της Ελληνικής κοινωνίας για την διασφάλιση των ανελαστικών κοινωνικών δικαιωμάτων.

1.6.2 ΕΛΛΗΝΕΣ ΡΟΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

Μια από τις σημαντικότερες κοινωνικές αντιθέσεις στις σύγχρονες κοινωνίες είναι ο κοινωνικός αποκλεισμός ομάδων από κοινωνικά αγαθά, όπως η αγορά εργασίας, η εκπαίδευση, η υγεία, ο πολιτισμός, έτσι ώστε να τις χαρακτηρίζουμε ως περιθωριακές, ευπαθείς, μειονεκτούσες, η μη ευνοημένες. Συχνά τα άτομα που ανήκουν σ' αυτές τις κοινωνικές ομάδες, υποφέρουν όχι απλά από έλλειψη αλληλεγγύης και υποστήριξης, υποφέρουν ακόμη περισσότερο από επιθετικές, άδικες και προσβλητικές συμπεριφορές, εκδηλώσεις που αποτελούν αυτό που ονομάζουμε ρατσισμό.

Συγκεκριμένα, με τον όρο ρατσισμό εννοούμε «ένα πλέγμα αντιλήψεων, στάσεων, συμπεριφορών και / ή θεσμοθετημένων μέτρων που εξαναγκάζει ορισμένους ανθρώπους σε υποτελή διαβίωση, κι αυτό μόνο και μόνο επειδή ανήκουν σε μια διακριτή κατηγορία ανθρώπων. Ως δικαιολογία για τις διακρίσεις χρησιμοποιείται η διαφορετικότητα της ομάδας στην οποία προσάπτεται συχνά-αλλά όχι πάντα-μια υποτιθέμενη κατωτερότητα ή και επικινδυνότητα».

Ο κοινωνικός αποκλεισμός κρίνεται ως η μαζικότερη μορφή θεσμικού ρατσισμού και δεν είναι τίποτε περισσότερο ή θεωρητικότερο από μια θεσμική, συλλογική και πρακτική – άλλοτε αποκάλυπτη κι άλλοτε σιωπηρή – καθημερινή άρνηση θεμελιωδών και αδιαπραγμάτευτων κοινωνικών δικαιωμάτων.

Είναι προφανές ότι ο ρατσισμός είναι επικίνδυνο φαινόμενο για τη δημοκρατία, αντιτίθεται στις αρχές που προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και δεν συνάδει με τις αξίες στις οποίες εδράζονται οι σύγχρονες κοινωνίες.

Πέρα από τους περιορισμούς που υφίστανται τα άτομα που ανήκουν στις μη ευνοημένες ομάδες, τα μέλη της υπόλοιπης κοινωνίας αυτοπεριορίζονται στις συναλλαγές τους και στην προσωπική τους ανάπτυξη, μη εκμεταλλευόμενα τα θετικά στοιχεία που μπορούν να αντλήσουν από τα άτομα και τον πολιτισμό των συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων.

Μία από τις κοινωνικές ομάδες που βιώνουν έντονα τον κοινωνικό αποκλεισμό είναι οι Τσιγγάνοι. Οι κοινωνικές διακρίσεις που υφίστανται, δεν εμφανίστηκαν στις μέρες μας, αλλά αποτελούν προϊόν των κοινωνικών προκαταλήψεων που υπήρχαν γι' αυτούς από προηγούμενες εποχές.

Επιπρόσθετα, οι τσιγγάνοι έμειναν άκληροι στις περισσότερες περιοχές όπου διέμεναν, όταν το κράτος δένειμε γη, με αποτέλεσμα να περιθωριοποιηθούν ακόμη περισσότερο. Κάποιοι από αυτούς είναι ακόμα μέχρι σήμερα «σκηνίτες» και συχνά οι καταυλισμοί τους μετεγκαθίστανται από περιοχή σε περιοχή, συχνά μετά από τριβές και συγκρούσεις με ιδιώτες ιδιοκτήτες γης, Δήμους και γενικότερα την πολιτεία.

Οι τόποι διαμονής τους διακρίνονται για την έλλειψη στοιχειωδών υποδομών, την κακή ποιότητα στην κατοικία, την απουσία χώρων κοινωφελούς χρήσης και είναι απομονωμένοι λειτουργικά και κοινωνικά από τον αστικό ιστό, όντας περιχαρακωμένοι από φυσικά ή τεχνητά εμπόδια (δρόμοι ταχείας κυκλοφορίας, σιδηροδρομικές γραμμές, χείμαρροι).

Το στεγαστικό πρόβλημα των τσιγγάνων είναι βασική αιτία της «μη ενσωμάτωσής τους» στις τοπικές κοινωνίες. Πέρα, όμως, των τεχνικών έργων που είναι απαραίτητα για την αστικοποίηση των υποβαθμισμένων περιοχών στις οποίες ζουν, η άμβλυση των κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων τους απαιτεί την συστηματική εφαρμογή δράσεων κοινωνικής πολιτικής.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός και ρατσισμός που υφίστανται οι Ρομά δεν εντοπίζεται μόνο στις μεμονωμένες γειτονίες - γκέτο στις οποίες διαμένουν, αλλά αφορά σε ένα πλέγμα φαινομένων κοινωνικής απομόνωσης, τα οποία παρουσιάζουν ιδιαίτερα έντονη εικόνα (ανεργία, αναλφαβητισμός, σχολική διαρροή, νεανική παραβατικότητα, κ.λ.π)

Επιπρόσθετα, ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στη φτώχεια που συνήθως συνυπάρχει με τα παραπάνω στοιχεία και στη σύγχρονη εγκατάλειψη των παραδοσιακών επαγγελμάτων των τσιγγάνων που δυσχεραίνουν ακόμη περισσότερο την κοινωνική τους θέση.

1.7. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1.7.1 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εκφράσει στην τελευταία δεκαετία την πολιτική της βούληση για την ανάπτυξη πολιτικών ίσων ευκαιριών και κοινωνικής Ένταξης για τον μεγάλο αριθμό των Ρομά (περίπου 10.000.000 άνθρωποι) που ζουν διεσπαρμένοι στα κράτη μέλη με συγκεκριμένες Οδηγίες της Επιτροπής (43/2000 και 78/2000) προς τις κυβερνήσεις των κρατών μελών περί εφαρμογής της «αρχής της ίσης μεταχείρισης, ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού»

Η βούληση αυτή και οι κατευθυντήριες γραμμές, αποτυπώνονται σε σχετικό Έγγραφο της ομάδας εργασίας της Επιτροπής που συνοδεύει την επικοινωνία της Επιτροπής με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή για τις Περιφέρειες, με τίτλο «Ευκαιρίες για μη Διάκριση και ισότητα: Μία ανανεωμένη Δέσμευση - Κοινοτικά Όργανα και Πολιτικές για την Ένταξη των Ρομά (COM (2008)420)» Από το παραπάνω έγγραφο προκύπτει ότι στην διαβούλευση που έχει αναπτυχθεί στα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναπτύσσεται ένας σημαντικός προβληματισμός για τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά στην Ευρώπη.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης τοποθετήθηκε στο επείγον του θέματος και σε σχετική απόφασή του τον 12/2007 αναφέρει : *«Το Συμβούλιο της Ευρώπης συνειδητοποιώντας την πολύ ειδική κατάσταση που αντιμετωπίζουν οι Ρομά σε όλη την Ένωση, καλεί τα Κράτη – Μέλη και την Ένωση να χρησιμοποιήσουν κάθε μέσο για να προωθήσουν την ένταξη τους. Δηλαδή καλεί την Επιτροπή να εξετάσει τις υπάρχουσες πολιτικές και εργαλεία και να αναφέρει στο Συμβούλιο την πρόοδο που επιτεύχθηκε πριν από το τέλος του Ιουνίου του 2008».*

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με το από 31/1/08 ψήφισμα του *«απευθύνει επείγουσα κλήση / απαίτηση για ένα περιεκτικό στρατηγικό πλαίσιο για τους Ρομά. Η πραγματοποίηση μιας συμμαχίας / συνένωσης από NGOs για ευρωπαϊκές πολιτικές*

αναφορικά με τους Ρομά στις 5/03/08 αντικατοπτρίζει τη βούληση της κοινωνίας των πολιτών να ενώσει δυνάμεις για την καλύτερη ένταξη αυτής της πολύ μεγάλης κοινότητας και μακροπρόθεσμα για μια συνεκτική κοινή στρατηγική για τους Ρομά από τους κύριους συμμετόχους σε ευρωπαϊκό επίπεδο».

Στο έγγραφο ρητά αναφέρεται ότι : *«Παρόλο που η κοινωνικο – οικονομική κατάσταση των Ρομά παραμένει υπο - ερευνημένη (under – researched), είναι σαφές ότι οι Ρομά είναι ειδικά εκτεθειμένοι σε υψηλούς βαθμούς φτώχειας και υποαπασχόλησης ή δραστηριοποιούνται εκτενώς στην παραοικονομία.....Ο αριθμός των Ρομά στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι αντικείμενο πιθανολογίας. Αυτό δεν αναμένεται να αλλάξει γρήγορα δεδομένων των δυσκολιών να συγκεντρωθούν δεδομένα εθνοτικά προσδιορισμένα σε μεγάλο αριθμό κρατών – μελών».*

Αντικείμενο του προβληματισμού του εγγράφου, αποτελεί το στοιχείο των κριτηρίων προσδιορισμού της καταγωγής των Ρομά, εφόσον αυτό δεν αποτελεί επίσημο στοιχείο των δημοσίων εγγράφων. Στο έγγραφο σημειώνεται ότι παρόλο που τα κράτη - μέλη και οι υποψήφια χώρες αλλά και η κοινωνία των πολιτών έχουν προσδιορίσει τα προβλήματα των Ρομά ήδη από την δεκαετία του 1990 γενική διαπίστωση είναι ότι οι συνθήκες διαβίωσης και οι εργασιακές συνθήκες για τους Ρομά δε βελτιώθηκαν πολύ τις 2 τελευταίες δεκαετίες.

Τα κεντρικά θέματα / σημεία για την κοινωνική ένταξη των Ρομά που τίθενται στο κείμενο είναι η πρόσβαση στην εκπαίδευση, την απασχόληση, την δημόσια υγεία, την στέγαση και τις υποδομές, και γενικότερα τίθεται το θέμα του αγώνα κατά της φτώχειας. Όλα τα παραπάνω θέματα θεωρούνται ότι ανήκουν στη σφαίρα ευθύνης των Κρατών – μελών, ενώ αναφέρεται ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει έναν σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση των αρχών για τις πολιτικές κατά των διακρίσεων και στον συντονισμό των πολιτικών αυτών.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθιέρωσε το 2004 το 'Inter Service Group on Roma' (intra-institutional platform for the exchange of information) που αναλύει πώς τα Διαρθρωτικά Ταμεία (Ταμείο για Περιφερειακή Ανάπτυξη, Κοινωνικό Ταμείο) μπορούν να κινητοποιηθούν για το θέμα στην Προγραμματική Περίοδο 2007-2013, άμεσα ή έμμεσα υποστηρίζοντας προγράμματα εκπαίδευσης, συμβουλευτικής και κοινωνικής βοήθειας σε Ρομά.

Ιδιαίτερα σημαντική για την επιτυχία της πολιτικής κοινωνικής ένταξης θεωρείται η πολιτική βούληση και ικανότητα των κυβερνήσεων των κρατών μελών στο να καταλείψουν πόρους και να στηρίξουν πολυδιάστατες παρεμβάσεις που λαμβάνουν υπ' όψιν ολιστικά την πραγματικότητα των Ρομά και που είναι στοχευμένες αποκλειστικά προς τους Ρομά.

Η πραγματική πρόοδος όμως των παρεμβάσεων εξαρτάται και από τους ίδιους τους Ρομά που πρέπει να εμπλέκονται σε όλα τα στάδια του σχεδιασμού ως μέρος της διαδικασίας που αφορά στην κοινωνία των πολιτών.

Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας η προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης εδράζεται στις αρχές του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, αρχές κοινές στα κράτη – μέλη. Το άρθρο 13 της Συνθήκης εξουσιοδοτεί την Κοινότητα να ορίσει ως διάκριση στο επίπεδο μεταξύ άλλων παραγόντων τη φυλετική ή εθνική καταγωγή. Με βάση την Οδηγία 2000/43/EC, όλα τα άτομα συμπεριλαμβανομένων των Ρομά προστατεύονται απέναντι σε διακρίσεις που γίνονται με βάση την φυλετική ή την εθνική καταγωγή, άσχετα με το νόμιμο καθεστώς τους στην απασχόληση, στην κοινωνική προστασία, στην εκπαίδευση και στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες.

Το Πλαίσιο Απόφασης του Συμβουλίου (Council Framework Decision) σχετικά με τα θέματα που αφορούν στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, καθορίζει τα εγκλήματα ρατσισμού και υποδεικνύει ότι η καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας πρέπει να ενσωματωθεί και στο νομοθετικό πλαίσιο των Κρατών – Μελών.

Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην ανάγκη για ανάπτυξη πολιτικής προστασίας των παιδιών. Τα παιδιά των Ρομά βρίσκονται σε ειδικό κίνδυνο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει την βούληση να προστατεύει και να υποστηρίζει τα δικαιώματα του παιδιού και στην εσωτερική και στην εξωτερική πολιτική. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά Ρομά συζητήθηκαν στο 2^ο Ευρωπαϊκό Forum για τα Δικαιώματα του παιδιού στις 4/3/2008 στις Βρυξέλες.

Σε ότι αφορά στην στρατηγική προσέγγιση, ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην Εταιρικότητα. Η Γενική Οδηγία (Άρθρο 11 EC No 1083/2006) καθορίζει ότι οι χρηματοδοτήσεις για την υλοποίηση έργων και δράσεων που υποστηρίζουν την άρση του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά πρέπει να επιδιώκονται σε στενή συνεργασία (εταιρικότητα) με τις αρμόδιες περιφερειακές, τοπικές και άλλες δημόσιες αρχές, με οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους, καθώς και με κάθε άλλη κατάλληλη αρχή που εκπροσωπεί την κοινωνία των πολιτών, Μη κυβερνητικές οργανώσεις και Αρχές για την ισότητα των φύλων.

Η εταιρικότητα πρέπει να καλύπτει την προετοιμασία, συντονισμό, εφαρμογή και αξιολόγηση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και περιλαμβάνει τον σημαντικό ρόλο των οργανώσεων της κοινωνία των πολιτών, ως εμπειρογνομόνων.

Επισημαίνεται ότι Οργανώσεις Ρομά ήδη έχουν εμπλακεί στο σχεδιασμό Εθνικών Στρατηγικών Πλαισίων και την ανάπτυξη Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Ένας αριθμός

εκπροσωπείται ήδη σε Επιτροπές Παρακολούθησης, όπου παίρνονται μείζονες αποφάσεις. Η συμμετοχή ΜΚΟ στην παρακολούθηση των πολιτικών των διαρθρωτικών ταμείων κρίνεται αποφασιστική για την ενδυνάμωση των κοινοτήτων των Ρομά στην αναβάθμιση των βιοτικών και εργασιακών τους συνθηκών.

Σημαντική μνεία γίνεται στο έγγραφο για την δυνατότητα χρηματοδότησης δράσεων για την προώθηση των πολιτικών προτεραιοτήτων για την ένταξη των Ρομά μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων. Πολλές από τις δυνατές παρεμβάσεις υπέρ των Ρομά είναι τυπικές παρεμβάσεις Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

Χαρακτηριστικά αναφέρουμε απόσπασμα από το πιο πρόσφατο αναθεωρημένο κείμενο των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (23/24 Ιουνίου 2011) «...*Το Ευρωπαϊκό συμβούλιο επικύρωσε, επισημαίνοντας τη μείζονα σημασία της, την έκθεση της Προεδρίας της ΕΕ για την ένταξη των Ρομά και ζήτησε την ταχεία εφαρμογή των συμπερασμάτων του Συμβουλίου της 19ης Μαΐου 2011 σχετικά με το πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020, ειδικότερα όσον αφορά την εκπόνηση, ενημέρωση ή ανάπτυξη των εθνικών στρατηγικών των κρατών μελών για την ένταξη των Ρομά, ή ολοκληρωμένης σειράς μέτρων πολιτικής στο πλαίσιο των ευρύτερων πολιτικών τους για την κοινωνική ένταξη, με στόχο τη βελτίωση της κατάστασης των Ρομά...*»

Επίσης στο Πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020 και στα Συμπεράσματα του Συμβουλίου (2011/C 258/04), μεταξύ άλλων αναφέρεται:

«.....*παρά τις προσπάθειες σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο για την προαγωγή της ένταξης των Ρομά, πολλοί Ρομά εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν βαθιά φτώχεια, έντονο κοινωνικό αποκλεισμό, φραγμούς στην άσκηση θεμελιωδών δικαιωμάτων και διακρίσεις, πράγμα που σημαίνει συχνά περιορισμένη πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση, απασχόληση και υπηρεσίες, χαμηλά επίπεδα εισοδήματος, υποβαθμισμένες συνθήκες στέγασης, κακή υγεία και μικρότερο προσδόκιμο ζωής. Η κατάσταση αυτή δεν επηρεάζει αποκλειστικά τους Ρομά αλλά έχει και οικονομικό κόστος για την κοινωνία συνολικά, μεταξύ άλλων με τη σπατάλη ανθρώπινου κεφαλαίου και την απώλεια παραγωγικότητας, «..... το μέγεθος και η κοινωνική και οικονομική κατάσταση των Ρομά είναι διαφορετικά σε κάθε κράτος μέλος· συνεπώς οι εθνικές προσεγγίσεις για την ένταξη των Ρομά θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στις ιδιαίτερες περιστάσεις και ανάγκες επί τόπου, μεταξύ άλλων υιοθετώντας ή συνεχίζοντας την εφαρμογή πολιτικών που απευθύνονται στις περιθωριοποιημένες και μειονεκτούσες ομάδες, όπως οι Ρομά, σε ευρύτερο πλαίσιο.....»*

Στις 23/5/2012 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έδωσε στη δημοσιότητα την αξιολόγηση των Εθνικών Σχεδίων για την ένταξη των Ρομά, όπου επισημαίνεται ότι τα κράτη – μέλη κατέβαλαν προσπάθειες για να αναπτύξουν Εθνική Στρατηγική και συνολικές προσεγγίσεις,

δεν διέθεσαν όμως επαρκείς δημοσιονομικούς πόρους. Μόνο 12 χώρες, μεταξύ αυτών και η Ελλάδα καθόρισαν με σαφήνεια το πλαίσιο και τα ποσά που θα διατεθούν σε μέτρα για διευκόλυνση της πρόσβασης των Ρομά στην απασχόληση, στην εκπαίδευση, στην υγειονομική περίθαλψη και στη στέγαση.

Η Επιτροπή έχει αναλάβει την υποχρέωση να παρακολουθεί την εφαρμογή των Εθνικών Σχεδίων και να δημοσιεύει ετήσιες εκθέσεις προόδου.

Την βαρύτητα και τη σημασία που έχει το θέμα της κοινωνικής ένταξης των Ρομά σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης καταδεικνύει επίσης το γεγονός ότι πραγματοποιήθηκαν δύο διασκέψεις κορυφής για τους Ρομά, μία στις Βρυξέλλες στις 16 Σεπτεμβρίου 2008 και μία στην Κόρδοβα στις 8 Απριλίου 2010.

Από όλα τα ανωτέρω εξάγεται το συμπέρασμα ότι την τελευταία δεκαετία αναπτύσσεται συστηματικά διάλογος μεταξύ όλων των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και Επιτροπή για τις Περιφέρειες) για τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά της Ευρώπης.

Έχουν εκπονηθεί μελέτες, έχει πραγματοποιηθεί ποικίλη διαβούλευση, έχουν διατυπωθεί κατευθυντήριες γραμμές, έχουν υπάρξει εξειδικευμένες προσεγγίσεις καθώς και τοποθετήσεις ως προς το επείγον του θέματος, και όλα συγκλίνουν στην αναγκαιότητα και απαίτηση για ένα περιεκτικό στρατηγικό πλαίσιο σε Ευρωπαϊκό αλλά και σε Εθνικό επίπεδο για την κοινωνική ένταξη των Ρομά.

Είναι προφανές ότι η Ελλάδα, ως κράτος μέλος, είναι υποχρεωμένη να τηρεί και να εφαρμόζει το ανωτέρω πλαίσιο αρχών και κανόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την υπεράσπιση, την προστασία, την υποστήριξη αλλά και την προώθηση και εφαρμογή των δικαιωμάτων των Ρομά.

Η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια από τη μια μεριά έχει παγιώσει τη βασική νομοθεσία και γενικά το κανονιστικό πλαίσιο για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ακολουθώντας τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένταξης, από την άλλη όμως σε πλήθος των περιπτώσεων εξακολουθεί να μην εφαρμόζει το πλαίσιο αυτό, με αποτέλεσμα να συνεχίζει να συγκεντρώνει καταδίκες για παραβιάσεις δικαιωμάτων των Ρομά.

1.7.2 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω στην Ελλάδα σήμερα καταγράφεται η ύπαρξη ενός μεγάλου αριθμού πολιτών Τσιγγάνικης καταγωγής, που υπολογίζεται περίπου στις 150.000 ψυχές. Ο πληθυσμός αυτός προκύπτει από την «Μελέτη για την Καταγραφή της Υφιστάμενης Κατάστασης των ΡΟΜΑ στην Ελλάδα, Απολογισμός Δράσεων και Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την 4^η Προγραμματική Περίοδο», η οποία ανατέθηκε από το Υπουργείο Απασχόλησης και εκπονήθηκε την περίοδο 2007 – 2008 από την ανάδοχο Εταιρία «ΕΥΡΩΔΙΑΣΤΑΣΗ» σε συνεργασία με τη Μη Κυβερνητική Οργάνωση «ΟΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΑ».

Αυτός ο πληθυσμός ενώ διαβιεί μέσα στο γενικότερο κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο της χώρας με όλες τις υποχρεώσεις που αυτό συνεπάγεται, συνεχίζει μέχρι σήμερα με την ανοχή της Πολιτείας να εξωθείται να ζει στο περιθώριο ή στην καλύτερη των περιπτώσεων στις παρυφές του «οικονομικού και κοινωνικού γίνεσθαι», χωρίς κανόνες, χωρίς προϋποθέσεις, χωρίς προοπτικές βιωσιμότητας και εξέλιξης, στη λογική της εφήμερης και καθημερινής εξυπηρέτησης της ανάγκης βιοπορισμού, μακριά από τις αυτονόητες για τον μέσο πληθυσμό αξίες και ανάγκες της σύγχρονης ζωής: όπως είναι η κατοικία, η εκπαίδευση, η εργασία, η κοινωνική ασφάλιση, η υγεία, η ισονομία και η ισοπολιτεία.

Σιωπηλά η κοινωνία, αλλά και η συντεταγμένη Πολιτεία αποδέχονται την ανεργία, την περιθωριοποίηση, την κοινωνική και επαγγελματική απομόνωση, αλλά και την παρανομία, ως «αναγκαίο κακό» συνυφασμένο με τον «παραδοσιακό» τρόπο ζωής των Τσιγγάνων

Το ελληνικό κράτος σε καμιά χρονική περίοδο, πέραν των ευρωπαϊκών οικονομικών ενισχύσεων, δεν προέταξε και δεν στόχευσε σοβαρά στο σχεδιασμό μιας μακρόπνοης και συνολικής πολιτικής με στόχο την μακροπρόθεσμη επίλυση των σοβαρών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες Ρομά.

Κατά καιρούς έγιναν βεβαίως αποσπασματικές παρεμβάσεις που αφορούσαν τα θέματα ιθαγένειας, εκπαίδευσης, υγείας μέσω των εμβολιασμών, πρόνοιας και νομικής προστασίας, απόπειρες οργανωμένης στέγασης πλην όμως όχι σε ένα πλαίσιο που θα εξασφάλιζαν εδραίωση και συνέχεια.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η Ελληνική ιθαγένεια αποδόθηκε στους Τσιγγάνους που διαμένουν στην Ελληνική επικράτεια το 1955 με νομοθετικό διάταγμα (Ν. Δ. 3370/55), το

οποίο δημιουργεί το στοιχειώδες θεσμικό πλαίσιο για την αναγνώριση τους ως πολίτες της χώρας και άρα ως δικαιούχους εν δυνάμει βασικών και θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων.

Αυτή η ρύθμιση έμεινε ουσιαστικά ανενεργή μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80, οπότε νέες θεσμικές ρυθμίσεις επιχείρησαν να τακτοποιήσουν τα θέματα της ιθαγένειας, κάτω από την πίεση για την κύρωση Διεθνών Συμβάσεων.

Σε αυτό το πλαίσιο και οι ίδιοι οι Τσιγγάνοι αποδέχονται παθητικά την υποδεέστερη μοίρα τους και έναν τρόπο ζωής που δεν τους οδηγεί παρά σπάνια σε καλή ποιότητα ζωής και πολύ συχνότερα στην φτώχεια, στην παρανομία, στο περιθώριο και στον κοινωνικό αποκλεισμό, αλλά και στην αδυναμία να στοχεύσουν συντονισμένα και οργανωμένα στην αλλαγή των συνθηκών της ζωής τους και στη διαμόρφωση ενός νέου κοινωνικού πλαισίου.

Όμως στη συνέχεια, σε όλη τη δεκαετία του 1980, η απουσία στην Ελλάδα δομών υποστήριξης, με τον χαρακτήρα των αποκεντρωμένων και αντιγραφειοκρατικών υπηρεσιών, δεν βοήθησε στην ενεργοποίηση του ανωτέρω θεσμικού πλαισίου και η συντριπτική πλειοψηφία του Τσιγγάνικου πληθυσμού στην Ελληνική επικράτεια παρέμεινε περιθωριοποιημένη, κοινωνικά αποκλεισμένη σε συνθήκες που σε πλείστες των περιπτώσεων αγγίζουν τα όρια της εξαθλίωσης, τόσο όσον αφορά στις συνθήκες εγκατάστασης, διαμονής, κατοικίας, όσο όμως και σε ότι αφορά στην πρόσβασή τους στα βασικά κοινωνικά δικαιώματα και αγαθά που είναι η εκπαίδευση, η υγεία, η απασχόληση, η Κοινωνική Πρόνοια.

Απόπειρα συγκρότησης ενός συνεκτικού πλαισίου πολιτικής υποστήριξης για την κοινωνική ένταξη των Τσιγγάνων είχαμε κυρίως στα μέσα της δεκαετίας του 1990.

1.7.2.1 Το πλαίσιο της εθνικής πολιτικής υπέρ των ελλήνων ΡΟΜΑ

Από τα μέσα μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του '90 παρατηρείται για πρώτη φορά στην Ελλάδα μια έντονη κινητικότητα γύρω από την απαίτηση να αναληφθούν πρωτοβουλίες και να σχεδιαστούν μακροχρόνιες και βιώσιμες πολιτικές για τη συνολική αντιμετώπιση του αιτήματος των Ρομά σχετικά με την υποστήριξη της κοινωνικής τους ένταξης.

Δημιουργούνται Τσιγγάνικοι Σύλλογοι, Σωματεία και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

Το 1995, με πρωτοβουλία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ιδρύεται το «Πανελλαδικό Διαδημοτικό Δίκτυο για την Υποστήριξη των Ελλήνων Τσιγγάνων», Δίκτυο POM,

αποτελούμενο από το σύνολο των Δήμων, στην επικράτεια των οποίων διαβιούν Έλληνες Ρομ.

Την ίδια εποχή πραγματοποιείται ένωση της πανσπερμίας των Τσιγγάνικων Συλλόγων με τη σύσταση της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Σωματείων Ελλήνων Ρομά (Π.Ο.Σ.Ε.Ρ.) Το Δίκτυο ΡΟΜ και η Π.Ο.Σ.Ε.Ρ. προβάλλουν το αίτημα για την ύπαρξη ενός συντονιστικού οργάνου για την εποπτεία και τον συντονισμό όλων των παρεμβάσεων και των μέτρων που σχετίζονταν με τους Τσιγγάνους με αποτέλεσμα το 2000 τη σύσταση «Διυπουργικής Συντονιστικής Επιτροπής» για το σχεδιασμό, την εφαρμογή και την παρακολούθηση της Εθνικής Πολιτικής που θα αφορούσε τους Έλληνες Τσιγγάνους.

Η Συντονιστική Επιτροπή με επικεφαλής το Υπουργείο Εσωτερικών αποτελείται και από τα Υπουργεία ΥΠΕΧΩΔΕ, Υγείας, Εργασίας και Παιδείας. Στο πλαίσιο αυτό ιδρύεται το 2001 η Μη Κυβερνητική Οργάνωση «ΟικοΚοινωνία», μία πρωτοβουλία ενεργών Πολιτών, του χώρου της Κοινωνικής Ανάπτυξης που ως στελέχη του ευρύτερου Δημόσιου Τομέα, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της επιστημονικής Κοινότητας διαθέτουν τεχνογνωσία, εξειδίκευση και εμπειρία σε θέματα Διακρίσεων και Κοινωνικού Αποκλεισμού των Ρομά, αποφασίζοντας να παράξουν θετικό έργο, να εκπονήσουν μελέτες σχετικές με το θέμα της κοινωνικής ένταξης των Ρομά, να υλοποιήσουν σχετικές Δράσεις και Προγράμματα, να ευαισθητοποιήσουν την Ελληνική κοινωνία, αλλά κυρίως να δημιουργήσουν τα κατάλληλα εργαλεία και να τυποποιήσουν σωστά τις Καλές Πρακτικές και τις Πιλοτικές Δράσεις, με σκοπό να θέσουν όλη αυτή την τεχνογνωσία στη διάθεση της Ελληνικής Πολιτείας για την ουσιαστική και μακροπρόθεσμη χάραξη ρεαλιστικής πολιτικής για την Υποστήριξη της Κοινωνικής Ένταξης των Ελλήνων Ρομά.

Την εποχή αυτή, μετά από πρωτοβουλίες και έντονη πίεση όλων των προαναφερθέντων Κοινωνικών Εταίρων, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των Τσιγγάνικων Συλλόγων και της Τσιγγάνικης Ομοσπονδίας, καθώς και της ΜΚΟ ΟικοΚοινωνίας, γίνεται η πρώτη προσπάθεια για τη συγκρότηση και εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης εθνικής πολιτικής παρεμβάσεων για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των Ελλήνων Τσιγγάνων και την προώθηση της κοινωνικής ένταξής τους. Συγκεκριμένα το 1996 εξαγγέλλεται το πρώτο Πλαίσιο Εθνικής Πολιτικής Υπέρ Των Ελλήνων Τσιγγάνων. Το Πλαίσιο Εθνικής Πολιτικής αναγνώρισε ότι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες Τσιγγάνοι είναι ιδιαίτερα σύνθετα και ότι το ελληνικό κράτος δεν είχε αναπτύξει μέχρι εκείνη τη στιγμή μια συνολική πολιτική για την επίλυση τους και την προαγωγή της κοινωνικής ένταξης της ομάδας.

Το Πλαίσιο Εθνικής Πολιτικής ανέφερε ως κύριο μέτρο για την υλοποίηση του σχεδιασμού του τη σύσταση του «Συμβουλίου Πολιτικής για τους Έλληνες Τσιγγάνους», με

προεδρεύοντα τον Υφυπουργό Υγείας-Πρόνοιας και τη συμμετοχή ενός μεγάλου αριθμού φορέων και προέβλεπε την εφαρμογή μιας σειράς μέτρων κυρίως αντιμετώπισης της εγκατάστασης και διαμονής τους και την ανάπτυξη μέτρων για την Εκπαίδευση, τον Πολιτισμό, την Επαγγελματική εκπαίδευση, την Υγεία και Πρόνοια, τον Αθλητισμό κλπ. στη βάση της αξιοποίησης κάθε πρωτοβουλίας που είχε αναπτυχθεί κατά την προηγούμενη περίοδο.

Η εξαγγελία του Πλαισίου Εθνικής Πολιτικής αποτέλεσε μια σημαντική καμπή στην υπόθεση της αντιμετώπισης των προβλημάτων των Ελλήνων Τσιγγάνων, αφού για πρώτη φορά υπήρξε εκφρασμένη πολιτική βούληση για ανάληψη συστηματικών πρωτοβουλιών με στόχο την διαχείριση του ζητήματος της κοινωνικής ένταξης των Τσιγγάνων.

Παρόλα αυτά, τα αποτελέσματά της προσπάθειας που διέτρεξε όλη τη δεκαετία του '90 ως την αρχή της δεκαετίας του 2000, δεν ήταν τα αναμενόμενα και ασκήθηκε έντονη κριτική, η οποία επικεντρώθηκε στην απουσία επιχειρησιακού σχεδιασμού τόσο στη διατύπωση των προτεραιοτήτων της Εθνικής Πολιτικής, όσο και στη διασφάλιση των βιώσιμων μηχανισμών υλοποίησης και ελέγχου καθώς και στην εξασφάλιση των πόρων για την εφαρμογή του.

1.7.2.2 Το Ο.Π.Δ. για την κοινωνική ένταξη των ελλήνων ΡΟΜΑ

Το 2001 ανακοινώνεται το «Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων 2001 -2008», ως δεύτερη απόπειρα συγκρότησης εθνικής πολιτικής για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των Ελλήνων Τσιγγάνων και ως συνέχεια του Εθνικού Πλαισίου του 1996, υπό την ευθύνη του Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης & Αποκέντρωσης, καθώς και η σύσταση Κεντρικής Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος, που αποτελούνταν από εκπροσώπους των αρμόδιων Υπουργείων, του Γραφείου ποιότητας ζωής του Πρωθυπουργού, της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας, της Ένωσης Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδας.

Ο σχεδιασμός του Ο.Π.Δ βασίστηκε στις προηγούμενες προσεγγίσεις και στις εμπειρίες των δημόσιων φορέων και των προαναφερθέντων κοινωνικών εταίρων. Στο σχεδιασμό ενσωματώθηκαν στοιχεία από τα αποτελέσματα προηγούμενων συστηματικών καταγραφών και μελετών ανάδειξης των προβλημάτων των Ελλήνων Τσιγγάνων. Το Ο.Π.Δ., στόχευε παράλληλα να αντιμετωπίσει μια σειρά αδυναμιών και προβλημάτων που εντοπίστηκαν κατά την προηγούμενη περίοδο όπως η μονοδιάστατη αντιμετώπιση καίριων

προβλημάτων και η αποσπασματικότητα στον συντονισμό των δράσεων. Ειδικότερους στόχους του Ο.Π.Δ. αποτέλεσαν η εφαρμογή στεγαστικής πολιτικής για τους Τσιγγάνους σε συνδυασμό με ενέργειες που θα υποστήριζαν και θα προωθούσαν την κοινωνική τους ένταξη (κατάρτιση, εκπαίδευση, προώθηση στην απασχόληση, παροχή υπηρεσιών υγείας, πολιτισμού και αθλητισμού), με αναλυτικά χρονοδιαγράμματα, προϋπολογισμούς και πηγές χρηματοδότησης. Το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης δεν χρηματοδοτήθηκε ολοκληρωτικά από Εθνικούς πόρους. Οι παρεμβάσεις, εντάχθηκαν για χρηματοδότηση κυρίως στα επίσημα, εγκεκριμένα Επιχειρησιακά Προγράμματα του Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Περιφερειακά και Τομεακά) και λιγότερο σε άλλες, πλην του Γ΄ Κ.Π.Σ. χρηματοδοτικές πηγές: (Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι, Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων).

Επρόκειτο γενικά για μια καλή αρχή, δυστυχώς όμως από την αποτίμηση των παρεμβάσεων που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του Προγράμματος προκύπτει το συμπέρασμα ότι οι συνολικοί στόχοι του Προγράμματος δεν επετεύχθησαν και ότι πολύ μικρός αριθμός δράσεων σε σχέση με αυτές που είχαν αρχικά σχεδιαστεί υλοποιήθηκε, ενώ τα χρονικά κενά στη ροή των χρηματοδοτήσεων, ο βραχύς χρόνος των δράσεων, η αποσπασματικότητα των προσεγγίσεων, η απουσία πρόβλεψης για τη διατήρησή τους και η παντελής έλλειψη ελεγκτικών μηχανισμών για την ορθή διαχείριση λειτούργησαν αρνητικά.

1.7.2.3 Η ελληνική εθνική πολιτική από το 2008 μέχρι σήμερα

Στην τελευταία χρονολογικά φάση, από το 2008 και μετά η προσπάθεια του Ελληνικού κράτους να αναβαθμίσει την συγκρότηση της Εθνικής Πολιτικής για τους Έλληνες Τσιγγάνους συνίσταται στην εκπόνηση «Μελέτης για την Καταγραφή της Υφιστάμενης Κατάστασης των ΡΟΜΑ στην Ελλάδα, Απολογισμός Δράσεων και Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την 4^η Προγραμματική Περίοδο», η οποία ανατέθηκε από το Υπουργείο Απασχόλησης και εκπονήθηκε την περίοδο 2007 – 2008 από την ανάδοχο Εταιρία «ΕΥΡΩΔΙΑΣΤΑΣΗ» σε συνεργασία με τη Μη Κυβερνητική Οργάνωση «ΟΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΑ».

Αντικείμενο της μελέτης αποτέλεσε :

- A.** Η Αποτίμηση των δράσεων, που έχουν υλοποιηθεί έως σήμερα, η διερεύνηση και η καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης.
- B.** Η Ανάπτυξη μακροπρόθεσμης στρατηγικής για την κοινωνική ενσωμάτωση των Ελλήνων Τσιγγάνων και η διερεύνηση πρακτικών από τη διεθνή εμπειρία για την κοινωνική ενσωμάτωση των ΡΟΜΑ – Η Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης πολυτομεακού χαρακτήρα για την Δ΄ Προγραμματική Περίοδο.

Σήμερα, παρά τις προηγούμενες προσπάθειες, τα ορατά αποτελέσματα για τις συνθήκες διαβίωσης των Ελλήνων Πολιτών Τσιγγάνικης καταγωγής είναι μεν υπαρκτά σύμφωνα με σχετικές αποτιμήσεις και αξιολογήσεις, αλλά παραμένουν μάλλον φτωχά σε σχέση με την προσπάθεια που καταβλήθηκε. Δυστυχώς τα προηγούμενα «Εθνικά Πλαίσια» χαρακτηρίστηκαν από έλλειψη ολοκληρωμένου Επιχειρησιακού Σχεδιασμού, ανεπάρκεια θεσμικού πλαισίου, μη πρόβλεψη θεσμοθετημένων δημόσιων πόρων, έλλειμμα τεχνογνωσίας, αδράνεια και ασυνεννοησία των φορέων που ανέλαβαν το εγχείρημα, έλλειψη συντονισμού, αλλά και ελεγκτικών μηχανισμών. Ως εκ τούτου παραμένει ως υποχρέωση της Ελληνικής Πολιτείας προς την κατεύθυνση της άρσης του κοινωνικού αποκλεισμού των Τσιγγάνων Πολιτών η θεσμοθέτηση πολιτικών και η ανάληψη μέτρων για την επίτευξη της αξιοπρεπούς διαβίωσης των Ελλήνων Τσιγγάνων και της ίσης πρόσβασης στα κοινωνικά αγαθά και δικαιώματα, στο πλαίσιο των αρχών της κοινωνικής ενσωμάτωσης, της καταπολέμησης της φτώχειας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Σήμερα είναι πλέον σαφές ότι η ήπια διαχείριση των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού με την υλοποίηση συγκεκριμένων δράσεων βασισμένων στην προηγούμενη εμπειρία και τεχνογνωσία, με ολοκληρωμένο τοπικό χαρακτήρα, είναι μια καλή προοπτική.

Το έργο ROMA ALERT! υλοποιείται σε μία χρονική συγκυρία όπου η χώρα δείχνει να αδυνατεί να προχωρήσει στον προγραμματισμό και χρηματοδότηση αυτών των πολιτικών με εθνικούς πόρους. Η υλοποίηση του έργου ROMA ALERT! βασίζεται σε Εταιρική Συνεργασία που συμπεριλαμβάνει όλους τους κοινωνικούς Εταίρους, καθώς και στην σε βάθος

Μελέτη και Καταγραφή των συγκεκριμένων κοινωνικο-οικονομικών αναγκών των περιοχών παρέμβασης του έργου.

Το θέμα της θέσης των Ρομά και του κοινωνικού τους αποκλεισμού αποτελεί στοιχείο κριτικής της χώρας από Διεθνείς Οργανισμούς Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, οι οποίοι με Εκθέσεις τους εγκαλούν την Ελλάδα, για έλλειμμα πολιτικής κοινωνικής ένταξης και είναι επείγουσα η αναγκαιότητα για ανάπτυξη κάθε είδους δράσεων στην κατεύθυνση των Κοινοτικών Οδηγιών για την εξάλειψη των κοινωνικών ανισοτήτων και του κοινωνικού αποκλεισμού. Η υλοποίηση του έργου ROMA ALERT! αποτελεί ευκαιρία να παραχθεί θετικό έργο από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, που θα τους εφοδιάσει με σημαντική εμπειρία και θα συμβάλλει ουσιαστικά στην δημιουργία των όρων για την άρση του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά.

1.8. Η ΥΓΕΙΑ

Σύμφωνα με τον ορισμό της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας «...υγεία καλείται η πλήρης σωματική-οργανική-ψυχική – διανοητική - ηθική και κοινωνική ισορροπία του ανθρώπου.....». Η φροντίδα για τη διατήρηση της υγείας αποτελεί ανελαστικό κοινωνικό δικαίωμα και αγαθό του καθενός και δεν αφορά μόνο στην ιατρική και φαρμακευτική κάλυψη.

Στις κοινότητες των Ρομά έχει καταγραφεί σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο αρνητική επιβάρυνση των συνθηκών υγείας των κατοίκων, που είναι ιδιαίτερα έντονη λόγω του ιδιαίτερου τρόπου ζωής. Σε ατομικό επίπεδο έχει καταγραφεί έλλειψη παιδείας και αγωγής υγείας, άγνοια για τους βασικούς κανόνες ατομικής υγιεινής, πολύ χαμηλή γνώση των βασικών παραμέτρων που σχετίζονται με την υγεία, όπως η σημασία της πρόληψης, της υγιεινής διατροφής και της ορθής χρήσης των φαρμάκων, φαινόμενα που εντείνονται και λόγω του αναλφαβητισμού που εμποδίζει την γραπτή ενημέρωσή τους. Επίσης έχει καταγραφεί τεκνοποίηση σε πολύ πρώιμη ηλικία και ιδιαίτερα χαμηλό προσδόκιμο ζωής.

Τα έθιμα της Τσιγγάνικης κοινωνίας οδηγούν τους νέους να ξεκινούν την τεκνοποίηση από πολλή νεαρή ηλικία, από την εφηβεία. Οι Τσιγγάνες γίνονται μητέρες πολύ νέες και έχουν περισσότερες κυήσεις, τοκετούς και αποβολές από τον υπόλοιπο πληθυσμό, γεγονός που επιβαρύνει την υγεία τους, διότι σπάνια παρακολουθούνται κατά την διάρκεια της κύησης. Επιπλέον οι νέοι δεν έχουν πρόσβαση στην ενημέρωση πάνω σε θέματα οικογενειακού προγραμματισμού, αντισύλληψης, πρόληψης αφροδισίων νοσημάτων κλπ. Καταγράφεται επίσης χαμηλός βαθμός επίγνωσης των αναγκών τους, όπως και χαμηλός βαθμός γνώσης της ορθής χρήσης των θεσμικών υπηρεσιών υγείας, αδυναμίες που εντείνονται από τη μερική γνώση της γλώσσας, που δημιουργεί προβλήματα συνεννόησης με τους λειτουργούς υγείας.

Σε κοινωνικό επίπεδο, οι ιδιόζουσες συνθήκες του «κατοικείν» επηρεάζουν άμεσα την ατομική υγεία και την κοινωνική υγιεινή. Οι Ρομά κατοικούν σε οικισμούς με χαρακτήρα γκέτο και οι συνθήκες διαβίωσης σε αυτούς μόλις και ανταποκρίνονται στα ελάχιστα και χαμηλότερα αποδεκτά standards κατοίκησης. Οι οικισμοί βρίσκονται στις παρυφές των πόλεων, κοντά σε βιομηχανικούς υποβαθμισμένους χώρους εκτός σχεδίου, με υψηλό βαθμό μόλυνσης του περιβάλλοντος. Οι ελλείψεις στην αστική υποδομή, όπως η έλλειψη ή η κακή ποιότητα των δικτύων ύδρευσης, αποχέτευσης και ηλεκτροδότησης, η

διαχείριση των απορριμμάτων και η χαμηλή ποιότητα των κατοικιών, αποτελούν τις κύριες αιτίες για την κακή υγεία των κατοίκων.

Λόγω του τρόπου ζωής τους, οι Τσιγγάνοι, με τις συχνές μετακινήσεις, σε συνδυασμό με τα περιορισμένα οικονομικά μέσα και το καθημερινό κυνήγι της επιβίωσης αντιμετωπίζουν τα προβλήματα υγείας με αμέλεια και μόνο όταν αυτά παρουσιάζονται, αγνοώντας κάθε έννοια πρόληψης.

Επίσης, αν και εργάζονται, συνήθως δεν είναι ασφαλισμένοι, ή ο βαθμός ένταξης τους στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης είναι πολύ χαμηλός στο επίπεδο της χρήσης του βιβλιαρίου πρόνοιας, με αποτέλεσμα να μην έχουν πρόσβαση σε δωρεάν Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και γενικότερα στα δικαιώματα που απορρέουν από την εργασία, ενώ μελέτες αναφέρουν ότι αγνοούν τα περισσότερα από τα δικαιώματά τους στο τομέα της περίθαλψης.

Λόγω των κοινωνικών προκαταλήψεων και του ρατσισμού, οι Ρομά νιώθουν έντονο το αίσθημα της απόρριψης στις σχέσεις τους με τους θεσμούς της Πολιτείας και οδηγούνται σε αμυντική στάση κοινωνικής εσωστρέφειας. Αντιμετωπίζουν τις Υπηρεσίες Υγείας με σκεπτικισμό και επιφύλαξη και έχουν δυσκολία στην επικοινωνία τους με το νοσηλευτικό σύστημα. Συγχρόνως το προσωπικό και οι λειτουργοί υγείας δείχνουν να μη μπορούν να κατανοήσουν τη διαφορετικότητα και τις ιδιαιτερότητες του Τσιγγάνικου πληθυσμού, λόγω έλλειψης ενημέρωσης ή λόγω προκατάληψης. Επίσης, η έλλειψη συστηματικής έρευνας και καταγραφής της κατάστασης της υγείας των Τσιγγάνων, δεν αποδίδει στις Υπηρεσίες στοιχεία για την ανάπτυξη εξειδικευμένης πολιτικής στο θέμα της υγείας των Τσιγγάνων.

Ενδεικτικά αξίζει να αναφερθεί ότι παρόλο που συνήθως οι τσιγγάνες γεννούν σε ένα δημόσιο νοσοκομείο δεν είναι σχεδόν ποτέ πρόθυμες να αναπτύξουν μία σταθερή σχέση με το προσωπικό των κλινικών μετά την γέννα. Όσον αφορά στην διάρκεια της εγκυμοσύνης, ένα μικρό ποσοστό των εγκύων υποβάλλεται σε προγεννητικό ιατρικό έλεγχο. Υπό αυτή την έννοια η φροντίδα για την εξασφάλιση της πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας, με την υπέρβαση της άγνοιας, της καχυποψίας, του θεσμικού τυπικού ή άτυπου ρατσισμού, της παθητικότητας, της άρνησης, είναι ο ορθός τρόπος αντιμετώπισης των προβλημάτων των Τσιγγάνων.

Συνοψίζοντας θα λέγαμε, ότι οι επιβαρημένοι υγιεινολογικοί παράγοντες που προκαλούν οι ελλείψεις στην αστική υποδομή, οι περιβαλλοντικές παράμετροι της οικιακής «οικολογίας» και οι συνεπακόλουθοι επιδημιολογικοί παράγοντες, η απομόνωση και η άγνοια που αυτή

παράγει, η απόσταση και η επικοινωνιακή δυσκολία με το νοσηλευτικό σύστημα αλλά κυρίως με τις υπηρεσίες πρόληψης, η απουσία ασφαλιστικής κάλυψης, αποτελούν τις κύριες αιτίες για την κακή υγεία, σε ατομικό και σε κοινωνικό επίπεδο για του Ρομά.

Για να επιτευχθεί ένα ικανοποιητικό επίπεδο υγείας στις κοινότητες των Ρομά, είναι αναγκαίο να αναβαθμιστούν τα υγειονομικά standards και να αναπτυχθούν περαιτέρω προγράμματα υγειονομικής αγωγής, πρόληψης και περίθαλψης.

Η Νομοθεσία για την αντιμετώπιση των θεμάτων Υγείας των αποκλεισμένων κοινωνικά πληθυσμιακών ομάδων υπάρχει, αλλά δεν ενεργοποιείται στον βαθμό που θα έπρεπε για την αντιμετώπιση των οξυμένων προβλημάτων των Ρομά, σε ατομικό και σε ομαδικό επίπεδο. Στην κατεύθυνση αυτή, ο Ν. 2519/97, προβλέπει «την εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων υγείας σε ομάδες του πληθυσμού με φυλετικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες που βρίσκονται σε υψηλό κοινωνικό κίνδυνο» .

Σε αυτό το πλαίσιο μπορεί να καταγραφεί ως θετικό βήμα ότι η ιατρική προληπτική αποκτά σημασία για την κοινότητα των Ρομά τα τελευταία χρόνια μέσω ποικίλων προγραμμάτων και δράσεων ενημέρωσης που υλοποιούνται, από θεσμικούς και κοινωνικούς φορείς σε πανελλαδική κλίμακα. Άλλωστε σε αυτό το πλαίσιο στοχεύει την επιτυχία του το παρόν έργο **ROMA ALERT!**, το οποίο περιλαμβάνει γενικά αγωγή για την πρόληψη και την διαχείριση των υγειονομικών παραγόντων στην καθημερινότητα των Ρομά, αλλά και ειδικότερα ενημέρωση του γυναικείου πληθυσμού σε θέματα κύησης, τοκετού, λοχείας, περιποίησης νεογνών - βρεφών, οικογενειακού προγραμματισμού και πρόληψης γυναικολογικών παθήσεων.

Το έργο αποσκοπεί επίσης τόσο στη δημιουργία μιας σταθερής σχέσης των Ρομά με το σύστημα Υγείας στο επίπεδο της πρόληψης και στο επίπεδο της αντιμετώπισης των ασθενειών όσο και γενικότερα στην ένταξη του πληθυσμού στις λειτουργίες του Δημόσιου συστήματος Υγείας και στην ανάπτυξη μιας οργανικής σχέσης των Ρομά με το Δημόσιο σύστημα Υγείας, μέσα από το σύστημα της κοινωνικής ασφάλισης και των δημόσιων παροχών.

1.8.1 Τα ιατροκοινωνικά κέντρα

Στο πλαίσιο της εφαρμογής του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης (Ο.Π.Δ.), και με Κοινή Υπουργική Απόφαση του Οκτωβρίου 2002 τέθηκαν τα θεμέλια για την ίδρυση και λειτουργία των Ιατροκοινωνικών Κέντρων για τους Τσιγγάνους.

Η λειτουργία σε πρώτη φάση χρηματοδοτήθηκε μέσω των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, (στο πλαίσιο του Γ΄ ΚΠΣ από Κοινοτικούς και Εθνικούς Πόρους, κατά 75%

από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.) και κατά 25% από Εθνική συμμετοχή) με την προοπτική να λειτουργήσουν στο μέλλον ως μόνιμες δομές.

Στόχος των Ιατροκοινωνικών Κέντρων είναι η προώθηση της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας και η κοινωνική προστασία των Ελλήνων Τσιγγάνων, ενώ στις αρμοδιότητές τους εντάσσονται δράσεις συμβουλευτικής, δράσεις αγωγής υγείας, καταγραφή των αναγκών και των υγειονομικών προβλημάτων των Τσιγγάνων, καθώς και η παροχή βοήθειας για τη ρύθμιση διαδικαστικών και νομικών εκκρεμοτήτων με δημόσιες υπηρεσίες.

Ο ρόλος των Ιατροκοινωνικών Κέντρων θα μπορούσε να περιγραφεί ως προσπάθεια να καλυφθούν οι ανάγκες προετοιμασίας του τσιγγάνικου πληθυσμού για την ένταξή τους στον αστικό κοινωνικό ιστό. Η κατάλληλη και επαρκής προετοιμασία του πληθυσμού επιτυγχάνεται μέσω της παροχής υποστηρικτικών υπηρεσιών. Οι υπηρεσίες αυτές δεν υποκαθιστούν σε καμία περίπτωση τις υφιστάμενες δομές παροχής υπηρεσιών στον πολίτη, ώστε να αποφευχθεί η θεσμοθέτηση – μακροπρόθεσμα – της χωρικής απομόνωσης (γκετοποίησης). Για το λόγο αυτό, ο ρόλος τους είναι κυρίως «παραπεμπτικός, συμβουλευτικός, διαμεσολαβητικός». Ειδικότερα, στόχοι των Ιατροκοινωνικών Κέντρων είναι:

- Η καταγραφή της ομάδας στόχου, η μελέτη και η ανάλυση των ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών, καθώς και των κοινωνιοοικονομικών αναγκών τους σε τοπικό επίπεδο.
- Η καταγραφή των αναγκών και των υγειονομικών και κοινωνικών προβλημάτων τους με επιδημιολογική έρευνα.
- Η ενημέρωση των συγκεκριμένων ομάδων πληθυσμού για θέματα δημόσιας Υγείας (δράσεις αγωγής υγείας) και πρόσβασης σε δημόσιες υπηρεσίες.
- Η σύνδεσή τους με άλλες δράσεις προγραμμάτων Τοπικών Πρωτοβουλιών και η υποστήριξή τους για την αξιοποίηση αυτών των παροχών.
- Η παροχή βοήθειας για τη ρύθμιση διαδικαστικών και νομικών εκκρεμοτήτων με τις δημόσιες υπηρεσίες.
- Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για την ένταξη της οικογένειας, ιδιαίτερα των παιδιών, στην ελληνική κοινωνία και την αξιοποίηση των θεσμοθετημένων δομών της πολιτείας (παιδείας, αθλητισμού, πολιτισμού κ.λπ.) με σκοπό την ένταξη στα ειδικά προγράμματα αποκατάστασης (οικιστικά, εκπαιδευτικά, απασχόλησης κ.ά.) και κοινωνικής ενσωμάτωσης.

- Η εξοικείωση του πληθυσμού με τα καινούργια δεδομένα στέγασης και φροντίδας του περιβάλλοντος χώρου, καθώς και η απόκτηση των αναγκαίων δεξιοτήτων μέσω οργανωμένων δραστηριοτήτων.

Ωφελούμενοι από την ενέργεια είναι ο πληθυσμός των Ελλήνων τσιγγάνων και τα άτομα που στελεχώνουν τα Ιατροκοινωνικά Κέντρα.

Τα Ιατροκοινωνικά Κέντρα πρέπει να είναι στελεχωμένα από ένα /μια Κοινωνικό Λειτουργό ή Κοινωνιολόγο, ένα/μια Ιατρό, ένα/μια Παιδαγωγό ή Γυμναστή/στρια, ένα/μία Νοσηλεύτη/τρια και ένα/μία Διαμεσολαβητή/τρια.

Τα Ιατροκοινωνικά Κέντρα, περίπου 35, που λειτουργούν στην Ελλάδα σήμερα, αποτελούν χρήσιμες ενδιάμεσες δομές υποστήριξης, δεν πρέπει όμως σε καμία περίπτωση να αντικαταστήσουν ή να υποκαταστήσουν τους θεσμικούς φορείς του συστήματος υγείας. Η αναγκαιότητα λειτουργίας τους είναι πραγματική, όμως με όρους και κάτω από συγκεκριμένη στοχοθεσία.

Αυτή του τοπικού λειτουργικού συντονιστή της παρέμβασης στις κοινότητες των Ρομά, με στόχο την διαμεσολαβητική λειτουργία ανάμεσα σε αυτές και στις θεσμικές υπηρεσίες του συστήματος υγείας, με την ανάπτυξη οργανικών και μόνιμων σχέσεων, σε ατομική, οικογενειακή και συλλογική βάση.

Οι δομές αυτές, ως δομές υποστήριξης σε συνεργασία με άλλα όργανα της Δημόσιας Διοίκησης ή της τοπικής Αυτοδιοίκησης, όπως Δημοτικά Ιατρεία ή Συμβουλευτικά Κέντρα, Νομαρχιακές Δ/νσεις Υγείας Κέντρα ψυχικής υγείας κλπ), μπορούν να αναλαμβάνουν επείγουσα δράση που να αποσκοπεί στην πληροφόρηση και την αγωγή για την πρόληψη και την διαχείριση των υγιεινολογικών παραγόντων στην καθημερινότητα των Ρομά, σε θέματα αγωγής υγείας και ευρύτερων κοινωνικών αναγκών.

Σε όρους στρατηγικής για την ουσιαστική υποστήριξη της άρσης του κοινωνικού αποκλεισμού που βιώνουν οι Ρομά, προτεραιότητα είναι η διασύνδεση του θέματος ανάπτυξης του πλαισίου της κοινωνικής υγιεινής με παρεμβάσεις για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και της εξασφάλισης υποδομών κοινωνικής υγείας (αποχέτευση, πόσιμο νερό, ηλεκτρικά δίκτυα, αποκομιδή απορριμμάτων κλπ),

Προϋπόθεση για την επιτυχία των παραπάνω στόχων μακροπρόθεσμα είναι η υποστήριξη των Ρομά από τις ενδιάμεσες δομές, για την διασφάλιση πρόσβασης στο δημόσιο σύστημα και τις υπηρεσίες υγείας, ως ο μόνος ορθός τρόπος αντιμετώπισης των προβλημάτων, στον τομέα της ατομικής υγείας και της κοινωνικής υγιεινής.

Η συμμετοχή των Ρομά στο σχεδιασμό και την ολοκλήρωση των προγραμμάτων αλλά και η ευαισθητοποίηση ως προς τις ανάγκες τους θεωρείται σημαντικός παράγοντας.

Η δραστηριοποίηση των Ρομά ως διαμεσολαβητές αποδείχτηκε ότι είναι αποτελεσματικό μέτρο για την ενεργοποίηση τους σε όλο το φάσμα των υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων αυτών της υγείας και των κοινωνικών υπηρεσιών. Το ΕΚΤ μπορεί να βοηθήσει στην εκπαίδευση αυτών των διαμεσολαβητών, αναφέροντας ως καλές πρακτικές σχετικές παρεμβάσεις στην Ρουμανία και την Ελλάδα, όπως για παράδειγμα ειδικότερα στην ίδρυση και λειτουργία Ιατροκοινωνικών Κέντρων στοχευόντων σε Ρομά.

1.9. ΟΙ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ROMA ALERT!

1.9.1 Ο οικισμός του ΔΡΟΣΕΡΟΥ

Περιοχή παρέμβασης του έργου ROMA ALERT!, αποτελεί ο οικισμός Δροσερού, που βρίσκεται νοτιοανατολικά του Δήμου Ξάνθης σε απόσταση περίπου 2 χμ από την πόλη της Ξάνθης.

Στον οικισμό υπολογίστηκε κατ' εκτίμηση πως υπάρχουν 800-1.000 ιδιοκτησίες σπιτιών που αντιστοιχούν σε περίπου 4.500 άτομα, στην πλειοψηφία τους Μουσουλμανικού θρησκευματος. Με αυτή την εκτίμηση συμφωνούν και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την στατιστική έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας Μελέτης.

Οι γλώσσες που ομιλούνται στο Δροσερό είναι τρεις. Τα ελληνικά, τα τουρκικά, και η γλώσσα των Rom (ρομανές).

Ο οικισμός προέκυψε από μαζική παραχώρηση οικοπέδων από τον Δήμο με τη μέθοδο της κλήρωσης στη δεκαετία του '70. Ο οικισμός είναι αυθαίρετος, εκτός σχεδίου πόλεως και αποκομμένος από τον αστικό ιστό. Το ιδιοκτησιακό καθεστώς είναι ασαφές καθώς οι κάτοικοι στη συντριπτική τους πλειοψηφία δεν έχουν τίτλους ιδιοκτησίας. Ωστόσο διαφαίνονται προοπτικές επίλυσης εάν κάποτε εφαρμοστεί το πλαίσιο του νέου πολεοδομικού Σχεδίου της Ξάνθης, το οποίο περιλαμβάνει την περιοχή του Δροσερού ως περιοχή ειδικής ανάπλασης και εκτιμάται ότι με την έγκρισή του θα διευθετηθεί και το νομικό καθεστώς της περιοχής.

Ο πληθυσμός κατοικεί κατά 70% περίπου σε συμβατικές κατοικίες, η ανέγερση των οποίων γινόταν, και εξακολουθεί να γίνεται, με τρόπο αυθαίρετο χωρίς σχέδιο πόλεως και πρόβλεψη των βασικών οικιστικών κανονισμών. Στην πλειονότητά τους οι κατοικίες είναι μέτριας έως καλής κατάστασης, και εξασφαλίζουν στοιχειωδώς καλές συνθήκες διαβίωσης παρά τις μειωμένες ανέσεις. Ακόμα και αυτά τα κτίρια όμως χτίζονται πρόχειρα και εμπειρικά από τους ίδιους τους κατοίκους ή από ντόπιους εργολάβους, χωρίς να ακολουθούν τα απαιτούμενα ή νόμιμα κατασκευαστικά πρότυπα. Υπάρχει και ένα μεγάλο ποσοστό κατοικιών που βρίσκονται σε κακή κατάσταση και είναι είτε πρόχειρες λαμαρινοκατασκευές, είτε σπίτια ενός δωματίου με ελλείψεις παροχές σε νερό και ηλεκτρικό ρεύμα.

Τα σπίτια του οικισμού δεν είναι αριθμημένα και δεν έχουν διευθύνσεις. Η αλληλογραφία, οι λογαριασμοί και τα επιδόματα φτάνουν σε ένα μικρό οίκημα στην άκρη της πλατείας και διανέμονται από άτομα που γνωρίζουν ανάγνωση.

Γενικά καταγράφεται υποβάθμιση του περιβάλλοντος σε όλη την περιοχή παρέμβασης. Κανένα σημείο του οικισμού δεν εντάσσεται σε σχέδιο πόλεως. Δεν υπάρχει δίκτυο αποχέτευσης, αλλά βόθροι. Συνδεδεμένα με την ύδρευση είναι περίπου το 70% των σπιτιών και με την ηλεκτροδότηση είναι περίπου το 80%.

Ο αριθμός έργων υποδομής είναι περιορισμένος, π.χ. υπάρχουν δρόμοι που έχουν ασφαλτοστρωθεί πρόχειρα, χωρίς κλίσεις, με ελλιπή φωτισμό. Επίσης δεν υπάρχει πράσινο καθώς και άλλα στοιχεία τα οποία παραπέμπουν στην έννοια του οικιστικά κατάλληλου περιβάλλοντος.

Στα θετικά του οικισμού καταγράφονται η καινούρια μικρή πλατεία και το κοντινό Ιατροκοινωνικό Κέντρο. Επίσης η ύπαρξη δύο δημοτικών Σχολείων, του 15^{ου} και του 20^{ου}, καθώς και του 8^{ου} Γυμνασίου.

Κατά πλειοψηφία ο ενεργός επαγγελματικά πληθυσμός της περιοχής απασχολείται στον Πρωτογενή Τομέα, οι άνθρωποι εργάζονται εποχικά μόνο για τρεις έως τέσσερις μήνες τον χρόνο κυρίως σε αγροτικές εργασίες, δεν έχουν σταθερούς εργοδότες και μετά το τέλος των αγροτικών εργασιών δηλώνουν άνεργοι.

Ένα πολύ μεγάλο ποσοστό αυτών των εποχικών εργαζομένων, έχει ως περιοχή απασχόλησης περιοχές εκτός της Ξάνθης και αναγκάζεται να μετακινείται κάθε χρόνο σε διάφορες αγροτικές περιοχές της χώρας με μεγαλύτερη ζήτηση σε ειδικευμένα αγροτικά χέρια, για να προσφέρει τις υπηρεσίες του.

Επίσης οι κάτοικοι του οικισμού δραστηριοποιούνται επαγγελματικά ως μικροπωλητές/έμποροι στις λαϊκές αγορές, ή ως ανειδίκευτοι εργάτες σε οικοδομικά έργα. Μεγάλος αριθμός των κατοίκων είναι άνεργοι.

Η περιοχή βρίσκεται σε μεταβατικό στάδιο μετασχηματισμού της οικονομικής και κοινωνικής της δομής, με ανυπαρξία όμως οποιουδήποτε μηχανισμού στρατηγικής και παρέμβασης. Η αλλαγή της κοινωνικής σύνθεσης στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Ξάνθης με την είσοδο χαμηλότερων εισοδηματικά στρωμάτων με τη μορφή οικονομικών μεταναστών, σε συνδυασμό με τις υπάρχουσες και δραματικά αυξανόμενες πολλαπλές κοινωνικές ανάγκες των Τσιγγάνων του Δροσερού, διαταράσσει την κοινωνική συνοχή και αποτελεί αιτία αντιθέσεων και συγκρούσεων.

Συνοπτικά η μέχρι σήμερα συλλογή των στοιχείων για την οικονομικοκοινωνική κατάσταση της περιοχής παρέμβασης από διάφορες πηγές, όπως από το έργο «ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΜΙΓΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΤΗΣ ΤΕΔΚ Ν. ΞΑΝΘΗΣ, «ΕΝΕΡΓΕΙΑ - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ-ΑΝΑΠΤΥΞΗ», ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΔΡΟΣΕΡΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΞΑΝΘΗΣ» καθώς και από το βιβλίο «Το Δροσερό: Οικισμός Μουσουλμάνων Ρομά στη Θράκη» καταδεικνύει :

- Την έντονη κινητικότητα του πληθυσμού λόγω της περιοδικής μετακίνησης σημαντικού μέρους του κατά τη διάρκεια της άνοιξης και του καλοκαιριού σε περιοχές με αγροτικές καλλιέργειες, καθώς και σε διάφορα τουριστικά μέρη της χώρας και ιδίως στα νησιά, ασχολούμενοι με το ελεύθερο εμπόριο.
- Την πραγματικά πολύ μεγάλη εξειδίκευση του παραπάνω δυναμικού σε αγροτικές καλλιέργειες, και την ουσιαστική αδυναμία τους, λόγω έλλειψης αγροτικού κλήρου, να παραμείνουν και να εργάζονται στην ευρύτερη περιοχή.
- Την ενασχόληση με το εμπόριο και την μεταπώληση, κυρίως ειδών ιματισμού και λουλουδιών, σε λαϊκές αγορές, εμποροπανηγύρεις κ.α., χωρίς κανένα νόμιμο παραστατικό και σχετικές άδειες, ζώντας ουσιαστικά σε μόνιμο καθεστώς παραβατικότητας.

Η ανεργία αποτελεί ένα από τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιοχή. Είναι χαρακτηριστικό ότι το ποσοστό της ανεργίας είναι περίπου 40%. Βέβαια η διάρθρωσή της έχει και πολλά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως η μεγάλη εποχικότητα της εργασίας, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο αλλά και ο απόλυτος κοινωνικός αποκλεισμός που βιώνουν οι κάτοικοι που ζουν σε παραπήγματα και παράγκες, χαρακτηριστικά που δημιουργούν πρόσθετα προβλήματα στο εργατικό δυναμικό της περιοχής.

Παράλληλα η έλλειψη δεξιοτήτων και ικανοτήτων οι οποίες είναι απαραίτητες για την ένταξη στην αγορά εργασίας είναι εμφανείς σε όλες τις κατηγορίες του πληθυσμού.

Στην πλειοψηφία τους οι ενήλικες κάτοικοι του οικισμού είναι αναλφάβητοι και μόνο ένα μικρό ποσοστό έχει φοιτήσει σε ορισμένες τάξεις του Δημοτικού.

Μέσα στον οικισμό λειτουργεί από το 1993 το 15^ο Δημοτικό σχολείο και από το 2006 το 20^ο Δημοτικό Σχολείο καθώς και το 8^ο Γυμνάσιο.

Από διάφορες καταγραφές που έχουν γίνει στο παρελθόν έχει προκύψει ότι περίπου το 50% των κατοίκων του οικισμού είναι ανήλικοι. Από το μαθητικό αυτό δυναμικό, ένας μεγάλος αριθμός παιδιών βρίσκονται εκτός σχολείου και μεγαλώνουν αναλφάβητα και τα υπόλοιπα φοιτούν στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού. Ένα μικρό ποσοστό τελειώνει το Δημοτικό και συνεχίζει τη φοίτηση στο Γυμνάσιο. Κανένα παιδί στο Δροσερό δεν συνεχίζει

στο Λύκειο. Επίσης παρατηρείται στις τάξεις του Δημοτικού η λεγόμενη άτακτη φοίτηση, δηλαδή πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου-σχολική διαρροή ή αποσπασματική παρακολούθηση με παρατεταμένες απουσίες ή με παρακολούθηση λίγων εβδομάδων ή μηνών. Η άτακτη φοίτηση έχει σαν αποτέλεσμα πολλά παιδιά να προσέρχονται δύο και τρεις φορές στην ίδια τάξη. Τα σχολεία του Δροσερού λειτουργούν με ελλιπείς υποδομές και πολλά διοικητικά προβλήματα.

Τον Αύγουστο του 2006 ιδρύθηκε ο Πολιτιστικός Μορφωτικός Σύλλογος Ρομά Γυναικών Δροσερού Ξάνθης «Η Ελπίδα», με πρωτοβουλία είκοσι γυναικών από τον οικισμό. Επιθυμία και ανάγκη τους, όπως οι ίδιες διατυπώνουν στην αξιόλογη ιστοσελίδα τους www.drosero.com, ήταν να δημιουργήσουν ένα θεσμικό όργανο, μέσα από το οποίο θα μπορούσαν να εκφραστούν συλλογικά ως Ρομά γυναίκες με δικαιώματα και υποχρεώσεις μέσα στην Ελληνική κοινωνία.

1.9.2 Ο οικισμός ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Στον οικισμό Αγία Σοφία, που σήμερα βρίσκεται υπό την ευθύνη του Δήμου Δέλτα, κατοικούν σήμερα 313 οικογένειες Ρομά, εγκατεστημένες εκεί από το 2001. Χωροταξικά βρίσκεται σε τμήμα του πρώην στρατοπέδου Γκόνου, το οποίο απέχει 4 χλμ από τον αστικό ιστό, στη συμβολή των Δήμων Δέλτα, Μενεμένης και Καλοχωρίου

Συνορεύει με τη δικαστική φυλακή Θεσσαλονίκης (Διαβατών) και στη γύρω περιοχή βρίσκονται το β' ΚΤΕΟ, η Λαχαναγορά, η Βιομηχανική περιοχή Νέας Ιωνίας, συνεργεία βαρέων οχημάτων, αποθήκες του ΟΣΕ.

Το οικόπεδο βρίσκεται σε περιοχή με χρήσεις γης εκτός περιοχών προς Πολεοδόμηση, χαρακτηρισμένη ως περιοχή εγκατάστασης Χονδρεμπορίου και Μεταφορών σε ζώνη επικινδυνότητας, γι' αυτό ο οικισμός θεωρείται προσωρινός και θεωρητικά οι κάτοικοι πρέπει κάποτε να μετεγκατασταθούν.

Οι κάτοικοι του οικισμού ήταν μέχρι το 1998 εγκατεστημένοι σε μεγάλο καταυλισμό στις παρυφές του Δήμου Ευόσμου, από όπου εκδιώχτηκαν με βίαιες μεθόδους με πρωτοβουλία ομάδας κατοίκων ως μέσο πίεσης για την ένταξη της περιοχής στο Σχέδιο πόλης.

Όταν ο Δήμος Ευόσμου, τελικά προχώρησε σε διαδικασίες ένταξης της περιοχής στο Σχέδιο πόλης, οι Ρομά αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την περιοχή και να εγκατασταθούν με σκηνές στην κοίτη του Γαλλικού ποταμού. Οι συνθήκες διαβίωσης στην περιοχή υπήρξαν απαράδεκτες και αποτέλεσαν έναν κόλαφο στην κοινωνική ευαισθησία και στην ικανότητα της Αυτοδιοίκησης, στο να διασφαλίζει στοιχειώδεις συνθήκες διαβίωσης σε μια ευπαθή ομάδα, έστω και σε ανθρωπιστική βάση.

Τον Ιούλιο του 1999 και ύστερα από σφοδρές καταιγίδες και ανέμους καταστράφηκαν οι 90 από τις 152 σκηνές, ενώ λίγο αργότερα παρασύρθηκε από τα ορμητικά νερά του Γαλλικού ποταμού και πνίγηκε ένα εννιάχρονο παιδί, γεγονός που ξεσήκωσε θύελλα πολιτικών αντιδράσεων στο κοινωνικό και στο πολιτικό επίπεδο.

Ήδη από το περίοδο 1996 -1997, το Νομαρχιακό Συμβούλιο Νομού Θεσσαλονίκης διενεργούσε έρευνες για εξεύρεση κρατικής γης για την εγκατάσταση των σκηνιτών. Μετά από μία μακρά πορεία διαβουλεύσεων και διαπραγματεύσεων μεταξύ των εκπροσώπων των Ρομά, του Δήμου Ευόσμου, της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Θεσσαλονίκης, των Υπουργείων Άμυνας, Εσωτερικών και ΥΠΕΧΩΔΕ, αλλά και το γραφείο ποιότητας ζωής του

τότε πρωθυπουργού κ. Σημίτη, η λύση δόθηκε από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, το οποίο με την απόφαση 1371/14.11.1997, παραχώρησε 149 στρέμματα στο στρατόπεδο Γκόνου για τη μετεγκατάσταση των σκηνιτών.

Η μετεγκατάσταση στο νέο οικισμό έγινε τον Οκτώβριο του 2000, μετά από μακροχρόνιες διαδικασίες και αφού παραχωρήθηκαν από το ΥΠΕΧΩΔΕ λυόμενοι οικίσκοι (με τις αποφάσεις 1371/14.11.1997, 112/16.2.98, και 568/8.4.98) εμβαδού 24 τ.μ. και επέκταση 30 τ.μ. ξύλινης κατασκευής στο μπροστινό μέρος κάθε λυόμενου.

Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Θεσσαλονίκης, η οποία στα πρώτα χρόνια, ως το 2009 είχε υπό την ευθύνη της τον οικισμό, ανέλαβε τις εργασίες για τη δημιουργία στοιχειωδών υποδομών ύδρευσης, αποχέτευσης και ηλεκτροδότησης, οι οποίες από την αρχή αντιμετωπίστηκαν με προχειρότητα με αποτέλεσμα τη σωρεία προβλημάτων που καταγράφονται ως σήμερα στους τομείς αυτούς.

Σήμερα καταγράφονται στον οικισμό 313 νοικοκυριά, 278 οικογένειες ζουν σε λυόμενους οικίσκους / κατοικίες, 15 σε παράνομα κτισμένα σπίτια, 20 σε παράγκες από νάιλον και ξύλα ή λαμαρίνες, τα παραβατικά όπως τα ονομάζουν. Υπάρχουν επίσης 9 λυόμενοι οικίσκοι που ανήκουν στο Δήμο.

Στον οικισμό εκκρεμούν προβλήματα νομοθετικού πλαισίου του ιδιοκτησιακού καθεστώτος της γης σε σχέση με τους οικιστές, όπως κυριότητας, νομής και χρήσης.

Από αυτό το γεγονός απορρέουν προβλήματα κυριότητας, νομής και χρήσης των υποδομών, όπως στο αποχετευτικό δίκτυο, στην υδροδότηση και ηλεκτροδότηση, στη σύνδεση με το τηλεπικοινωνιακό δίκτυο, στην αποκομιδή των απορριμμάτων, στις συνθήκες υγιεινής του περιβάλλοντος χώρου, στην ποιότητα των λυομένων κατοικιών και στον εξοπλισμό τους.

Υπάρχουν σοβαρά προβλήματα στο αποχετευτικό δίκτυο το οποίο δεν είχε σχεδιαστεί ούτε κατασκευαστεί για μόνιμη εγκατάσταση τόσων κατοίκων αλλά ούτε υπήρξε πρόνοια για την ραγδαία αύξηση του πληθυσμού, ο οποίος ακολουθεί εντελώς διαφορετικούς ρυθμούς αναπαραγωγής από αυτούς της κυρίαρχης ομάδας.

Υπάρχουν περίοδοι που τα νερά της αποχέτευσης λιμνάζουν σε δρόμους του οικισμού και ειδικά το καλοκαίρι δημιουργούν μια αποπνικτική ατμόσφαιρα. Τους χειμερινούς μήνες από την άλλη, η παντελής έλλειψη φρεατίων παροχέτευσης ομβρίων υδάτων στους δρόμους συμβάλλει στη συγκέντρωση λιμναζόντων νερών και κάνει τη μετακίνηση των αυτοκινήτων αλλά ιδιαίτερα των πεζών δύσκολη και σε μερικές περιπτώσεις αδύνατη.

Δραματική επίσης είναι η κατάσταση με την υδροδότηση αφού δεν είχαν τοποθετηθεί από την αρχή υδρόμετρα με αποτέλεσμα όπως υποστηρίζεται από την πλευρά της Νομαρχίας Θεσσαλονίκης να γίνεται υπερβολική κατανάλωση νερού. Για τον περιορισμό της κατανάλωσης αποφασίστηκε από την ΕΥΑΘ και με τη συγκατάθεση απ. 964 της ΝΑΘ η μείωση της πίεσης του νερού ,γεγονός που οδηγεί στην ελλιπή υδροδότηση.

Σημαντικά προβλήματα επίσης καταγράφονται στην ηλεκτροδότηση. Όλες οι κατοικίες δεν έχουν σύνδεση με τη ΔΕΗ με αποτέλεσμα να παρατηρούνται πολλές περιπτώσεις ρευματοκλοπής, τη δημιουργία υπέρογκων λογαριασμών, τους οποίους οι κάτοικοι δεν δύνανται να εξοφλήσουν. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι το καλοκαίρι του 2009 η ΔΕΗ προχώρησε στη διακοπή της παροχής ρεύματος στον οικισμό, ο οποίος έμεινε χωρίς ρεύμα για πολλούς μήνες. Με πρωτοβουλία του τοπικού Συλλόγου οικιστών ΑΓΙΣΩ έγιναν πολλές προσπάθειες διακανονισμού, οι οποίες συνεχίζονται μέχρι και σήμερα. Τα προβλήματα αυτά είναι ίσως τα πιο σοβαρά που αντιμετωπίζει ο οικισμός καθώς συνδέονται άμεσα με την ασφάλεια της υγείας και της υγιεινής του πληθυσμού.

Επίσης αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα της αντιμετώπισης των θεμάτων που αφορούν κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες. Θεωρείται ότι οι ανάγκες των ατόμων αυτών επειδή ζουν σε συνθήκες απόλυτης εξαθλίωσης είναι λιγότερες και ποσοτικά αλλά και ποιοτικά. Το γεγονός όμως αυτό δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα αλλά συνδέεται με τον ολικό οργανικό αναλφαβητισμό που πλήττει το σύνολο των ενηλίκων μελών της κοινότητας και έχει ως συνέπεια την αδυναμία διεκδίκησης των αυτονόητων δικαιωμάτων τους για την επιβίωση καθώς από τη μια δεν γνωρίζουν που ακριβώς θα πρέπει να απευθυνθούν και από την άλλη η σχέση τους με τις γραφειοκρατικές διαδικασίες είναι περιορισμένη και μάλλον αποφεύγεται καθώς πολλές φορές η προσπάθεια εγκαθίδρυσης μιας τέτοιας σχέσης δεν στέφεται με επιτυχία, δηλαδή στην επίλυση των προβλημάτων τους.

Η ποιότητα των λυόμενων οικίσκων (τύπου container) είναι αμφίβολη σύμφωνα με μαρτυρίες των κατοίκων αφού το καλοκαίρι θερμαίνονται υπερβολικά. Επίσης υπάρχει έντονο πρόβλημα με τα τρωκτικά, τις κατσαρίδες και τα κουνούπια στην περιοχή τα οποία εισχωρούν και μέσα στα λυόμενα και καθιστούν τις συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων δυσμενέστερες.

Προκειμένου να αντιμετωπίσουν αυτό το πρόβλημα κάποιες οικογένειες έχουν αρχίσει να χτίζουν σπίτια για να εξασφαλίσουν περισσότερο χώρο αλλά και για να απαλλαγούν από τις επιδρομές τουλάχιστον στο εσωτερικό του σπιτιού των τρωκτικών και των εντόμων παρόλο που δεν κατέχουν ακόμη την κυριότητα της ιδιοκτησίας και είναι άγνωστο πότε θα

συμβεί αυτό. Επιπλέον ήδη από τα πρώτα χρόνια της εγκατάστασης άρχισε να παρατηρείται το φαινόμενο της άναρχης δόμησης πρόχειρων παραπηγμάτων (παραγκών) στις αυλές των δικαιούχων λόγω της διεύρυνσης των οικογενειών και της αδυναμίας συγκατοίκησης τόσων πολλών ατόμων στο χώρο των 50 μ² των λυομένων.

Επίσης τόσο στις παρυφές του οικισμού όσο και έξω από τα όριά του υπάρχει ένας αριθμός πρόχειρων παραπηγμάτων συνήθως συγγενικών οικογενειών των οικιστών οι οποίοι ζουν σε άθλιες συνθήκες υγιεινής χωρίς τις βασικές υποδομές (ρεύμα, νερό, αποχέτευση, τουαλέτες). Το πρόβλημα είναι τόσο έντονο που κάποιες μέρες μεγάλο μέρος του οικισμού δεν υδροδοτείται καθόλου και οι κάτοικοι αναγκάζονται να κουβαλάν νερό από σπίτια που έχουν προσωρινά. Αυτοί που έχουν την οικονομική δυνατότητα έχουν προμηθευτεί μηχανισμούς άντλησης χωρίς όμως να επιτυγχάνουν ικανοποιητική υδροδότηση για την κάλυψη των καθημερινών αναγκών.

Η κατάσταση της καθαριότητας του οικισμού παρουσιάζει πολλές ελλείψεις αφού κατά καιρούς η αποκομιδή των απορριμμάτων καθυστερεί όπως διαμαρτύρονται οι κάτοικοι. Μεγάλη όμως εστία μόλυνσης αποτελεί η συνεχής ρίψη μπαζών και άλλων απορριμμάτων είτε στην είσοδο είτε γύρω από τα όρια του οικισμού. Πρόσφατα εκπρόσωπος του Δήμου δεσμεύτηκε ότι το πρόβλημα αυτό θα διευθετηθεί σύντομα. Λεωφορειακή σύνδεση υπάρχει, η οποία όμως είναι προβληματική, γιατί δεν είναι συχνή και συνδέει τον οικισμό μόνο με το πολεοδομικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης και όχι με τα γύρω χωριά του Δήμου, στον οποίο ανήκει.

Έτσι ενώ οι υπηρεσίες που τους αφορούν (ΚΕΠ, Κέντρο Υγείας, Εφορία, ΟΑΕΔ κλπ) βρίσκονται στα Διαβατά- Ν. Ιωνία και τη Σίνδο η αστική γραμμή του λεωφορείου δεν συνδέεται μ' αυτές τις περιοχές. Επίσης το δρομολόγιο αποφασίζεται πολλές φορές αυθαίρετα από τον ΟΑΣΘ είτε να αλλάξει είτε να διακοπεί προσωρινά χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση.

Η πλημμελής λειτουργία ή και η απουσία βασικών υποδομών στέγασης και δημόσιας υγιεινής από τη μια και η έλλειψη γνώσης των βασικών κανόνων ατομικής και οικογενειακής υγιεινής από την άλλη συνθέτουν μια εικόνα επισφαλούς διαβίωσης στον οικισμό. Γενικά ο χώρος του οικισμού βρίθεται από παράγοντες πρόκλησης ατυχημάτων, όπως σπασμένοι δρόμοι, κατεστραμμένα και σκουριασμένα παιδική χαρά, ανοιχτά φρεάτια και κανάλια, λιμνάζοντα νερά, σκουπίδια και οχήματα που κινούνται με πολύ επικίνδυνο τρόπο στους δρόμους. Στο θέμα των ατυχημάτων, οι κάτοικοι μπορούν να αντιμετωπίσουν μόνο τα αποτελέσματα αυτών και όχι τις αιτίες πρόκλησης τους.

Όσον αφορά στις μολύνσεις και στην ύπαρξη εντόμων και τρωκτικών, αυτά είναι συνέπειες του υποβαθμισμένου περιβάλλοντος και της ανυπαρξίας υποδομών. Και σε αυτές τις περιπτώσεις, οι κάτοικοι μπορούν να αντιμετωπίσουν τα αποτελέσματα και όχι τις αιτίες που τα προκαλούν.

Οι Ρομά που κατοικούν στον οικισμό ανήκουν στην ίδια υποομάδα με τον τρόπο που διακρίνονται οι ομάδες των Τσιγγάνων και σχετίζεται τόσο με την γεωγραφική τους καταγωγή όσο και με τη διάλεκτο που μιλούν. Σύμφωνα με τη καταγραφή-έρευνα που είχε διενεργήσει η ΝΕΛΕ Θεσσαλονίκης το 1999 το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων ήταν εγγεγραμμένοι σε δύο δήμους της Θεσσαλίας (στο Δήμο Ν. Ιωνίας του νομού Μαγνησίας το 24% και στο Δήμο Λάρισας το 12%).

Οι υπόλοιποι ανήκαν σε δήμους του πολεοδομικού συγκροτήματος Θεσσαλονίκης (Νεάπολης 21% και μικρότερα ποσοστά στους Δήμους Μενεμένης, Ευόσμου, Σταυρούπολης) και σε άλλους δήμους της Θεσσαλίας (Σοφάδων, Τυρνάβου, Καρδίτσας, Τρικάλων) ενώ ένα μεγάλο ποσοστό της τάξης του 17% δεν ήταν εγγεγραμμένο σε κανένα Δήμο γεγονός που προκαλεί αλυσιδωτές επιπτώσεις σε διάφορες συναλλαγές τους τόσο με τις επίσημες αρχές της πολιτείας όσο και στην απόλαυση δικαιωμάτων που προκύπτουν από την τακτοποιημένη αστικοδημοτική κατάσταση.

Τα πρώτα χρόνια της μετεγκατάστασης στον οικισμό πολλοί προσπάθησαν είτε να μεταδημοτεύσουν είτε να εγγραφούν στα δημοτολόγια του τότε δήμου Εχεδώρου αλλά η στάση του Δήμου ήταν αρνητική και αποτρεπτική σύμφωνα με μαρτυρίες των κατοίκων και μόλις πρόσφατα έχουν αρχίσει να γίνονται δεκτοί ως δημότες.

Ωστόσο από την εμπειρία επαγγελματιών που εργάζονται στην περιοχή η αστικοδημοτική τους κατάσταση δεν παρουσιάζει τόσα προβλήματα, τα οποία δεν είναι τόσο έντονα όσο στο παρελθόν και η συντριπτική πλειοψηφία διαθέτει πλέον αστυνομική ταυτότητα. Το επίπεδο του αναλφαριθμητισμού είναι πολύ υψηλό και στους ενήλικες ξεπερνάει το 95% ενώ η σχέση με το σχολείο των παιδιών σχολικής ηλικίας χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερα ευάλωτη και επισφαλής.

Τα δημοτικά σχολεία στα οποία είναι αναγκασμένα να φοιτούν τα παιδιά απέχουν πολλά χιλιόμετρα, από 4 ως 17 από τον οικισμό, και απαιτείται μεταφορά με λεωφορεία την οποία αναλαμβάνει η ΝΑΘ κάθε χρόνο με μεγάλη όμως καθυστέρηση μετά την έναρξη του σχολικού έτους. Η φοίτηση πολλών παιδιών δεν είναι τακτική και ακόμα και όταν είναι παρατηρείται το φαινόμενο να ολοκληρώνουν το Δημοτικό και να παραμένουν λειτουργικά αναλφάβητα. Στο Γυμνάσιο φοιτούν σποραδικά λόγω της κακής ποιότητας της

παρεχόμενης εκπαίδευσης από την πλευρά των σχολείων αλλά και των συχνών απουσιών από την πλευρά των μαθητών.

Το τελευταίο εξαρτάται και από την ποιότητα της υποδοχής των σχολείων προς αυτά τα παιδιά που δεν συμβαίνει να είναι πάντα θετική αλλά στις πλείστες περιπτώσεις από αδιάφορη έως εχθρική με συνέπεια να διαρρέουν πολύ εύκολα εφόσον δεν υπάρχει μια εδραιωμένη σχέση σχολείου και οικογένειας. Όπως αναφέρεται στην καταγραφή-έρευνα της ΝΕΛΕ από τις 257 οικογένειες που είχαν ερωτηθεί οι 77 δεν διέθεταν κανενός είδους ιατροφαρμακευτική περίθαλψη ενώ 27 δεν γνώριζαν αν έχουν βιβλιάρια υγείας. Σήμερα η κατάσταση έχει βελτιωθεί πολύ και η πλειοψηφία διαθέτει τα απαιτούμενα έγγραφα για την πρόσβαση στα νοσοκομεία και τα Κέντρα Υγείας όπως επίσης οι εμβολιασμοί των παιδιών ακολουθούν κάποια τακτικότητα. Ωστόσο το προσδόκιμο ζωής παραμένει χαμηλό σε σχέση με τον λοιπό πληθυσμό καθώς δεν υπάρχει κανενός είδους πρόληψη ασθενειών παρά μόνο αντιμετώπιση. Όσον αφορά την κατάσταση των γυναικών υπάρχει σημαντικό έλλειμμα πληροφόρησης σχετικά με τον προγεννητικό και περιγεννητικό έλεγχο την αντισύλληψη αλλά και τις γυναικολογικές εξετάσεις.

Ο οικισμός Αγία Σοφία από την δημιουργία του και στην εξέλιξή του, αποτέλεσε χαρακτηριστικό θύλακα χωρικού και κοινωνικού αποκλεισμού πολιτών Ρομά, που διαβιούν σε υποβαθμισμένες συνθήκες, απομονωμένοι από τον κοινωνικό ιστό. Η πρόσβασή τους στα ανελαστικά κοινωνικά αγαθά της εκπαίδευσης, της υγείας, της απασχόλησης ίσως είναι δυνατή σε τυπικούς όρους, ουσιαστικά όμως λόγω του χωρικού αποκλεισμού και των υποβαθμισμένων συνθηκών διαβίωσης τους παραμένει ανεπαρκής.

Είναι απαραίτητο επίσης να αναφερθεί ότι το 2003 ο τότε Δήμος Εχεδώρου υπέβαλε πρόταση στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας για τον οικισμό στο πλαίσιο των παρεμβάσεων του ΕΘΝΙΚΟΥ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ, του Υπουργείου Εσωτερικών, οι οποίες όμως δεν ενεργοποιήθηκαν. Στο κείμενο αξιολόγησης της Περιφερειακής Επιτροπής της Π.Κ.Μ. εισηγητικά προς το Υπουργείο Εσωτερικών σχετικά με τον φάκελο που υποβλήθηκε από τον Δήμο Εχεδώρου, αναφέρεται ότι :

«.....Η πρόταση του Δήμου Εχεδώρου αναφέρεται σε παρεμβάσεις για την υποστήριξη της ομάδας των Τσιγγάνων πρώην εγκατεστημένων στην περιοχή πέραν της Περιφερειακής οδού Θεσσαλονίκης στα όρια του Δήμου Ευόσμου, οι οποίοι με παρέμβαση της Νομαρχίας Θεσσαλονίκης είχαν μετεγκατασταθεί το 1998 σε περιοχή του Γαλλικού ποταμού και στην συνέχεια το 2000 στον νεοσύστατο οικισμό «Αγία Σοφία» που δημιουργήθηκε σε οικόπεδο του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας στο Στρατόπεδο

«Γκόνου», που παραχωρήθηκε κατά χρήση και προσωρινά στην Νομαρχία Θεσσαλονίκης για την επίλυση του οξυμένου θέματος. Πρόκειται για την πολυπληθέστερη Τσιγγάνικη κοινότητα του Νομού Θεσσαλονίκης που αριθμεί 2.000 μόνιμους κατοίκους και 500 περίπου περιοδικά διερχομένων...».

Η σημερινή εγκατάσταση χρηματοδοτήθηκε από την 1^η φάση του Εθνικού Προγράμματος με φορέα υλοποίησης την Ν/Α Θεσσαλονίκης. Πρόκειται για μια μεγάλης κλίμακας οικιστική παρέμβαση με την εγκατάσταση 257 κατοικιών τύπου «κοντέινερ», με την παράλληλη ανάπτυξη κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών κοινωνικής υποστήριξης. Ο Δήμος Εχεδώρου στην πρόταση του περιλαμβάνει παρεμβάσεις σε 4 άξονες :

- Δημιουργία νέων οικισμών για την διασπορά των κατοίκων και την απάλειψη των φαινομένων γκετοποίησης με δράσεις εκπόνησης έρευνας και αγοράς εκτάσεων, Πολεοδομικό Σχεδιασμό Δημιουργία δικτύων υποδομής και Κατασκευή νέων κατοικιών.
- Βελτιώσεις στον υφιστάμενο οικισμό με δράσεις ανέγερσης σχολικού κτιρίου, συγκοινωνιακή σύνδεση,
- Μελέτη και κατασκευή δικτύων, συντηρήσεις των υφιστάμενων υποδομών του οικισμού και άλλες λειτουργικές παρεμβάσεις.
- Παρεμβάσεις στον τομέα των υπηρεσιών, παρεχόμενες από τον Δήμο Εχεδώρου, ή από άλλες δομές.

Η ΑΠΟΨΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ είναι ότι η οικιστική παρέμβαση στον οικισμό Αγία Σοφία αποτελεί μια σημαντική προτεραιότητα για το Εθνικό Πρόγραμμα τόσο λόγω του μεγέθους της κοινότητας, όσο και λόγω της μεθοδολογίας της παρέμβασης.

Το σχέδιο της οικιστικής αποκατάστασης οργανώθηκε και υλοποιήθηκε από τις υπηρεσίες της Ν/Α Θεσσαλονίκης, και όχι του Δήμου Εχεδώρου. Με την έννοια αυτή και για την διασφάλιση της συνέχειας της δράσης θα ήταν σκόπιμο να προωθηθεί Εταιρική συνεργασία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης με τον Δήμο Εχεδώρου για μια δράση που επί της ουσίας έχει υπερτοπικό χαρακτήρα. Παρά το γεγονός ότι η εγκατάσταση στον χώρο του Στρατοπέδου Γκόνου έχει προσωρινό χαρακτήρα θεωρείται ότι δεν έχει παρέλθει ικανός χρόνος για την έναρξη διαδικασιών διάλυσης του οικισμού για την διασπορά των οικιστών σε άλλες περιοχές εγκατάστασης, οπότε και η πρόταση του Δήμου για δημιουργία νέων οικισμών κρίνεται άκαιρη.

Πράγματι για την αποφυγή φαινομένων νέας γκετοποίησης θα πρέπει να ευνοείται η διασπορά των οικιστών στον αστικό και κοινωνικό ιστό, αλλά τούτο πρέπει να προκύπτει ως επιλογή ελεύθερης βούλησης και όχι ως νέα εξαναγκαστική μετακίνηση, αφού

παρέλθει ένα χρονικό διάστημα στο οποίο οι Τσιγγάνοι οικιστές (οι οποίοι προέρχονται από συνθήκες εξαθλίωσης) θα πρέπει σταδιακά να κατακτήσουν τον αναγκαίο βαθμό κοινωνικής αποδοχής ώστε να διεκδικήσουν ενεργητικά και κατά βούληση την κοινωνική τους ένταξη.

Σε ότι αφορά στις προτάσεις για τις βελτιώσεις των υποδομών και την ενίσχυση των κοινωνικών παρεμβάσεων στον υφιστάμενο οικισμό η Επιτροπή θεωρεί ότι βρίσκονται στην σωστή κατεύθυνση και είναι υψηλής προτεραιότητας, εφόσον το εγχείρημα της μετεγκατάστασης στον οικισμό Αγία Σοφία ως πιλοτική εφαρμογή δεν έχει ολοκληρώσει τον κύκλο του, και ήδη είναι ορατός ο κίνδυνος του εκφυλισμού των λειτουργιών του αρχικού σχεδιασμού. Ειδική μέριμνα θα πρέπει να δοθεί στο θέμα της διαχείρισης του χώρου της προσωρινής διαμονής των εποχιακά διερχομένων Τσιγγάνων, στην άκρη του οικοπέδου που έως σήμερα έχει λειτουργήσει de facto, χωρίς τις απαραίτητες υποδομές και την διασφάλιση λειτουργίας. Το θέμα αυτό αποτελεί και σημείο τριβής και εντάσεων με την τοπική κοινωνία και τους οικιστές.

Επειδή η παρέμβαση στην Αγία Σοφία είναι μεγάλης κλίμακας και έχει τον χαρακτήρα πιλοτικής εφαρμογής, είναι αναγκαίο να δοθεί βάρος στο θέμα της επίλυσης θεσμικών ζητημάτων που προκύπτουν από την λειτουργία του, να μελετηθεί η προοπτική ανανέωσης του κτιριακού αποθέματος και ολοκλήρωσης του οικισμού από πολεοδομικής άποψης, πιθανόν με την εμπλοκή και του Οργανισμού Ρυθμιστικού Θεσσαλονίκης, καθώς και να επανενεργοποιηθούν οι διαδικασίες της Διαχειριστικής Επιτροπής του οικισμού (που αποτελείται από στελέχη της Ν/Α Θεσσαλονίκης και εκπροσώπων των οικιστών), για την ρύθμιση των λειτουργικών θεμάτων.»

Ήδη δηλαδή από το 2003 έχουν επισημανθεί σημαντικές παράμετροι του θέματος, χωρίς όμως να παρθούν πρωτοβουλίες από την πλευρά της Πολιτείας και του Δήμου στην συνέχεια που να αποσκοπούν στην αναστροφή των αρνητικών φαινομένων και των ελλείψεων που εντοπίζονται στο παραπάνω αξιολογικό κείμενο.

«ΟΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΑ» εκπόνηση ενός «Τοπικού Σχεδίου Δράσης» για τον οικισμό Αγία Σοφία, σε μία προσπάθεια συστηματικής καταγραφής και απεικόνισης του καθεστώτος και των κοινωνικών αναγκών του οικισμού, αλλά και στο πλαίσιο της βούλησής του να δύναται να έχει μία ολοκληρωμένη πρόταση συστηματικής παρέμβασης στον οικισμό.

Στο πλαίσιο του «Τοπικού Σχεδίου Δράσης» εκπονήθηκαν δύο Μελέτες:

1. «Διαγνωστική μελέτη οικισμού 'Αγία Σοφία'»

2. «Σχέδιο Τοπικής Παρέμβασης του Δήμου Εχεδώρου για την χωρική και κοινωνική Ένταξη των Πολιτών Τσιγγάνικης καταγωγής, Ενέργειες Ωρίμανσης Παρεμβάσεων»

Η πρώτη Μελέτη με τίτλο «Διαγνωστική μελέτη οικισμού 'Αγία Σοφία'» εκπονήθηκε από τον Αλέξανδρο Καρδασιάδη, δικηγόρο και την Ευφροσύνη Χριστοδούλου, πολιτικό μηχανικό, με σύμβουλο τη Χάρη Χριστοδούλου δρ. αρχιτέκτονα – πολεοδόμο

και η δεύτερη Μελέτη με τίτλο «Σχέδιο Τοπικής Παρέμβασης του Δήμου Εχεδώρου για την χωρική και κοινωνική Ένταξη των Πολιτών Τσιγγάνικης καταγωγής, Ενέργειες Ωρίμανσης Παρεμβάσεων» εκπονήθηκε από ομάδα εργασίας αποτελούμενη από μέλη της ΟΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.

Αντικείμενο της πρώτης Μελέτης «Διαγνωστική μελέτη οικισμού 'Αγία Σοφία' ήταν η διερεύνηση

1. της νομοθετικής βάσης και του νομοθετικού πλαισίου του ιδιοκτησιακού καθεστώτος του οικοπέδου και των δημοσίων υποδομών του οικισμού (δίκτυα – διαχείριση απορριμμάτων), και
2. της προοπτικής απόδοσης κοινωνικής κατοικίας, θέματα πολεοδομικών όρων (κυριότητας – νομής – χρήσης).

Όπως κατά λέξη αναφέρουν οι μελετητές, «.....η μελέτη αφορά αφενός στη διερεύνηση των οικιστικών δεδομένων που χαρακτηρίζουν την εξέλιξη του οικισμού και ειδικότερα στην κατάστασή του σήμερα, αφετέρου στη νομική διερεύνηση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος του οικοπέδου και των όρων και συμβάσεων που διέπουν τις δημόσιες υποδομές του. Στοχεύει στην αναλυτική τεκμηρίωση των προβλημάτων που ο οικισμός και κοινότητα των κατοίκων του αντιμετωπίζει σήμερα - προβλήματα που αφορούν στη διαχείριση τους και προβλήματα του Δήμου Εχεδώρου λόγω αρμοδιότητας, και στην αναζήτηση μίας μακροπρόθεσμης προοπτικής για τη συνολική κοινωνική ένταξη τους.....».

Στη δεύτερη Μελέτη με τίτλο «Σχέδιο Τοπικής Παρέμβασης του Δήμου Εχεδώρου για την χωρική και κοινωνική Ένταξη των Πολιτών Τσιγγάνικης καταγωγής, Ενέργειες Ωρίμανσης Παρεμβάσεων» προτείνονται παρεμβάσεις / Μέτρα σε τοπικό επίπεδο, που αναπτύσσονται κατά θεματική προτεραιότητα στους τομείς οι οποίοι επιτελούν καθοριστικό ρόλο στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης και κοινωνικής συμμετοχής των πολιτών Τσιγγάνικης καταγωγής του οικισμού Αγία Σοφία και συνδέονται με την παροχή των πλέον κρίσιμων υπηρεσιών και αγαθών, που εγγυώνται και διασφαλίζουν την κοινωνική ένταξη

μακροπρόθεσμα, μέσα από την διασφάλιση πρόσβασης στις θεσμικές δημόσιες λειτουργίες.

Οι τομείς αυτοί είναι οι εξής:

- Βασικές υποδομές κατοίκησης και Στεγαστική κατάσταση
- Αστική – Δημοτική κατάσταση
- Υγεία και Κοινωνική πολιτική και Πρόνοια
- Εκπαίδευση
- Απασχόληση
- Κοινωνική συμμετοχή Πολιτισμός – Αθλητισμός

Το σημαντικό αυτό εργαλείο που εκπονήθηκε απεστάλη με σχετικό υπόμνημα υπογεγραμμένο από την «ΟΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΑ» και από τον Σύλλογο των οικιστών του Αγία Σοφία «ΑΓΙΣΟ» σε θεσμικούς αρμόδιους φορείς από το γραφείο του Πρωθυπουργού και τα αρμόδια Υπουργεία, ως τον Οργανισμό Ρυθμιστικού, το γραφείο του Συνηγόρου του Πολίτη και το αρμόδιο γραφείο στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Σημαντικό επίσης είναι να αναφερθεί ότι το 2001 ιδρύθηκε στον οικισμό Σωματείο με την επωνυμία «Σύλλογος οικιστών Οικισμού Αγία Σοφία, ΑΓΙΣΟ» με κύριο σκοπό την οργάνωση και συνεργασία των Τσιγγάνων οικιστών για την προάσπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και επαγγελματικών συμφερόντων τους, για την προώθηση έργων στον οικισμό, την αναζήτηση πόρων χρηματοδότησης, για τα έργα αυτά και γενικά τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των οικιστών και των οικογενειών τους.

Εν κατακλείδι στο πρώτο μέρος της παρούσας Μελέτης, έχει γίνει μια απόπειρα να θιγούν οι παράμετροι της υφιστάμενης κατάστασης του ζητήματος της διαβίωσης γενικά των Ρομά στην Ελλάδα και ειδικότερα στις περιοχές παρέμβασης του έργου ROMA ALERT!.

Επίσης γίνεται αναφορά στην προσπάθεια για την άρση του κοινωνικού τους αποκλεισμού και την υποστήριξη της κοινωνικής τους ένταξης.

Αυτό αποτελεί το εννοιολογικό πλαίσιο για την ορθότερη κατανόηση των συγκεκριμένων και αναλυτικών στατιστικών δεδομένων και συμπερασμάτων που ακολουθούν αναφορικά με τους οικισμούς Αγία Σοφία του Δήμου Δέλτα και Δροσερό του Δήμου Ξάνθης, περιοχές παρέμβασης του έργου στην Ελλάδα.

Στο πλαίσιο αυτό καταδεικνύεται η μακριά πορεία και η προσπάθεια όλων των μερών, της συντεταγμένης πολιτείας και της κοινωνίας των πολιτών, αλλά οπωσδήποτε και των ίδιων των Ρομά, μέσα από τα θεσμικά όργανά τους, για την άρση της σοβαρότατης πληγής που

είναι ο κοινωνικός αποκλεισμός μιας ευάλωτης πληθυσμιακής ομάδας, αυτής των Ελλήνων Ρομά.

Αυτή η πορεία έχει αποτελέσματα, συγκεκριμένα και μετρήσιμα, όλα τα μέρη γνωρίζουν όμως ότι ο δρόμος είναι ακόμα μακρύς και επίπονος για να εξαλειφθούν στην επικράτεια της Ελλάδας όλα τα φαινόμενα αποκλεισμού και ρατσισμού που κρατούν κάποιους ανθρώπους στο περιθώριο, σε μία ζωή χωρίς ευκαιρίες και προοπτικές, πολλές φορές με χαρακτηριστικά ανθρωπιστικής κρίσης.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ:
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ της Έρευνας Πεδίου

2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΈΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ

Το σχέδιο της παρούσας πρωτογενούς έρευνας ήταν μικτού τύπου, ήτοι διερευνητικού και περιγραφικού χαρακτήρα, καθώς στόχευε στον σαφή καθορισμό και κατανόηση των υπό μελέτη μεταβλητών, στην εκτίμηση ποσοτικών μεγεθών και στην περιγραφή των στάσεων και απόψεων του δείγματος της μελέτης.

Όπως προκύπτει και από τους στόχους της έρευνας πεδίου, η συλλογή των πρωτογενών στοιχείων για τον πληθυσμό των Ρομά στους οικισμούς Αγία Σοφία και Δροσερό είναι πρωταρχικής σημασίας για την εξαγωγή των συμπερασμάτων της έρευνας. Στις ενότητες που ακολουθούν παρουσιάζονται αναλυτικά στοιχεία που αφορούν την μεθοδολογία της πρωτογενούς έρευνας πεδίου.

2.1. Ορισμός του στατιστικού πληθυσμού

Ο στατιστικός πληθυσμός της παρούσας έρευνας πεδίου ορίζεται ως εξής:

Νοικοκυριά Ελλήνων Ρομά οι οποίοι διαβιούν στους οικισμούς Αγίας Σοφίας και Δροσερού ανεξάρτητα τυπολογίας κατοικίας και θρησκευματος, σε σαφώς αναγνωρίσιμες κοινότητες.

Από δευτερογενείς πηγές, όπως προαναφέρθηκε στο κεφάλαιο της περιγραφής των 2 οικισμών, στον μεν οικισμό της Αγ. Σοφίας υπάρχουν 331 νοικοκυριά, στο δε Δροσερό η εκτίμηση είναι μεταξύ 800 και 1.000 νοικοκυριών που διαμένουν σε κτίσματα διάφορου τυπολογίας. Έτσι, σαν δειγματοληπτική μονάδα καθορίστηκε το νοικοκυριό.

2.2. Μέθοδος Δειγματοληψίας

Λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους της έρευνας, η δειγματοληψία προσανατολίστηκε σε Ρομά που διαβιούν αυτούς τους 2 οικισμούς. Ο τρόπος δειγματοληψίας ήταν κυρίως μέσω προσωπικής συνέντευξης του αρχηγού του νοικοκυριού.

Για την λήψη των συνεντεύξεων αναζητήθηκαν οι αρχηγοί των νοικοκυριών ανά οικισμό από τους οποίους μέσω προσωπικής συνέντευξης από τους ερευνητές συγκεντρώθηκαν τα στοιχεία. Όταν αυτοί απουσίαζαν, η λήψη των έγινε από οποιοδήποτε ενήλικο άτομα μπορεί να απαντήσει. Τα κριτήρια επιλογής των υπό συνέντευξη αρχηγών των νοικοκυριών (δειγματοληπτική μονάδα) ανά οικισμό ήταν:

- Διάθεση παροχής στοιχείων προς τον ερευνητή από μέρους της δειγματοληπτικής μονάδας
- Προσωπική κρίση του ερευνητή για την καταλληλότητα λήψης της συνέντευξης (μέσω των κριτηρίων επιλογής που παρουσιάστηκαν κατά τη φάση της εκπαίδευσής του)

- Δυνατότητα πρόσβασης στα επιλεχθέντα από τους ερευνητές νοικοκυριά
Επομένως ο τρόπος δειγματοληψίας μπορεί να ορισθεί σαν δειγματοληψία κρίσεως (judgmental non probability sampling)¹

2.3. Μέγεθος Δείγματος

Η παρούσα έρευνα ανήκει στην κατηγορία των εμπειρικών μελετών, όπου μέσω δειγματοληψίας επιχειρείται η εκτίμηση ποσοτικών και ποιοτικών μεταβλητών για τον αντίστοιχο στατιστικό πληθυσμό. Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν μπορούν να δώσουν και ποσοτικές εκτιμήσεις σε τοπικό επίπεδο. Σε αυτήν την περίπτωση επισημαίνεται ότι αυτά θα πρέπει να ερμηνευτούν ως κυρίαρχη τάση και όχι ως απόλυτες (de facto) ποσοτικές εκτιμήσεις.

Ο αριθμός του δείγματος για την Αγ. Σοφία ανήλθε σε 29 νοικοκυριά ενώ για το Δροσερό σε 30. Με δεδομένο τον υπολογισμό των νοικοκυριών στους 2 οικισμούς το ποσοστό του δείγματος ήταν περίπου 9,2% (29/313) για την Αγ. Σοφία και 3,3% για το Δροσερό (30/900). Λόγω της ιδιαιτερότητας και των περισσότερων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι Ρομά στην Αγ. Σοφία (μέρος πρώτο), θεωρήθηκε σκόπιμο να γίνει σε αυτόν τον οικισμό πιο εκτεταμένη δειγματοληψία από ότι στο Δροσερό (disproportionate sample).

Για μεν τα δημογραφικά στοιχεία, αυτά αντιπροσωπεύουν συνολικά 298 μέλη νοικοκυριών, ήτοι περίπου 4,9% του συνολικού πληθυσμού των 2 οικισμών (κεφ. 2.1 § εκτιμώμενος πληθυσμός), ενώ για τις υπόλοιπες μεταβλητές (στέγαση, εκπαίδευση, απασχόληση κλπ) το 4,8% των νοικοκυριών.

2.4. Μέθοδος Συλλογής Δεδομένων - Ερωτηματολόγιο

Η συλλογή ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων καθοριστικών για την εκτίμηση παραμέτρων που αφορούν την έρευνα έγινε με τη χρησιμοποίηση δομημένου ερωτηματολογίου. Αυτό περιέχει ανοικτού τύπου ερωτήσεις, πεδία για καταγραφή ποσοτικών στοιχείων και κλειστού (τυποποιημένου) τύπου ερωτήσεις για καταγραφή ονομαστικού τύπου μεταβλητών καθώς επίσης και στάσεων και απόψεων, μεταβλητές τις οποίες οι μελετητές θεώρησαν ουσιαστικές για την μελέτη. Η συγκρισιμότητα, η δυνατότητα ποσοτικοποίησης και στατιστικής ανάλυσης των στοιχείων, η συσχέτιση μεταβλητών επέβαλαν την επιλογή του τυποποιημένου ερωτηματολογίου ως την κύρια μέθοδο συλλογής στοιχείων στη συγκεκριμένη έρευνα πεδίου.

¹ Aaker D., Kumar V., Day G, Marketing Research, 5th ed., 1995, John Wiley & Sons Inc

Στο ερωτηματολόγιο συμπεριλαμβάνονται μεταβλητές όλων των κατηγοριών, με προεξάρχουσες τις δημογραφικές μεταβλητές, μετρούμενες με ερωτήσεις που συλλέγουν δεδομένα ονομαστικού (nominal) και αναλογικού τύπου (ratio), με ανοικτές ερωτήσεις άποψης, καθώς και με συμπεριφορικές οι οποίες προσεγγίζονται με 5βαθμη κλίμακα σπουδαιότητας. Οι ερωτήσεις είναι προκαθορισμένες, ακολουθούν μια συγκεκριμένη σειρά και έχουν , σχεδόν στο σύνολό τους, κλειστή μορφή. Με τον τρόπο αυτό επιδιώκεται η μείωση των διαφορών στον τρόπο που τίθενται οι ερωτήσεις, ούτως ώστε οι διαφορές στις απαντήσεις να είναι συγκρίσιμες.

Προκειμένου να εξασφαλιστεί η εγκυρότητα του ερωτηματολογίου ως εργαλείου μέτρησης, αξιοποιήθηκε η βιβλιογραφία και προηγούμενες έρευνες καταγραφής δημογραφικών μεταβλητών του πληθυσμού στόχου, ο έλεγχος του ερωτηματολογίου από τα μέλη της επιστημονικής ομάδας και εμπειρογνώμονες σε θέματα αστικοδημοτικής κατάστασης, κατοικίας, εκπαίδευσης, απασχόλησης και υγείας νοικοκυριών τσιγγάνων. Αναφορικά με την αξιοπιστία του εργαλείου συλλογής των στοιχείων, αξιοποιήθηκε η εμπειρία της ομάδας από προηγούμενη αντίστοιχη μελέτη (2008)² από την οποία χρησιμοποιήθηκε η πλειονότητα των ερωτήσεων. Τοιουτοτρόπως, υπάρχοντων των δεδομένων του 2008 για τους 2 οικισμούς, υπήρξε και η δυνατότητα παράθεσης συγκριτικών στοιχείων για επιλεγμένες μεταβλητές μεταξύ 2008 και 2012.

2.5. Επιλογή και εκπαίδευση συνεντευκτών

Οι συνεντευκτές που πραγματοποίησαν τις συνεντεύξεις και συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο στα νοικοκυριά του δείγματος είναι πτυχιούχοι κοινωνικών επιστημών (ΑΕΙ-ΤΕΙ) και επιλέχθηκαν με κριτήρια:

- Την επαγγελματική τους εμπειρία στον πληθυσμό μελέτης
- Τη δεξιότητα επικοινωνίας με τους ερωτώμενους, σε ένα κλίμα φιλικό και άνετο που θα συμβάλει στην άμεση και ειλικρινέστερη ανταπόκριση των ερωτώμενων ακόμη και ερωτήσεις προσωπικού χαρακτήρα.
- Δυνατότητα πρόσβασης στα αντίστοιχα νοικοκυριά
- Ύπαρξη ερευνητών οι οποίοι θα είναι γνώστες του αντίστοιχου οικισμού, ώστε να διασφαλιστεί η λήψη στοιχείων και να ελαχιστοποιηθεί το ποσοστό άρνησης απαντήσεων (non response rate).

- Προηγούμενη εμπειρία στην ίδια έρευνα²

Κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης δόθηκαν οι σχετικές οδηγίες από την επιστημονικά υπεύθυνη και τον στατιστικό της έρευνας, για τον τρόπο επιλογής των νοικοκυριών ανά οικισμό, τον τρόπο προσέγγισης των ερωτώμενων και τη συμπεριφορά που θα πρέπει να επιδεικνύουν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης καθώς και τη σημασία της ακριβούς καταγραφής των απαντήσεων των ερωτώμενων. Έγινε παρουσίαση του ερωτηματολογίου και του τρόπου συμπλήρωσης των απαντήσεων ενώ αποσαφηνίστηκαν προβλήματα και ερωτήματα. Η ύπαρξη εμπειρίας στην προηγούμενη αναφερθείσα μελέτη δεν επέβαλε την πιλοτική φάση ελέγχου του ερωτηματολογίου.

² Εκπόνηση Μελέτης για την Καταγραφή της Υφιστάμενης Κατάστασης των ΡΟΜΑ στην Ελλάδα, Απολογισμός Δράσεων και Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την 4η Προγραμματική Περίοδο» ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΠΟΡΩΝ, ΕΥΣΕΚΤ, (2008)

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ:
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΤΩΝ ΔΥΟ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

3.1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού των Ρομά στις περιοχές μελέτης τα οποία αναφέρονται σε ανάλυση μιας μεταβλητής και σε συσχέτιση δύο μεταβλητών.

3.1.1 Σύνθεση του νοικοκυριού

Άτομα ανά νοικοκυριό

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται ο μέσος όρος ατόμων ανά νοικοκυριό στα δύο έτη διεξαγωγής της έρευνας. Στον οικισμό της Αγίας Σοφίας το έτος 2012 ο μέσος όρος ατόμων ανά νοικοκυριό είναι 5,14 κατά τι μεγαλύτερο συγκριτικά με το έτος 2008 (4,44 άτομα). Στον οικισμό του Δροσερού ο μέσος όρος ατόμων ανά νοικοκυριό το έτος 2012 είναι 4,97, αριθμός ελαχίστως μικρότερος από το έτος 2008 (5,04 άτομα).

Πίνακας 2.1: Συγκριτικοί στατιστικοί δείκτες ατόμων στο νοικοκυριό ανά οικισμό (2008 & 2012)

		Νοικοκυριά	Μέσος όρος	Τυπική απόκλιση	Ελάχιστο	Μέγιστο
ΑΓ. ΣΟΦΙΑΣ	2008	18	4,44	1,42	2	6
	2012	29	5,14	3,08	1	16
	Σύνολο	47	4,87	2,57	1	16
ΔΡΟΣΕΡΟ	2008	16	5,19	1,72	2	9
	2012	30	4,97	1,73	1	10
	Σύνολο	46	5,04	1,71	1	10
Σύνολο	2008	34	4,79	1,59	2	9
	2012	59	5,05	2,47	1	16
	Σύνολο	93	4,96	2,18	1	16

Δεν παρατηρείται στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση, διαχρονικά και στους δύο οικισμούς, του μέσου όρου ατόμων ανά νοικοκυριό.

Μέσος αριθμός ατόμων ανά νοικοκυριό

Ο μέσος όρος ατόμων ανά νοικοκυριό σε σχέση με τους δύο οικισμούς δεν παρουσιάζουν στατιστική σημαντικότητα ($p > 0,05$) σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 2.2: Στατιστικοί δείκτες μελών νοικοκυριού ανά οικισμό

	ΟΙΚΙΣΜΟΣ	Νοικοκυριά	Μέσος όρος	Τυπική Απόκλιση	Τυπικό σφάλμα μέσου όρου	CV
ΑΤΟΜΑ	ΑΓ. ΣΟΦΙΑΣ	29	5,14	3,08	0,57	59.9%
	ΔΡΟΣΕΡΟ	30	4,97	1,73	0,32	30.8%

Independent Samples Test : $t(57) = 0,264$ $p = 0,792$

Από τους δείκτες της τυπικής απόκλισης και το συντελεστή μεταβλητότητας (CV) φαίνεται ότι η σύνθεση του νοικοκυριού έχει μεγαλύτερη διασπορά σε μέλη νοικοκυριού στην Αγ. Σοφία από ότι στο Δροσερό.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι δείκτες διασποράς (τεταρτημόρια) του αριθμού ατόμων ανά νοικοκυριό. Σύμφωνα με αυτούς τους δείκτες το μεσαίο 50% του πληθυσμού της μελέτης έχει 4 με 7 άτομα ανά νοικοκυριό ενώ το 80% έχει από 2 έως 7 άτομα.

Πίνακας 2.3: Στατιστικοί δείκτες ατόμων ανά νοικοκυριό

ΑΤΟΜΑ		
Νοικοκυριά	59	
Αδιευκρίνιστο	239	
Μέσος όρος	5,05	
Τυπική Απόκλιση	2,47	
Μέγιστο	1	
Ελάχιστο	16	
Τεταρτημόρια	10	2,00
	25	4,00
	75	6,00
	90	7,00

Εκτιμώμενος πληθυσμός

Με δεδομένο ότι στην Αγ. Σοφία ο αριθμός των «κατοικιών – καταλυμάτων» ανέρχεται σε 313, ότι κάθε «κατοικία» στεγάζει ένα νοικοκυριό και ότι η εκτίμηση του μέσου αριθμού ατόμων ανά νοικοκυριό είναι $5,14 \pm 0,57$, η εκτίμηση του μόνιμου πληθυσμού είναι μεταξύ **1.450 και 1.790** ατόμων (μέση τιμή περίπου 1.600 άτομα). Αναφορικά με το Δροσερό και με δεδομένο ότι ο αριθμός των «κατοικιών» ανέρχεται περίπου στα 900, η εκτίμηση του μόνιμου πληθυσμού είναι μεταξύ **4.200 και 4.750** άτομα με μέση εκτίμηση περίπου 4.470 ($4,97 \pm 0,32$).

Φύλο

Η κατανομή του πληθυσμού της μελέτης στο φύλο ακολουθεί την κατανομή του γενικού πληθυσμού (απογραφή 2011). Έτσι, στο σύνολο του πληθυσμού της περιοχής μελέτης οι γυναίκες αποτελούν το 52% (50,3% στην Αγία Σοφία και 53,7% στο Δροσερό) και οι άνδρες το 48% (49,7% στην Αγία Σοφία και 46,3% στο Δροσερό).

Σύμφωνα με τον έλεγχο ανεξαρτησίας (Chi-Square Test) δεν φαίνεται να υπάρχει στατιστική σημαντικότητα μεταξύ των δύο μεταβλητών ($p > 0,05$), που σημαίνει ότι η κατανομή στο φύλο δεν επηρεάζεται από τη γεωγραφική θέση του οικισμού.

Πίνακας 2.4: κατανομή φύλου ανά οικισμό

		ΟΙΚΙΣΜΟΣ		Σύνολο	
		ΑΓ. ΣΟΦΙΑΣ	ΔΡΟΣΕΡΟ		
ΦΥΛΟ	Ανδρας	N	74	69	143
		% στο ΟΙΚΙΣΜΟΣ	49,7%	46,3%	48,0%
	Γυναίκα	N	75	80	155
		% στο ΟΙΚΙΣΜΟΣ	50,3%	53,7%	52,0%
Σύνολο	N	149	149	298	
	%στο ΟΙΚΙΣΜΟΣ	100,0%	100,0%	100,0%	

Chi- Square Test $\chi^2 (1)=0.336$

$p=0.562$

3.1.2 Ηλικιακή Διάρθρωση

Μέσος όρος ηλικίας ανά οικισμό

Ο μέσος όρος ηλικίας στους οικισμούς της Αγίας Σοφίας και του Δροσερού είναι περίπου τα 20 χρόνια (20,8 και 20,44 χρόνια αντίστοιχα) με διάμεση τιμή τα 17 και 16 έτη, αντίστοιχα. Φαίνεται, λοιπόν, ότι ο πληθυσμός της περιοχής μελέτης είναι νέος σε ηλικία συγκριτικά με τον γενικό πληθυσμό (μέσος όρος ηλικίας απογραφή 2001 35 έτη με εκτίμηση τα 38-40 για το 2011). Το εύρημα αυτό μπορεί να εξάγει ένα ασφαλές συμπέρασμα σχετικά με τις γεννήσεις και τους θανάτους στην περιοχή μελέτης. Έτσι, αναφέρεται ότι οι γεννήσεις στις περιοχές αυτές είναι περισσότερες από ότι στο γενικό πληθυσμό ενώ αντίθετα στον πληθυσμό των Ρομά εκτιμάται ότι το προσδόκιμο επιβίωσης είναι πολύ μικρότερο του γενικού πληθυσμού.

Πίνακας 2.5: Μέσος όρος ηλικίας ανά οικισμό

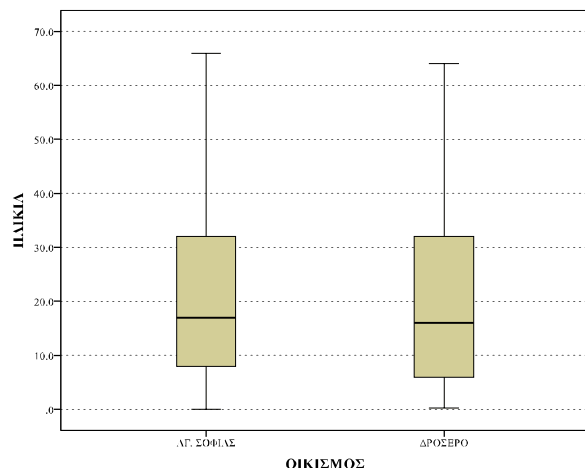
		N	Μέσος όρος	Τυπική Απόκλιση	Ελάχιστο	Μέγιστο	Διάμεσος
ΗΛΙΚΙΑ	ΑΓ. ΣΟΦΙΑΣ	149	20.80	15.39	0	66	17
	ΔΡΟΣΕΡΟ	149	20.44	16.87	0	64	16
	Σύνολο	298	20.62	16.12	0	66	16

Πίνακας 2.6: Δείκτες διασποράς ηλικίας

ΗΛΙΚΙΑ		
N		298
	10	3,00
Δεκατημόρια	25	7
	50	16
	75	32
	90	45

Οι δείκτες διασποράς της ηλικιακής ομάδας επιβεβαιώνει την παραδοχή ότι ο πληθυσμός των Ρομά της περιοχής μελέτης ανήκει στις νεότερες ηλικίες. Έτσι, το μεσαίο 50% του είναι ηλικίας από 7 έως 16 ετών ενώ το 80% είναι μεταξύ 3 και 45 ετών.

Γράφημα 2.1: Θηκόγραμμα Κατανομής ηλικιών

Ηλικιακή ομάδα ανά φύλο

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η κατανομή του φύλου στην ηλικιακή ομάδα στις περιοχές μελέτης. Όπως φαίνεται, οι ηλικιακές ομάδες μέχρι 19 ετών συγκεντρώνουν το 55% του πληθυσμού και αυτές μέχρι 39 ετών το 30,6%. Λιγότερη συγκέντρωση πληθυσμού παρατηρείται στις ηλικιακές ομάδες από 40 και άνω με ποσοστό 14,4%. Η ηλικιακή κατανομή στο φύλο ακολουθεί την παραπάνω κατανομή. Έτσι οι άνδρες έως 19 ετών είναι το 53,9%, έως 39 ετών είναι το 30,8% και από 40 και άνω είναι το 15,4%. Οι γυναίκες είναι 56,1%, 30,4%, 13,6%, αντίστοιχα.

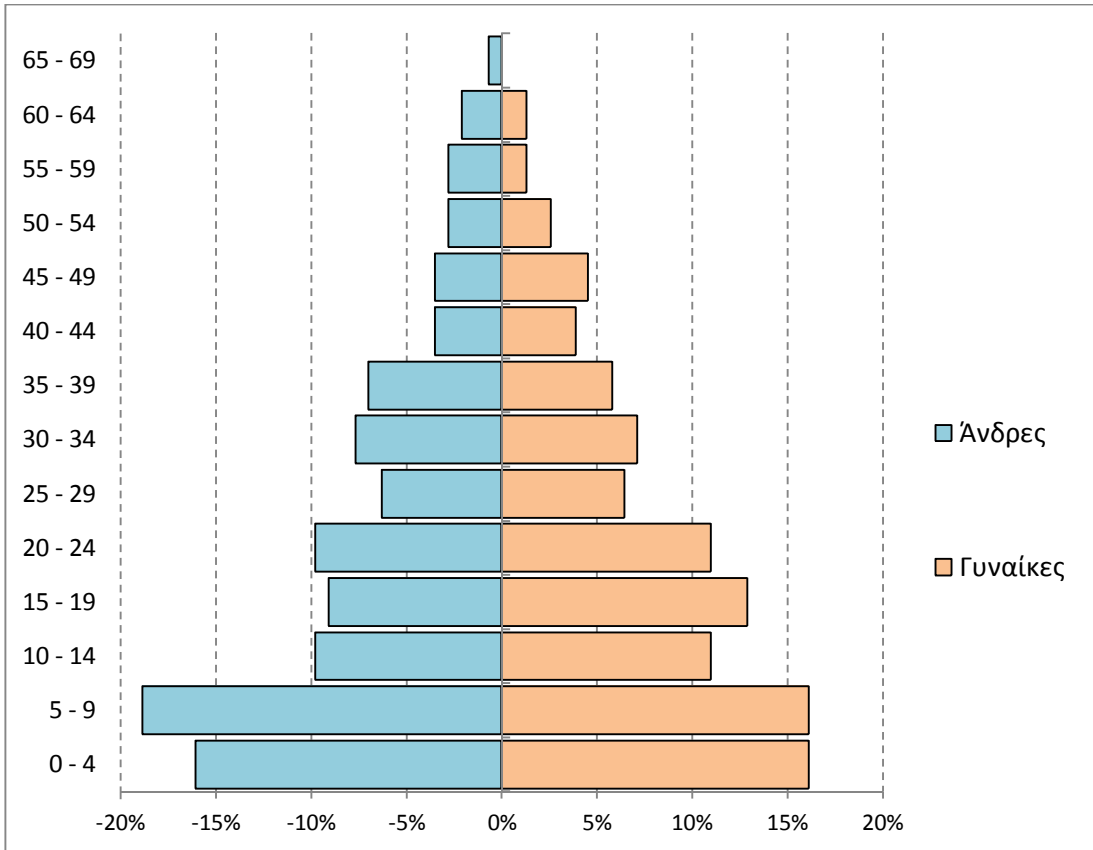
Τα παραπάνω ποσοστά υποστηρίζουν τη διαπίστωση ότι ο πληθυσμός των Ρομά στην περιοχή μελέτης συγκεντρώνεται κυρίως στις μικρότερες ηλικίες.

Πίνακας 2.7: Κατανομή ηλικιακής ομάδας ανά φύλο

		ΦΥΛΟ		Σύνολο
		Άνδρας	Γυναίκα	
0 - 4	N	23	25	48
	% στο ΦΥΛΟ	16,1%	16,1%	16,1%
5 - 9	N	27	25	52
	% στο ΦΥΛΟ	18,9%	16,1%	17,4%
10 - 14	N	14	17	31
	% στο ΦΥΛΟ	9,8%	11,0%	10,4%
15 - 19	N	13	20	33
	% στο ΦΥΛΟ	9,1%	12,9%	11,1%
20 - 24	N	14	17	31
	% στο ΦΥΛΟ	9,8%	11,0%	10,4%
25 - 29	N	9	10	19
	% στο ΦΥΛΟ	6,3%	6,5%	6,4%
30 - 34	N	11	11	22
	% στο ΦΥΛΟ	7,7%	7,1%	7,4%
35 - 39	N	10	9	19
	% στο ΦΥΛΟ	7,0%	5,8%	6,4%
40 - 44	N	5	6	11
	% στο ΦΥΛΟ	3,5%	3,9%	3,7%
45 - 49	N	5	7	12
	% στο ΦΥΛΟ	3,5%	4,5%	4,0%
50 - 54	N	4	4	8
	% στο ΦΥΛΟ	2,8%	2,6%	2,7%
55 - 59	N	4	2	6
	% στο ΦΥΛΟ	2,8%	1,3%	2,0%
60 - 64	N	3	2	5
	% στο ΦΥΛΟ	2,1%	1,3%	1,7%
65 - 69	N	1	0	1
	% στο ΦΥΛΟ	0,7%	0,0%	0,3%
Σύνολο	N	143	155	298
	% στο ΦΥΛΟ	100,0%	100,0%	100,0%

Στο παρακάτω γράφημα, όπου παρουσιάζεται η πυραμίδα ηλικιών ανά φύλο, φαίνεται και σχηματικά η κατανομή του πληθυσμού στις ηλικιακές ομάδες. Η καμπύλη σχετικών συχνοτήτων που παρατηρείται και στα δύο φύλα παρουσιάζει έντονα θετική λοξότητα (skewness) με υψηλές συγκεντρώσεις στις μικρότερες ηλικίες.

Γράφημα 2.2: Πυραμίδα ηλικιών

Κατανομή ηλικιακής ομάδας ανά φύλο και έτος δειγματοληψίας ανεξάρτητα οικισμού

Συγκριτικά στα δύο χρόνια διεξαγωγής της έρευνας, δεν φαίνεται να υπάρχει διαφοροποίηση στη κατανομή του πληθυσμού των περιοχών μελέτης στις ηλικιακές ομάδες. Επιπλέον δεν παρουσιάζεται στατιστικά σημαντική εξάρτηση μεταξύ των δύο μεταβλητών (2008 $p > 0,05$, 2012 $p > 0,05$).

Πίνακας 8: Κατανομή ηλικιακής ομάδας ανά φύλο και έτος δειγματοληψίας

Ηλικιακή ομάδα (έτη)	Έτος δειγματοληψίας					
	2008			2012		
	Άνδρας	Γυναίκα	Σύνολο	Άνδρας	Γυναίκα	Σύνολο
0 - 9	27	26	53	50	50	100
	30,0%	31,0%	32,7%	35,0%	32,3%	33,6%
10 - 19	17	18	35	27	37	64
	21,8%	21,4%	21,6%	18,9%	23,9%	21,5%
20 - 29	11	16	27	23	27	50
	14,1%	19,0%	16,7%	16,1%	17,4%	16,8%
30 - 39	11	12	23	21	20	41
	14,1%	14,3%	14,2%	14,7%	12,9%	13,8%
40 - 49	10	7	17	10	13	23
	12,8%	8,3%	10,5%	7,0%	8,4%	7,7%
50 - 59	2	2	4	8	6	14
	2,6%	2,4%	2,5%	5,6%	3,9%	4,7%
60 +	0	3	3	4	2	6
	0,0%	3,6%	1,9%	2,8%	1,3%	2,0%
Σύνολο	78	84	162	143	155	298
	100%	100%	100%	100%	100%	100%

2008 : $\chi^2(6) = 4,33$ $p = 0,632$

2012 : $\chi^2(6) = 2,77$ $p = 0,865$

Διαχρονικά φαίνεται ότι η προαναφερθείσα τάση σχετικής κατανομής των ηλικιών στα δύο φύλα διατηρείται.

3.1.3 Ετήσιο δηλωθέν εισόδημα

Το μέσο ετήσιο δηλωθέν εισόδημα των οικογενειών των Ρομά των περιοχών μελέτης, το έτος 2012, ήταν στη μεγάλη του πλειοψηφία (84,2%) μέχρι 6.000€. Συγκριτικά στα δύο έτη το ετήσιο εισόδημα στην κατώτερη κλίμακα εισοδήματος αυξήθηκε κατά 20,6 ποσοστιαίες μονάδες, γεγονός που δικαιολογείται από την γενικότερη οικονομική κατάσταση της χώρας τα τελευταία χρόνια.

Αναφορικά στον οικισμό, στην Αγία Σοφία το σύνολο των νοικοκυριών δήλωσαν ότι το ετήσιο εισόδημά τους δεν ξεπερνά τα 6.000€, γεγονός που συγκρινόμενο με το έτος 2008 έχει αυξηθεί σημαντικά. Η οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών του εν λόγω οικισμού είναι άσχημη και όπως παρατηρείται από τα σχόλια των δειγματοληπτικών μονάδων κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, τα οποία καταγράφηκαν σε ποιοτικού τύπου μεταβλητή, το κατώτερο όριο της κλίμακας μέτρησης των 6.000€ θεωρήθηκε μεγάλο.

Στον οικισμό του Δροσερού τα νοικοκυριά φαίνεται να έχουν καλύτερη οικονομική κατάσταση κατά το έτος 2012. Το ποσοστό αυτών που δήλωσαν ετήσιο εισόδημα μέχρι 6.000€ είναι 69%, από 6.001€ έως 9.000€ είναι 24,1% και μόλις το 6,2% έχει εισόδημα από 9.001€ έως 13.000€. Συγκριτικά με το 2008, στον οικισμό του Δροσερού, το ποσοστό των νοικοκυριών που δήλωσαν εισόδημα μέχρι 6.000€ αυξήθηκε το 2012 κατά 19 ποσοστιαίες μονάδες ενώ οι υπόλοιπες εισοδηματικές κλίμακες μειώνονται ποσοστιαία από το 2008 στο 2012.

Η διαφοροποίηση των δύο οικισμών παρουσιάζει στατιστική σημαντικότητα κατά το έτος 2012 ($p < 0,05$) κάτι που δεν παρατηρείται κατά το έτος 2008 ($p > 0,05$). Η οικονομική κατάσταση επιδεινώθηκε πιο πολύ στην Αγ. Σοφία.

Πίνακας 2.8: Ετήσιο δηλωθέν εισόδημα ανά οικισμό, συγκριτικά στοιχεία 2008 & 2012

Έτος	Ετήσιο δηλωθέν εισόδημα (€)		ΟΙΚΙΣΜΟΣ		Σύνολο
			ΑΓ. ΣΟΦΙΑΣ	ΔΡΟΣΕΡΟ	
2008	ΜΕΧΡΙ 6.000	N	13	8	21
		% στον Οικισμό	76,5%	50,0%	63,6%
	6.001-9.000	N	1	3	4
		% στον Οικισμό	5,9%	18,8%	12,1%
	9.001-13.000	N	2	4	6
		% στον Οικισμό	11,8%	25,0%	18,2%
	13.001-20.000	N	1	0	1
		% στον Οικισμό	5,9%	0,0%	3,0%
	20.000 και άνω	N	0	1	1
		% στον Οικισμό	0,0%	6,3%	3,0%
	Σύνολο	N	17	16	33
		% στον Οικισμό	100,0%	100,0%	100,0%
2012	ΜΕΧΡΙ 6.000	N	28	20	48
		% στον Οικισμό	100,0%	69,0%	84,2%
	6.001-9.000	N	0	7	7
		% στον Οικισμό	0,0%	24,1%	12,3%
	9.001-13.000	N	0	2	2
		% στον Οικισμό	0,0%	6,9%	3,5%
	13.001-20.000	N	0	0	0
		% στον Οικισμό	0,0%	0,0%	0,0%
	20.000 και άνω	N	0	0	0
		% στον Οικισμό	0,0%	0,0%	0,0%
	Σύνολο	N	28	29	57
		% στον Οικισμό	100,0%	100,0%	100,0%

2008 : $\chi^2(4) = 4,83$ $p = 0,305$

2012 : $\chi^2(2) = 10,32$ $p = 0,006$

3.2. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ – ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

3.2.1 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Ηλικιακή ομάδα ανά οικογενειακή κατάσταση

Η οικογενειακή κατάσταση των Ρομά της περιοχής μελέτης παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα και υπολογίστηκε στα άτομα άνω των 13 ετών. Όπως παρατηρείται, 1 στους 2 νέους (56,8%) ηλικίας 13 – 19 ετών ζει υπό συνθήκες γάμου (έγγαμος ή συζεί) ενώ από την ηλικία των 40 και άνω δεν υπάρχει άγαμο άτομο στον πληθυσμό. Τα ποσοστά των διαζευγμένων είναι πολύ μικρά και δεν χρήζουν ιδιαίτερης ανάλυσης όπως και αυτά των χήρων.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι οι Ρομά στις περιοχές μελέτης ζουν υπό συνθήκες γάμου στο σύνολό τους και η ηλικία που ξεκινούν δική τους οικογένεια είναι πολύ μικρότερη σε σύγκριση με το γενικό πληθυσμό.

Πίνακας 2.9: Οικογενειακή κατάσταση ανά ηλικιακή ομάδα

	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ				Σύνολο	
	ΕΓΓΑΜΟΣ Η' ΣΥΖΕΙ	ΑΓΑΜΟΣ	ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΣ Η' ΣΕ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	ΧΗΡΟΣ/ Α		
Ηλικιακή Ομάδα	13 - 19	21	16	0	0	37
		56,8%	43,2%	0,0%	0,0%	100,0%
	20 - 29	39	3	5	1	48
		81,0%	6,3%	10,4%	2,1%	100,0%
	30 - 39	34	2	3	1	40
		85,0%	5,0%	7,5%	2,5%	100,0%
	40 - 49	22	0	0	1	23
	95,7%	0,0%	0,0%	4,3%	100,0%	
50 - 59	12	0	2	0	14	
	85,7%	0,0%	14,3%	0,0%	100,0%	
60 +	4	0	0	2	6	
	66,7%	0,0%	0,0%	33,3%	100,0%	
Σύνολο	132	21	10	5	168	
	78,6%	12,5%	6,0%	3,0%	100,0%	

Γάμος

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα ευρήματα του είδους γάμου που συνάπτουν οι Ρομά στην περιοχή μελέτης. Ο θρησκευτικός αποτελεί το κυριότερο είδος γάμου με ποσοστό 51,2%. Τσιγγάνικο γάμο συνάπτουν περίπου 1 στους 3 με 1 στους 4 ενώ 1 στους 5 επιλέγει να τελέσει συνδυασμό θρησκευτικού ή πολιτικού γάμου και τσιγγάνικου.

Πίνακας 2.10: Κατανομή είδος γάμου

		Συχνότητα	Ποσοστό
Είδος γάμου	ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ	66	51,2%
	ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ	1	0,8%
	ΤΣΙΓΓΑΝΙΚΟΣ	36	27,9%
	ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ Ή ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΤΣΙΓΓΑΝΙΚΟΣ	26	20,2%
Σύνολο		129	100,0

Από τα 129 άτομα που τέλεσαν κάποιου είδους γάμου, όπως παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα, το 72,1% έχει πράξη γάμου ενώ το 27,9% δεν έχει. Ο λόγος μη ύπαρξης πράξης γάμου αναφέρεται κυρίως ως ο «άλλος». Ο «άλλος» λόγος είναι η αδυναμία έκδοσης πράξης γάμου αφού ο τσιγγάνικος γάμος δεν αναγνωρίζεται από το Ελληνικό κράτος.

Πίνακας 2.11: Κατανομή ληξιαρχική πράξη γάμου

		Συχνότητα	Ποσοστό
Πράξη Γάμου	ΝΑΙ	93	72,1
	ΟΧΙ	36	27,9
Σύνολο		129	100,0
Αν όχι γιατί:	Άγνοια	3	10,7%
	Αμέλεια	1	3,6%
	Άλλος (22 Αγ. Σοφία – 2 Δροσερό)	24	85,7%
	Σύνολο	28	100,0%

3.2.2 ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Νομός γέννησης

Οι Ρομά των περιοχών μελέτης είναι γεννημένοι κυρίως στο νομό όπου είναι οι οικισμοί στους οποίους ζουν. Έτσι, 1 στους 2 κατοίκους του οικισμού της Αγ. Σοφίας είναι γεννημένοι στο νομό Θεσσαλονίκης ενώ περίπου 3 στους 4 κατοίκους του Δροσερού είναι γεννημένοι στην Ξάνθη. Σε σχέση με τις εισροές πληθυσμού από άλλους νομούς φαίνεται ότι στον οικισμό της Αγ. Σοφίας έχουν εισρεύσει σε μεγαλύτερο ποσοστό άτομα από άλλες περιοχές της Ελλάδας από ότι στον οικισμό του Δροσερού. Αναλυτικά, στον οικισμό της Αγ. Σοφίας έχουν εισρεύσει κυρίως άτομα από την Μαγνησία, την Λάρισα και την Καβάλα σε ποσοστά 8,1%, 6,7% και 5,4%, αντίστοιχα. Στον οικισμό του Δροσερού η εισροή πληθυσμού είναι κυρίως από την Καβάλα σε ποσοστό 8,7%.

Πίνακας 2.12: Νομός γέννησης ανά οικισμό

ΝΟΜΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	ΟΙΚΙΣΜΟΣ		Σύνολο
	ΑΓ. ΣΟΦΙΑΣ	ΔΡΟΣΕΡΟ	
Χωρίς στοιχεία	8 5,4%	3 2,0%	11 3,7%
ΑΤΤΙΚΗ	4 2,7%	4 2,7%	8 2,7%
ΔΡΑΜΑΣ		2 1,3%	2 0,7%
ΕΒΡΟΥ	3 2,0%	4 2,7%	7 2,3%
ΕΥΒΟΙΑΣ	2 1,3%	-	2 0,7%
ΗΜΑΘΙΑΣ	4 2,7%	5 3,4%	9 3,0%
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	68 45,6%	2 1,3%	70 23,5%
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ		1 0,7%	1 0,3%
ΚΑΒΑΛΑΣ	8 5,4%	13 8,7%	21 7,0%
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	2 1,3%	-	2 0,7%
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	1 0,7%	-	1 0,3%
ΚΙΛΚΙΣ	1 0,7%	-	1 0,3%
ΚΟΖΑΝΗ	1 0,7%	-	1 0,3%
ΛΑΡΙΣΑ	10 6,7%	-	10 3,4%
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	12 8,1%	-	12 4,0%
ΜΥΤΙΛΗΝΗ		1	1

ΝΟΜΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	ΟΙΚΙΣΜΟΣ		Σύνολο
	ΑΓ. ΣΟΦΙΑΣ	ΔΡΟΣΕΡΟ	
		0,7%	0,3%
ΞΑΝΘΗΣ	3 2,0%	110 73,8%	113 37,9%
ΠΕΛΛΑΣ	3 2,0%	2 1,3%	5 1,7%
ΠΙΕΡΙΑΣ	1 0,7%	-	1 0,3%
ΡΟΔΟΠΗΣ	2 1,3%	-	2 0,7%
ΣΕΡΡΩΝ	1 0,7%	-	1 0,3%
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	7 4,7%	-	7 2,3%
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	1 0,7%	-	1 0,3%
ΧΑΝΙΩΝ	1 0,7%	-	1 0,3%
ΧΙΟΥ		1 0,7%	1 0,3%
ΕΚΤΟΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	6 4,0%	1 0,7%	7 2,3%
Σύνολο	149 100%	149 100%	298 100%

Ληξιαρχική πράξη γέννησης

Στο σύνολό τους, σχεδόν, οι Ρομά στις περιοχές μελέτης δηλώνουν τη γέννηση του παιδιού τους (95,3%) ενώ είναι αδιευκρίνιστο (χωρίς απάντηση στα ερωτηματολόγια) εάν υπάρχει ληξιαρχική πράξη γέννησης στο 4% του πληθυσμού.

Σχετικά με το που έχει δηλωθεί η γέννηση από τα 298 άτομα αδιευκρίνιστο είναι το 14,1%, ήτοι 42 άτομα. Από τα υπόλοιπα 256 άτομα η συντριπτική πλειοψηφία έχει δηλωθεί ότι γεννήθηκε στην Ελλάδα (98,4%) και μόλις 4 από αυτά (1,6%) έχουν δηλωθεί εκτός Ελλάδας.

Πίνακας 2.13: Κατανομή ληξιαρχική πράξη γέννησης

	Συχνότητα	Ποσοστό
ΝΑΙ	284	95,3
ΟΧΙ	2	0,7
Σύνολο	286	9,0
Αδιευκρίνιστο	12	4,0
Σύνολο	298	100,0

Αναφορικά με τη γέννηση εντός ή εκτός γάμου, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, από τα 277 άτομα των οποίων έχουμε στοιχεία, το 71,1% είναι γεννημένοι εντός γάμου

ενώ μόλις το 21,8% είναι γεννημένοι εκτός γάμου. Ποσοστό που μπορεί να θεωρηθεί σημαντικό αφού φαίνεται ότι η σύναψη γάμου στον πληθυσμό των Ρομά στην περιοχή μελέτης δεν αποτελεί απαραίτητη και αναγκαία συνθήκη για τη δημιουργία οικογένειας.

Πίνακας 2.14: Γέννηση παιδιών εντός – εκτός γάμου

	Συχνότητα	Ποσοστό
ΕΝΤΟΣ ΓΑΜΟΥ	212	71,1
ΕΚΤΟΣ ΓΑΜΟΥ	65	21,8
Σύνολο	277	93,0
Αδιευκρίνιστο	21	7,0
Σύνολο	298	100,0

Ταυτότητα / διαβατήριο

Ο παρακάτω πίνακας αναφέρεται στη ύπαρξη ή όχι ταυτότητας στα άτομα πάνω από 18 ετών στις περιοχές των Ρομά που εξετάζονται στην παρούσα μελέτη. Έτσι, από τα 189 ενήλικα άτομα για τα 169 υπάρχουν στοιχεία (ποσοστό 89,4%). Από αυτά, ποσοστό 94,1% έχει ταυτότητα ή διαβατήριο, γεγονός που στοιχειοθετεί την παραδοχή ότι ο πληθυσμός των περιοχών μελέτης, σχεδόν στο σύνολό του, ακολουθεί βασικές αρχές της κοινωνίας που διέπουν τις σχέσεις κράτους – πολίτη (*N. 2690/1999*). Οι λόγοι μη ύπαρξης ταυτότητας είναι κυρίως η άγνοια και η αμέλεια, ενώ υπάρχουν και δύο μάρτυρες του ΙΕΧΩΒΑ.

Πίνακας 2.15: Ύπαρξη ταυτότητας / διαβατηρίου στα μέλη του νοικοκυριού

	Συχνότητα	Ποσοστό	Ποσοστό				
ΝΑΙ	159	84,1	94,1				
ΟΧΙ	10	5,3	5,9	Αν όχι γιατί:	Άγνοια	3	1,8%
Σύνολο	169	89,4	100,0		Αμέλεια	4	2,4%
Αδιευκρίνιστο	20	10,6			Μάρτυρας ΙΕΧΩΒΑ	2	1,2%
Σύνολο	189	100,0			Σύνολο	9	

Εγγραφή στο δημοτολόγιο

Ομοίως, η εγγραφή της συντριπτικής πλειοψηφίας του πληθυσμού στο δημοτολόγιο αποτελεί ένα ακόμα γεγονός που στοιχειοθετεί την παραδοχή ότι οι Ρομά των περιοχών μελέτης ακολουθούν τις αρχές που διέπουν τη σχέση κράτους - πολίτη. Αναλυτικά, από τα 278 άτομα που έχουμε στοιχεία εγγραφής στο δημοτολόγιο, ποσοστό 99,3% είναι εγγεγραμμένο και μόλις το 0,7% δεν είναι.

Πίνακας 2.16: Εγγραφή στο δημοτολόγιο

	Συχνότητα	Ποσοστό	Ποσοστό
ΝΑΙ	276	92,6	99,3
ΟΧΙ	2	0,7	0,7
Σύνολο	278	93,3	100,0
Αδιευκρίνιστο	20	6,7	
Σύνολο	298	100,0	

Εγγραφή στο μητρώο αρρένων

Η εγγραφή στο μητρώο αρρένων είναι μια διαδικασία που γενικώς ακολουθείτε από τον πληθυσμό αφού το 85,3% είναι εγγεγραμμένο. Το υπόλοιπο 14,7% είναι αδιευκρίνιστο αν έχει εγγραφή στο συγκεκριμένο μητρώο αφού δεν υπάρχουν στοιχεία για αυτό.

Πίνακας 2.17: Εγγραφή στο μητρώο αρρένων

	Συχνότητα	Ποσοστό
ΝΑΙ	122	85,3
Αδιευκρίνιστο	21	14,7
Σύνολο	143	100,0

Στρατιωτική Θητεία

Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν σχετικά με τη στρατιωτική θητεία δείχνουν ότι γενικώς οι άνδρες στις περιοχές μελέτης δεν εκτίουν τη στρατιωτική τους θητεία. Αναλυτικά, από τους 143 άνδρες ηλικίας 18 ετών και άνω αδιευκρίνιστο αν εξέτισαν τη στρατιωτική τους θητεία είναι οι 74, ποσοστό 51,7%.

Από τους υπόλοιπους 69 (48,3% του συνόλου), η πλειοψηφία (63,8%) δεν εξέτισαν τη στρατιωτική τους θητεία κυρίως γιατί πήραν απαλλαγή (68,2%). Μόλις 1 στους 3 Ρομά των περιοχών μελέτης πήγε στρατιώτης.

Πίνακας 2.18: Εκπλήρωση στρατιωτικών υποχρεώσεων

	Συχνότητα	Ποσοστό	Ποσοστό				
ΝΑΙ	25	17,5	36,2				
ΟΧΙ	44	30,8	63,8	Αν όχι γιατί:	απαλλαγή	30	68,2%
Σύνολο	69	48,3	100,0		Μη κλήση ακόμη	8	18,2%
Αδιευκρίνιστο	74	51,7			Αναβολή	6	13,6%
Σύνολο	143	100,0			Σύνολο	44	100,0

3.3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

3.3.1 Γλωσσική επικοινωνία

Οι γλώσσες που μιλούν οι Ρομά στις περιοχές όπου αναφέρεται η παρούσα μελέτη είναι Ελληνικά, Ρωμανές και Τούρκικα. Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, 1 στους 2 μιλούν Ελληνικά και Ρωμανές και 1 στους 4 μιλούν Ελληνικά και Τούρκικα. Τρίγλωσσο (Ελληνικά, Ρωμανές και Τούρκικα) είναι το 16,7% του πληθυσμού ενώ κάποια άλλη γλώσσα, εκτός Ελληνικά, μιλά το 8,9%. Αναλυτικά, μόνο Ρωμανές, μόνο Τούρκικα και μόνο Ρωμανές και Τούρκικα μιλά το 1,9%, 5,6% και 1,5%, αντίστοιχα.

Πίνακας 2.19: Κατανομή ομιλούμενων γλωσσών

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ρωμανές	5	1,9
Τούρκικα	15	5,6
Ελληνικά & Ρωμανές	135	50,2
Ελληνικά & Τούρκικα	65	24,2
Ρωμανές & Τούρκικα	4	1,5
Ελληνικά & Ρωμανές & Τούρκικα	45	16,7
Σύνολο	269	100,0

Αναφορικά με τη γλώσσα επικοινωνίας στους οικισμούς της περιοχής μελέτης, φαίνεται ότι στην Αγ. Σοφία ο πληθυσμός μιλάει, σχεδόν στο σύνολό του, Ελληνικά και Ρωμανές, ενώ στο Δροσερό περίπου 1 στο 2 μιλούν Ελληνικά και Τούρκικα και 1 τους 3 Ελληνικά Ρωμανές και Τούρκικα. Η διαφοροποίηση αυτή στους οικισμούς είναι αναμενόμενη αφού η κοινωνική και πολιτισμική δομή των κατοίκων τους είναι διαφορετική.

Πίνακας 2.20: Κατανομή ομιλούμενων γλωσσών ανά οικισμό

	ΟΙΚΙΣΜΟΣ		Σύνολο
	ΑΓ. ΣΟΦΙΑΣ	ΔΡΟΣΕΡΟ	
Ρωμανές	3 2,3%	2 1,5%	5 1,9%
Τούρκικα	0 0,0%	15 10,9%	15 5,6%
Ελληνικά & Ρωμανές	129 97,7%	6 4,4%	135 50,2%
Ελληνικά & Τούρκικα	0 0,0%	65 47,4%	65 24,2%
Ρωμανές & Τούρκικα	0 0,0%	4 2,9%	4 1,5%
Ελληνικά & Ρωμανές & Τούρκικα	0 0,0%	45 32,8%	45 16,7%
Σύνολο	132 100,0%	137 100,0%	269 100,0%

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται το ποσοστό του πληθυσμού της μελέτης που μιλάει Ελληνικά στα έτη 2008 και 2012. Το ποσοστό αυτό υπολογίστηκε στα άτομα άνω των 4 ετών γιατί από την ηλικία αυτή τα νήπια επικοινωνούν καλά με τη γλώσσα. Έτσι, φαίνεται ότι και στα δυο έτη, οι κάτοικοι των δύο περιοχών μιλούν Ελληνικά σχεδόν στο σύνολό τους με ποσοστό 99,2% και 98,7% το 2008 και το 2012, αντίστοιχα.

Πίνακας 2.21: Συγκριτικά στοιχεία ομιλούντων ελληνικά (2008 & 2012)

		Γλώσσα επικοινωνίας		Σύνολο
		ΕΛΛΗΝΙΚΑ		
		Αδιευκρίνιστο	ΕΛΛΗΝΙΚΑ	
ΕΤΟΣ	2008	N	130	131
		% στο Έτος	99,2%	100.0%
2012	N	3	228	231
		% στο Έτος	98,7%	100.0%
Σύνολο	N	4	358	362
		% στο Έτος	98,9%	100.0%

3.3.2 Εκπαιδευτικό επίπεδο

Το ποσοστό των αναλφάβητων Ρομά (υπολογιζόμενο στις ηλικίες από 7 ετών) είναι μεγάλο στις περιοχές μελέτης αφού, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, σχεδόν οι μισοί από αυτούς δεν πήγαν καθόλου σχολείο. Το εκπαιδευτικό επίπεδο των Ρομά εξαρτάται από το φύλο ($p < 0,05$), που σημαίνει ότι διαφοροποιείται το εκπαιδευτικό επίπεδο στους άνδρες και στις γυναίκες αλλά και από τον οικισμό όπου κατοικούν.

Αναλυτικά, περισσότερες γυναίκες από ότι άνδρες δεν πήγαν καθόλου σχολείο (54,4% και 43,4%, αντίστοιχα) ενώ παρατηρώντας την κατανομή ανά οικισμό, το ποσοστό των γυναικών που είναι αναλφάβητες στον οικισμό της Αγ. Σοφίας ανέρχεται στο 62,5% μεγαλύτερο συγκριτικά με το ποσοστό των γυναικών από το Δροσερό που είναι 46,6%. Επιπροσθέτως, οι γυναίκες από το Δροσερό είναι τελειόφοιτες περισσότερων τάξεων του Δημοτικού (4 – 6 τάξεις Δημοτικού 19%, τελειόφοιτες Δημοτικού 10,3%) συγκριτικά με αυτές της Αγ. Σοφίας όπου τα ποσοστά εκείνων που παρακολούθησαν παραπάνω από 3 τάξεις είναι πολύ μικρά (3,6% και 1,8%, αντίστοιχα).

Αναφορικά στους άνδρες, φαίνεται ότι έχουν υψηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο από τις γυναίκες παρότι το ποσοστό αναλφαβητισμού τους στον οικισμό της Αγ. Σοφίας φτάνει το 54,4% σε σύγκριση με αυτό του Δροσερού που είναι 30,6%. Ειδικότερα, στον οικισμό της Αγ. Σοφίας οι άνδρες που πηγαίνουν σχολείο παρακολουθούν κυρίως μέχρι 3 τάξεις Δημοτικού (21,1%) ενώ δεν συνεχίζουν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (απόφοιτοι Δημοτικού 10,5%). Αντίθετα, στο Δροσερό φαίνεται ότι ικανό ποσοστό (12,2%) παρακολουθεί μερικές τάξεις Γυμνασίου.

Πίνακας 2.22: Κατανομή εκπαιδευτικού επιπέδου ανά φύλο και οικισμό

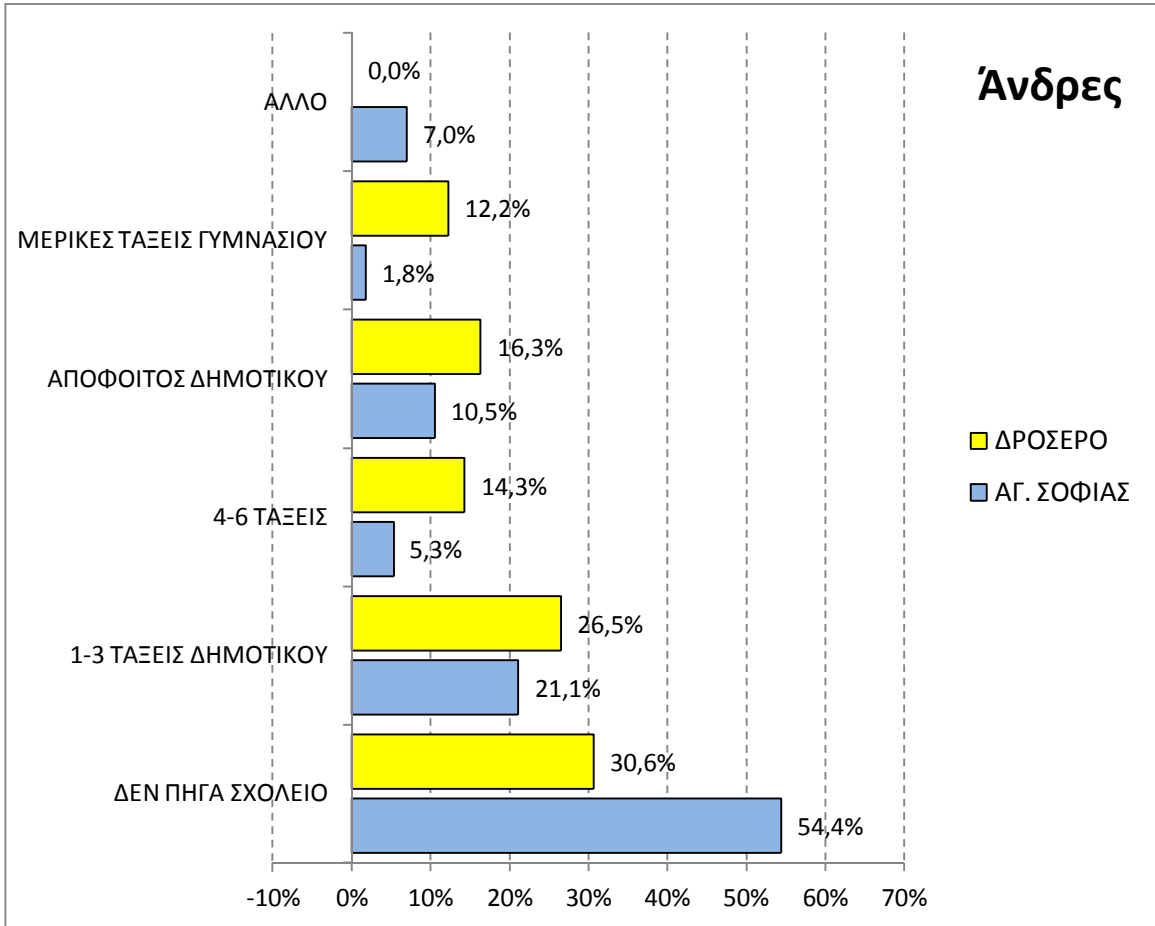
	Άνδρας			Γυναίκα		
	ΑΓ. ΣΟΦΙΑΣ	ΔΡΟΣΕΡΟ	Σύνολο	ΑΓ. ΣΟΦΙΑΣ	ΔΡΟΣΕΡΟ	Σύνολο
ΔΕΝ ΠΗΓΑ ΣΧΟΛΕΙΟ	31 54,4%	15 30,6%	46 43,4%	35 62,5%	27 46,6%	62 54,4%
1-3 ΤΑΞΕΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	12 21,1%	13 26,5%	25 23,6%	15 26,8%	13 22,4%	28 24,6%
4-6 ΤΑΞΕΙΣ	3 5,3%	7 14,3%	10 9,4%	2 3,6%	11 19,0%	13 11,4%
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	6 10,5%	8 16,3%	14 13,2%	1 1,8%	6 10,3%	7 6,1%
ΜΕΡΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	1 1,8%	6 12,2%	7 6,6%	0 0,0%	1 1,7%	1 0,9%
ΑΛΛΟ	4 7,0%	0 0,0%	4 3,8%	3 5,4%	0 0,0%	3 2,6%
Σύνολο	57 100%	49 100%	106 100%	56 100%	58 100%	114 100%

Άνδρας: $\chi^2(5) = 14.541$ $p = 0,013$

Γυναίκα: $\chi^2(5) = 14.947$ $p = 0,011$

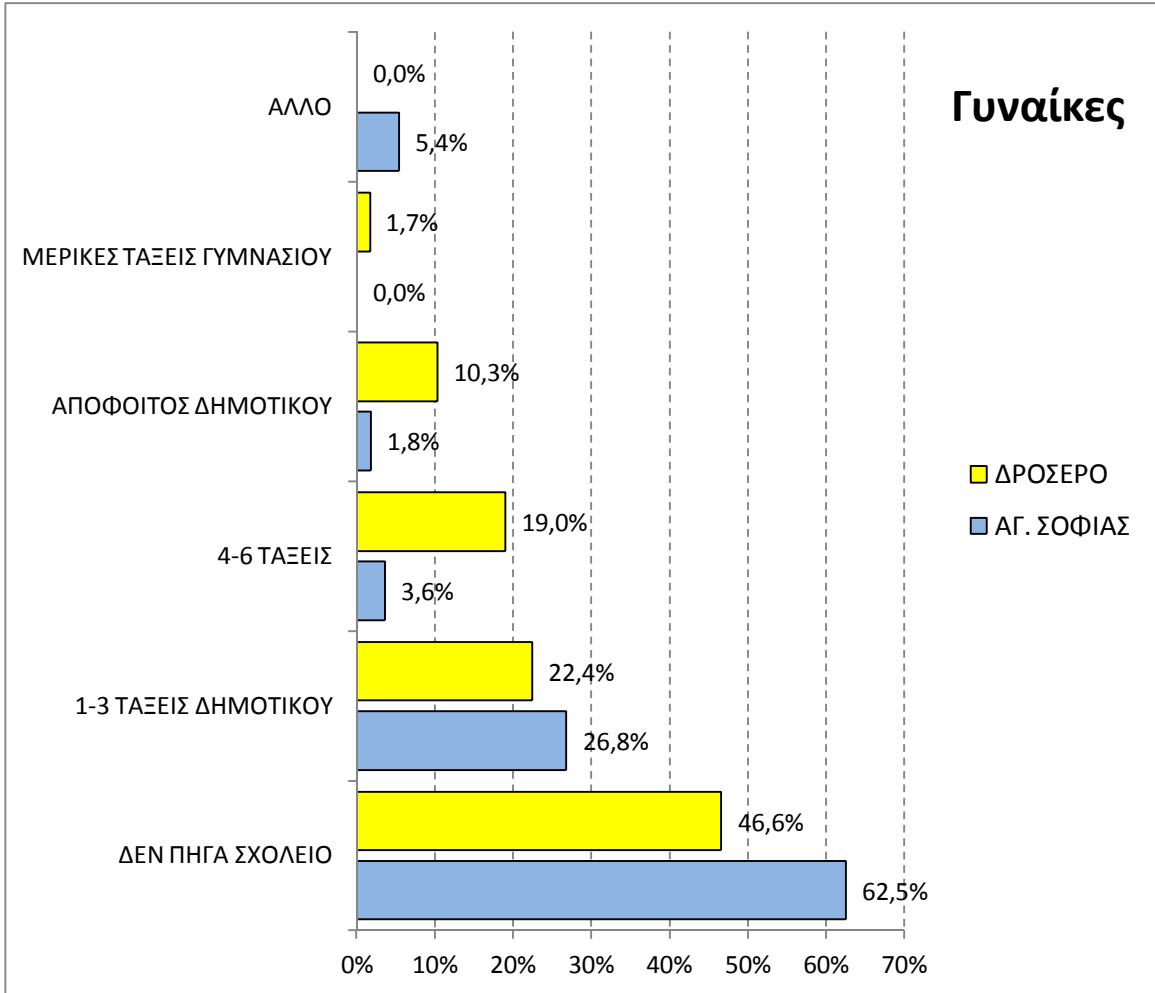
Παρακάτω παρουσιάζονται γραφικά οι διαφοροποιήσεις στο εκπαιδευτικό επίπεδο των ανδρών ανά οικισμό. Όπως είναι διακριτό το εκπαιδευτικό επίπεδο των ανδρών του Δροσερού είναι υψηλότερο από αυτόν της Αγ. Σοφίας.

Γράφημα 2.3: Κατανομή εκπαιδευτικού επιπέδου ανδρών ανά οικισμό

Σε συνέχεια, παρακάτω παρουσιάζεται η γραφική απεικόνιση του εκπαιδευτικού επιπέδου των γυναικών των δυο οικισμών. Ομοίως με τους άνδρες, και σε αυτό το γράφημα φαίνεται ότι οι γυναίκες του Δροσερού έχουν υψηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο από αυτό της Αγ. Σοφίας.

Γράφημα 2.4: Κατανομή εκπαιδευτικού επιπέδου γυναικών ανά οικισμό

3.3.3 Εκπαιδευτικές δυσχέρειες

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι τα στοιχεία που αναλύονται στο παρόν υποκεφάλαιο αναφέρονται στις απαντήσεις των ερωτώμενων σχετικά με θέματα που αφορούν τον εαυτό τους και όχι για έκαστο μέλος του νοικοκυριού. Έτσι, το δείγμα είναι 59 άτομα, αφού αυτός είναι ο αριθμός των ατόμων που έδωσαν στοιχεία για το νοικοκυριό τους.

Γνώση γραφής και ανάγνωσης

Η γνώση της ελληνικής γραφής δεν είναι διαδεδομένη μεταξύ των Ρομά, αφού 3 στους 5 Ρομά δεν γνωρίζουν να γράφουν και να διαβάζουν ελληνικά (63,2% και 64,9%, αντίστοιχα). Το ποσοστό των αναλφάβητων – αυτών που δεν πήγαν καθόλου σχολείο – όπως αυτό ορίστηκε παραπάνω, είναι 49,1%, ενώ στην πραγματικότητα αυτό το ποσοστό ανέρχεται στο 63% - 65%, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα. Φαίνεται, λοιπόν, ότι όσοι από τους Ρομά παρακολούθησαν κάποιες τάξεις του Δημοτικού είτε δεν εκπαιδεύτηκαν στη γραφή και την ανάγνωση, είτε η εκπαίδευση τους ήταν πολύ μικρή χρονικά με αποτέλεσμα η μακροχρόνια απουσία από τα γράμματα να έφερε την απώλεια της γνώσης. Ο κυρίαρχος λόγος αναλφαβητισμού μεταξύ των Ρομά φαίνεται να είναι οι συνεχείς μετακινήσεις αφού αυτός αποτελεί την κύρια αιτία που δεν έχουν πάει σχολείο.

Πίνακας 2.23: Γνώση γραφής και ανάγνωσης ελληνικής γλώσσας

	Ξέρεις να γράφεις ελληνικά		Ξέρεις να διαβάζεις ελληνικά	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό
ΌΧΙ	36	63,2	37	64,9
ΛΙΓΟ	9	15,8	6	10,5
ΑΡΚΕΤΑ	7	12,3	9	15,8
ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	5	8,8	5	8,8
Σύνολο	57	100,0	57	100,0

Από αυτούς που δήλωσαν ότι πήγαν σχολείο (22 άτομα) οι 17, ποσοστό 77,3% ανέφεραν ότι το σχολείο ήταν μέσα ή κοντά στον οικισμό. Το ποσοστό αυτό δείχνει ότι οι Ρομά σε πολύ μεγάλο ποσοστό έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση.

Ηλικία που σταμάτησαν το σχολείο

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας, που εμφανίζονται στον παρακάτω πίνακα, οι Ρομά εγκαταλείπουν το σχολείο κατά μέσο όρο στην ηλικία των 12 ετών. Η μικρότερη ηλικία κατά την οποία εγκαταλείπουν το σχολείο είναι 9 ετών και η μεγαλύτερη 16.

Πίνακας 2.24: Στατιστικοί δείκτες ηλικίας που σταμάτησαν το σχολείο

Μέσος Όρος	12,2
Τυπική απόκλιση	2,0
Ελάχιστο	9
Μέγιστο	16

Υπαρξη παιδιών που σταμάτησαν το σχολείο

Όπως φαίνεται από τον παρακάτω πίνακα, το ποσοστό των παιδιών που σταμάτησαν το σχολείο είναι σχεδόν ίσο με το ποσοστό αυτών που δεν το σταμάτησαν. Αναλυτικά, το 54,5% των παιδιών των ερωτώμενων σταμάτησαν το σχολείο ενώ το 45,5% αυτών δεν το σταμάτησαν.

Πίνακας 2.25: Υπαρξη παιδιών που σταμάτησαν το σχολείο

	Συχνότητα	Ποσοστό
ΝΑΙ	24	54,5
ΟΧΙ	20	45,5
Σύνολο	44	100,0

Λόγοι που σταμάτησαν το σχολείο

Όπως φαίνεται από τον παρακάτω πίνακα, τέσσερεις είναι οι κυριότεροι λόγοι, όπως αυτοί αναφέρθηκαν από τους Ρομά, που σταμάτησαν τα παιδιά τους το σχολείο. Αναλυτικά, τα οικονομικά προβλήματα, η ελλείψεις υποστήριξη από το σχολείο, η ενδοσχολική βία (bullying) και ο γάμος, κυρίως στις γυναίκες, με ποσοστά 37,5%, 33,3%, 20,8% και 16,7% αναφέρθηκαν από τους ερωτώμενους ως οι κυριότεροι λόγοι που σταμάτησαν το σχολείο. Η υγεία και οι μετακινήσεις παρουσιάζονται ως λιγότερο σημαντικοί λόγοι με ποσοστό 12,5%

Πίνακας 2.26: Λόγοι που σταμάτησαν το σχολείο

Οικονομικά προβλήματα	9	37,5%
Υποστήριξη από το σχολείο	8	33,3%
Ενδοσχολική βία	5	20,8%
Γάμος	4	16,7%
Υγεία	3	12,5%
Μετακινήσεις	3	12,5%
Σύνολο καταγραφών	24	
Σύνολο απαντήσεων	32	

Προτάσεις βελτίωσης της εκπαίδευσης των Ρομά

Οι προτάσεις των Ρομά για τη βελτίωση στην εκπαίδευσή τους, όπως αυτές παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα, αναφέρονται κυρίως στην αλλαγή της νοοτροπίας της οικογένειας σε σχέση με την αναγκαιότητα της εκπαίδευσης αλλά και στις διακρίσεις και τη συμπεριφορά των εκπαιδευτικών στο σχολείο με ποσοστό 33,3% και 27,5%, αντίστοιχα. Σημαντική ανάγκη για τη βελτίωση της εκπαίδευσης των Ρομά θεωρείται και η βελτίωση των σχολικών υποδομών (21,6%), η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης (13,7%) και η εκπαιδευτική προσέγγιση, δηλαδή η παράδοση των μαθημάτων σύμφωνα με τις ανάγκες των Ρομά.

Πίνακας 2.27: Προτάσεις βελτίωσης της εκπαίδευσης των Ρομά

Αλλαγή νοοτροπίας οικογένειας	17	33,3%
Διακρίσεις - Συμπεριφορά	14	27,5%
Σχολικές υποδομές	11	21,6%
Βελτίωση οικονομικής κατάστασης	7	13,7%
Εκπαιδευτική προσέγγιση	6	11,8%
ΔΞ/ΔΠ	3	5,9%
Σύνολο καταγραφών	51	
Σύνολο απαντήσεων	58	

3.4. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Στο παρόν υποκεφάλαιο αναλύονται θέματα που αφορούν την επαγγελματική κατάσταση των Ρομά της περιοχής μελέτης αναφορικά με το επάγγελμα τους, το είδος της απασχόλησής τους, την ανεργία αλλά και την ασφάλιση. Τα αποτελέσματα αναφέρονται σε άτομα άνω των 14 ετών βασισμένο στην παραδοχή ότι από την ηλικία αυτή ξεκινάει η επαγγελματική ζωή του πληθυσμού της μελέτης.

3.4.1 Επάγγελμα

Σημερινή εργασιακή κατάσταση

Η ανεργία στις περιοχές μελέτης παρουσιάζει μεγάλα ποσοστά καθώς 2 στους 5 είναι άνεργοι, ποσοστό 40,9%. Εργαζόμενοι είναι το 23,4% (40 άτομα) από το οποίο το 85% (34 άτομα) είναι άνδρες και μόλις το 6,6% (6 άτομα) γυναίκες. Βέβαια, σημαντικό είναι και το ποσοστό των γυναικών που δηλώνουν «οικιακά» (48,4%).

Πίνακας 2.28: Κατανομή εργασιακής κατάστασης ανά φύλο

		ΦΥΛΟ		Σύνολο	
		Άνδρας	Γυναίκα		
ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	Εργαζόμενος	N	34	6	40
		% στο ΦΥΛΟ	42,5%	6,6%	23,4%
	Άνεργος	N	36	34	70
		% στο ΦΥΛΟ	45,0%	37,4%	40,9%
	Συνταξιούχος	N	3	0	3
		% στο ΦΥΛΟ	3,8%	0,0%	1,8%
	Μαθητής	N	3	4	7
		% στο ΦΥΛΟ	3,8%	4,4%	4,1%
	Ανίκανος για εργασία	N	2	2	4
		% στο ΦΥΛΟ	2,5%	2,2%	2,3%
Οικιακά	N	0	44	45	
	% στο ΦΥΛΟ	0,0%	48,4%	26,3%	
Άλλο	N	2	1	2	
	% στο ΦΥΛΟ	2,6%	1,1%	1,2%	
Σύνολο	N	80	91	171	
	% στο ΦΥΛΟ	100,0%	100,0%	100,0%	

Η σύγκριση της σημερινής εργασιακής κατάστασης των Ρομά στις περιοχές μελέτης ανά φύλο στο έτος διεξαγωγής της έρευνας ανεξαρτήτως οικισμού, παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Η εργασιακή κατάσταση των ανδρών παρουσιάζει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση διαχρονικά ($p < 0,05$). Έτσι, το ποσοστό των εργαζόμενων ανδρών το έτος 2012 μειώθηκε κατά 27 ποσοστιαίες μονάδες με ανάλογη αύξηση του ποσοστού των ανέργων. Φαίνεται, λοιπόν, ότι η γενικότερη οικονομική κατάσταση της χώρας έχει επηρεάσει και τον πληθυσμό της μελέτης.

Η εργασιακή κατάσταση των γυναικών δεν παρουσιάζει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση λόγω της οικιακής ενασχόλησης των γυναικών. Παρόλα αυτά, το ποσοστό των εργαζομένων γυναικών έχει μειωθεί το τρέχον έτος.

Πίνακας 2.29: Συγκριτικά στοιχεία εργασιακής κατάστασης (2008 & 2012)

ΦΥΛΟ	ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ		ΕΤΟΣ	
			2008	2012
Ανδρας	Εργαζόμενος	N	28	34
		% στο Έτος	75,7%	48,6%
	Άνεργος	N	9	36
		% στο Έτος	24,3%	51,4%
	Σύνολο	N	37	70
		% στο Έτος	100,0%	100,0%
Γυναίκα	Εργαζόμενος	N	5	6
		% στο Έτος	12,2%	7,1%
	Άνεργος / Οικιακά	N	36	78
		% στο Έτος	87,8%	92,9%
	Σύνολο	N	41	84
		% στο Έτος	100,0%	100,0%

Ανδρα : $\chi^2(1) = 7,30$ $p = 0,007$

Γυναίκα : $\chi^2(1) = 0,099$ $p = 0,753$

Διάστημα ανεργίας

Πίνακας 2.30: Διάστημα ανεργίας ανά φύλο

ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ		ΦΥΛΟ		Σύνολο
		Άνδρας	Γυναίκα	
ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΑΠΟ 1 ΕΤΟΣ	N	7	2	9
	% στο ΦΥΛΟ	20,6%	6,1%	13,4%
1-2 ΕΤΗ	N	5	2	7
	% στο ΦΥΛΟ	14,7%	6,1%	10,4%
ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ 2 ΕΤΗ	N	22	29	51
	% στο ΦΥΛΟ	64,7%	87,9%	76,1%
Σύνολο	N	34	33	67
	% στο ΦΥΛΟ	100,0%	100,0%	100,0%

Στον πίνακα 30 παρουσιάζεται το φύλο με το διάστημα ανεργίας των ανέργων. Ρομά στις περιοχές μελέτης. Από τα στοιχεία που συλλέχτηκαν φαίνεται

ότι η πλειοψηφία των ανέργων αντιμετωπίζουν μακροχρόνια ανεργία αφού δηλώνουν άνεργοι για περισσότερο από 2 έτη (76,1%). Αναφορικά στο φύλο, οι άνδρες σε ποσοστό 64,7% είναι μακροχρόνια άνεργοι, αλλά σημαντικό είναι και το ποσοστό αυτών που είναι

άνεργοι λιγότερο από 1 έτος (20,6%). Οι γυναίκες είναι αυτές που αντιμετωπίζουν μακροχρόνια ανεργία με τις 9 στις 10 να μην εργάζονται για περισσότερο από 2 έτη.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται το διάστημα ανεργίας σε σχέση με την αναζήτηση εργασίας. Έτσι, σε σύνολο 70 ανέργων στις περιοχές μελέτης (πίνακας Σημερινή εργασιακή κατάσταση), εργασία αναζητά το 75,7%, ενώ δεν αναζητά το 18,6%. Από τους 53 ανέργους που ζητούν εργασία, η πλειοψηφία είναι μακροχρόνια άνεργοι (75,5%). Ομοίως, αυτοί που δεν αναζητούν εργασία εντάσσονται στην κατηγορία των μακροχρόνια ανέργων σε ποσοστό 76,9%.

Πίνακας 2.31: Διάστημα ανεργίας ανά αναζήτηση εργασίας

		ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		Σύνολο	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ		
ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΑΠΟ 1 ΕΤΟΣ	N	7	2	9
	% στο ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	13,2%	15,4%	13,6%	
	1-2 ΕΤΗ	N	6	1	7
	% στο ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	11,3%	7,7%	10,6%	
	ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ 2 ΕΤΗ	N	40	10	50
	% στο ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	75,5%	76,9%	75,8%	
Σύνολο	N	53	13	66	
	% στο ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	100,0%	100,0%	100,0%	

Πίνακας 2.32: Τρόποι αναζήτησης εργασίας

ΟΑΕΔ	11	35,5%
Αγγελίες	7	22,6%
Γνωριμίες	17	54,8%
Μόνος	12	38,7%
Δεν Ψάχνω	6	19,4%
Κέντρα/ προγράμματα στήριξης απασχόλησης	0	0,0%
Σύνολο καταγραφών	31	
Σύνολο απαντήσεων	53	

Από τους 53 ανέργους που αναζητούν εργασία οι 31 δήλωσαν πώς ψάχνει να βρει. Όπως φαίνεται και στον πίνακα που ακολουθεί, οι γνωριμίες αποτελούν το σημαντικότερο μέσο αναζήτησης εργασίας, αφού 1 στους 2 χρησιμοποιεί τις γνωριμίες του για να βρει δουλειά. Μόνοι τους ψάχνουν να βρουν δουλειά 2 στους 5 Ρομά των περιοχών μελέτης

ενώ και ο ΟΑΕΔ φαίνεται να αποτελεί εξίσου σημαντικό παράγοντα εύρεσης εργασίας (35,5%). Οι αγγελίες δεν είναι ένας ευρέως διαδεδομένος τρόπος εύρεσης εργασίας αφού μόνο το 22,6% των ανέργων χρησιμοποιεί το συγκεκριμένο τρόπο να βρει δουλειά. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τα προγράμματα στήριξης της απασχόλησης δεν επιλέγονται από τους ανέργους ως μέσο εύρεσης εργασίας.

Επάγγελμα – απασχόληση

Οι Ρομά της περιοχής μελέτης είναι αυτοαπασχολούμενοι και μισθωτοί. Αναλυτικά, 2 στους 3 είναι αυτοαπασχολούμενοι, από τους οποίους το 57,1% είναι έμποροι και γυρολόγοι και το 39,3% είναι παλιατζήδες. Από αυτό φαίνεται ότι η κύρια ενασχόληση των Ρομά στις περιοχές μελέτης βασίζεται στην καθημερινή συνεχή μετακίνηση. Υπαλληλική σχέση εργασίας έχουν μόνο 1 στους 3 Ρομά, από τους οποίους η πλειοψηφία είναι πωλητές ή υπάλληλοι αλλά και κάνουν ευκαιριακά μεροκάματα. Η αγροτική εργασία καθώς και η επαγγελματική ενασχόληση με την οικοδομή ως ανεπίδοκτος εργάτης δεν αποτελεί επιλογή επαγγέλματος για τον πληθυσμό της μελέτης.

Το επάγγελμα των Ρομά στις περιοχές μελέτης υποδηλώνει και τον τύπο της απασχόλησής τους. Έτσι, η πλειοψηφία έχουν μόνιμη απασχόληση (56,4%), ενώ περιστασιακή δήλωσαν ότι έχουν 1 στους 3 και εποχιακή 1 στους 10.

Πίνακας 2.33: Απασχόληση ανά τύπο επαγγέλματος

Επάγγελμα	Κύρια απασχόληση		Σύνολο
Αυτοαπασχολούμενοι	Έμποροι / Γυρολόγοι	N	16
		% στους Αυτοαπασχολούμενους	57,1%
	Έμποροι σε υπαίθριες αγορές	N	1
		% στους Αυτοαπασχολούμενους	3,6%
	Παλιατζήδες	N	11
		% στους Αυτοαπασχολούμενους	39,3%
Σύνολο	N	28,00	
	% στους Αυτοαπασχολούμενους	100,0%	
% στο γενικό σύνολο			66,7%
Μισθωτοί	Πωλητές / Υπάλληλοι	N	6
		% στους Μισθωτούς	42,86%
	Ευκαιριακά επαγγέλματα	N	6
		% στους Μισθωτούς	42,86%
	Εργάτες γης	N	1
		% στους Μισθωτούς	7,14%
Ανεπίδοκτοι εργάτες υποδομών	N	1	
	% στους Μισθωτούς	7,14%	
Σύνολο	N	14	
	% στους Μισθωτούς	100,0%	
% στο γενικό σύνολο			33,3%
Γενικό Σύνολο			42

Επαγγελματική εξειδίκευση

Το σύνολο σχεδόν των ανέργων του πληθυσμού της μελέτης (85,1%) δεν έχουν επαγγελματική εξειδίκευση με ποσοστό 80,5% για τους άνδρες και 89,1% για τις γυναίκες. Μόλις το 14,9% (26 άτομα) δηλώνει ότι έχει κάποια επαγγελματική εξειδίκευση από τους οποίους οι 25 είναι από το Δροσερό και μόλις ένας από την Αγία Σοφία. Περισσότεροι είναι οι άνδρες με επαγγελματική εμπειρία (19,5%) από ότι οι γυναίκες (10,9%).

Πίνακας 2.34: Ύπαρξη επαγγελματικής εξειδίκευσης ανά φύλο

		ΦΥΛΟ		Σύνολο	
		Άνδρας	Γυναίκα		
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ	ΟΧΙ	N	66	82	148
		%στο ΦΥΛΟ	80,5%	89,1%	85,1%
	ΝΑΙ	N	16	10	26
		%στο ΦΥΛΟ	19,5%	10,9%	14,9%
Σύνολο	N	82	92	174	
	%στο ΦΥΛΟ	100,0%	100,0%	100,0%	

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται το είδος της εξειδίκευσης των 25 ατόμων από το Δροσερό ανά φύλο. Το 1 άτομο από την Αγ. Σοφία που έχει κάποια εξειδίκευση δεν δήλωσε ποια.

Οι εργασίες που είναι συνυφασμένες με την οικοδομή αποτελούν ένα σημαντικό τομέα εξειδίκευσης για τους άνδρες Ρομά του Δροσερού με το 50% αυτών να είναι βαφείς, ηλεκτρολόγοι ή οικοδόμοι. Ναυτικοί δηλώνουν 3 στους 14, ποσοστό 21,4% ενώ μαραγκοί – κατασκευαστές επίπλων δηλώνουν 2 στους 14. Η εξειδίκευση των γυναικών περιορίζεται στην ραπτική – μοδιστρική σε ποσοστό 63,64%.

Πίνακας 2.35: Είδος εξειδίκευσης ανά φύλο

		ΦΥΛΟ		Σύνολο
		Άνδρας	Γυναίκα	
ΒΑΦΕΑΣ	N	1	0	1
	% στο ΦΥΛΟ	7,1%	0,0%	4,0%
ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	N	0	1	1
	% στο ΦΥΛΟ	0,0%	9,1%	4,0%
ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ/ΠΛΕΞΙΜΟ	N	0	1	1
	% στο ΦΥΛΟ	0,0%	9,1%	4,0%
ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΟΣ	N	1	0	1
	% στο ΦΥΛΟ	7,1%	0,0%	4,0%
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΗΣ ΕΠΙΠΛΩΝ	N	1	0	1

		ΦΥΛΟ		Σύνολο
		Άνδρας	Γυναίκα	
	% στο ΦΥΛΟ	7,1%	0,0%	4,0%
ΚΟΜΜΩΤΙΚΗ	N	0	1	1
	% στο ΦΥΛΟ	0,0%	9,1%	4,0%
ΜΑΡΑΓΚΟΣ	N	1	0	1
	% στο ΦΥΛΟ	7,1%	0,0%	4,0%
ΜΟΔΙΣΤΡΑ	N	0	1	1
	% στο ΦΥΛΟ	0,0%	9,1%	4,0%
ΝΑΥΤΙΚΟΣ	N	3	0	3
	% στο ΦΥΛΟ	21,4%	0,0%	12,0%
ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	N	3	0	3
	% στο ΦΥΛΟ	21,4%	0,0%	12,0%
ΟΙΚΟΔΟΜΟΣ	N	2	0	2
	% στο ΦΥΛΟ	14,3%	0,0%	8,0%
ΡΑΠΤΙΚΗ	N	0	6	6
	% στο ΦΥΛΟ	0,0%	54,5%	24,0%
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΓΟΝΕΑ ΚΑΙ Β' ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	N	0	1	1
	% στο ΦΥΛΟ	0,0%	9,1%	4,0%
ΣΦΑΓΕΑΣ	N	1	0	1
	% στο ΦΥΛΟ	7,1%	0,0%	4,0%
ΤΕΧΝΙΚΟΣ Η/Υ	N	1	0	1
	% στο ΦΥΛΟ	7,1%	0,0%	4,0%
Σύνολο	N	14	11	25
	% στο ΦΥΛΟ	100,0%	100,0%	100,0%

Η εξειδίκευση των Ρομά του Δροσερού είναι κυρίως εμπειρική και για τα δύο φύλα. Έτσι, το 75% των ανδρών και των γυναικών με εξειδίκευση δήλωσαν εμπειροτέχνες ενώ μόλις το 16,37% των ανδρών και το 25% των γυναικών παρακολούθησαν κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης. Ακολουθώντας το επίπεδο εκπαίδευσης των Ρομά, καμία γυναίκα δεν τελείωσε κάποια μέση τεχνολογική εκπαίδευση σε αντίθεση με μόλις έναν άνδρα που έχει τελειώσει αντίστοιχη σχολή.

Πίνακας 2.36: Τρόποι απόκτησης εξειδίκευσης ανά φύλο

		ΦΥΛΟ		Total
		Άνδρας	Γυναίκα	
ΜΕΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (ΤΕΛ,ΟΑΕΔ)	N	1	0	1
	% στο ΦΥΛΟ	8,3%	0,0%	5,0%
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΕΚ	N	2	2	4
	% στο ΦΥΛΟ	16,7%	25,0%	20,0%
ΕΜΠΕΙΡΟΤΕΧΝΗΣ	N	9	6	15
	% στο ΦΥΛΟ	75,0%	75,0%	75,0%
Σύνολο	N	12	8	20
	% στο ΦΥΛΟ	100,0%	100,0%	100,0%

3.4.2 Ασφάλιση

Ασφαλισμένοι ανά οικισμό

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η ύπαρξη ασφάλισης με σχέση με τους δύο οικισμούς που μελετούνται στο παρόν. Η ύπαρξη ασφάλισης φαίνεται ότι παρουσιάζει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση ανάλογα με τον οικισμό. Στην Αγία Σοφία οι ασφαλισμένοι είναι ποσοστό 60,7% ενώ στο Δροσερό 23,9%. Αντίθετα, οι ανασφάλιστοι στην Αγία Σοφία είναι ποσοστό 39,3% ενώ στο Δροσερό 76,1%. Η γεωγραφική περιοχή, λοιπόν, φαίνεται να επηρεάζει την ύπαρξη ή όχι ασφάλισης ($p < 0,001$).

Πίνακας 2.37: Ύπαρξη ασφάλισης ανά οικισμό

		ΟΙΚΙΣΜΟΣ		Σύνολο	
		ΑΓ. ΣΟΦΙΑΣ	ΔΡΟΣΕΡΟ		
Ύπαρξη ασφάλισης	ΝΑΙ	N	74	33	107
		% στον ΟΙΚΙΣΜΟ	60,7	23,9	41,2
Ύπαρξη ασφάλισης	ΌΧΙ	N	48	105	153
		% στον ΟΙΚΙΣΜΟ	39,3	76,1	58,8
Σύνολο		N	122	138	260
		% στον ΟΙΚΙΣΜΟ	100,0	100,0	100,0

$\chi^2(1)=36,098 \quad p=0,000$

Ασφαλισμένοι ανά φύλο

Η κατανομή των ασφαλισμένων ανά φύλο δεν παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις. Περισσότεροι από το μισό πληθυσμό είναι ανασφάλιστοι με ποσοστό 62,9% οι άνδρες και 55,1% οι γυναίκες.

Πίνακας 2.38 Ύπαρξη ασφάλισης ανά φύλο

		ΥΠΑΡΞΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ		Σύνολο	
		ΝΑΙ	ΟΧΙ		
ΦΥΛΟ	Άνδρας	N	46	78	124
		% στο ΦΥΛΟ	37,1%	62,9%	100,0%
ΦΥΛΟ	Γυναίκα	N	61	75	136
		% στο ΦΥΛΟ	44,9%	55,1%	100,0%
Σύνολο		N	107	153	260
		% στο ΦΥΛΟ	41,2%	58,8%	100,0%

Ασφαλισμένοι ανά ηλικιακή ομάδα

Η ύπαρξης ασφάλισης είναι σε γενικές γραμμές ισόποσα κατανομημένη στις ηλικιακές ομάδες. Άλλωστε, είναι γεγονός ότι όταν κάποιος από τους γονείς είναι ασφαλισμένος τότε ασφαλιζεται το σύνολο της οικογένειας. Πάντως, πρέπει να σημειωθεί ότι η ηλικιακή ομάδα 50 – 59 παρουσιάζει μεγαλύτερο ποσοστό ανασφάλιστων. (78,6%)

Πίνακας 2.39 Ύπαρξη ασφάλισης ανά ηλικιακή ομάδα

Ηλικιακή Ομάδα		ΥΠΑΡΞΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ		Σύνολο
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	
		0 - 9	N	33
	% στην Ηλικιακή ομάδα	45.8%	54.2%	100.0%
10 - 19	N	25	31	56
	% στην Ηλικιακή ομάδα	44.6%	55.4%	100.0%
20 - 29	N	19	30	49
	% στην Ηλικιακή ομάδα	38.8%	61.2%	100.0%
30 - 39	N	17	23	40
	% στην Ηλικιακή ομάδα	42.5%	57.5%	100.0%
40 - 49	N	8	15	23
	% στην Ηλικιακή ομάδα	34.8%	65.2%	100.0%
50 - 59	N	3	11	14
	% στην Ηλικιακή ομάδα	21.4%	78.6%	100.0%
60 +	N	2	4	6
	% στην Ηλικιακή ομάδα	33.3%	66.7%	100.0%
Σύνολο	N	107	153	260
	% στην Ηλικιακή ομάδα	41.2%	58.8%	100.0%

ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ :
ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

Εισαγωγή

Με βάση τις απαντήσεις των ερωτηθέντων σε δείγμα 59 νοικοκυριών από τους οικισμούς Αγ. Σοφίας (N=29) και Δροσερού (N=30), επιχειρήθηκε η σκιαγράφηση των συνθηκών υποδομής σε αυτούς τους οικισμούς Ρομά με κριτήριο τις στεγαστικές συνθήκες διαβίωσης, και το εθνικό σύστημα υγείας – πρόνοιας και τις υποδομές των δικτύων κοινής ωφέλειας. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στους πίνακες πρώτα συγκεντρωτικά και αναλυτικά για κάθε οικισμό. Για συγκεκριμένες παραμέτρους, εφαρμόστηκαν αντίστοιχοι στατιστικοί έλεγχοι, για να διαπιστωθεί αν οι εκτιμήτριες που υπολογίστηκαν διαφοροποιούνται στατιστικά σημαντικά.

4.1 ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ - ΣΤΕΓΑΣΗ

Όπως παρατηρείται στον πίνακα 3.1 η πλειοψηφία των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ζει σε σπίτι (69,5%), ενώ μόλις το 20,3% των ερωτηθέντων ζει σε καλύβι και ένα μικρό ποσοστό σε τσαντίρι και λυόμενα.

Πίνακας 3.1 : Μορφή κατοικίας

	Νοικοκυριά	%
ΣΠΙΤΙ	41	69.5
ΚΑΛΥΒΙ, ΠΑΡΑΓΚΑ	12	20.3
ΤΣΑΝΤΙΡΙ (Αγ. Σοφία)	3	5.1
ΑΛΛΟ (Λυόμενα - Αγ. Σοφία)	3	5.1
Σύνολο	59	100.0

Αναφορικά με την τυπολογία των οικισμών, φαίνεται ότι το ποσοστό των σπιτιών είναι στατιστικά μεγαλύτερο στο Δροσερό, με ότι αυτό συνεπάγεται για τις συνθήκες διαβίωσης. 4 στα 10 νοικοκυριά στην Αγ. Σοφία χαρακτηρίστηκαν Καλύβια ή παράγκες με το αντίστοιχο ποσοστό στο Δροσερό να είναι της τάξης μόνο του 7%.

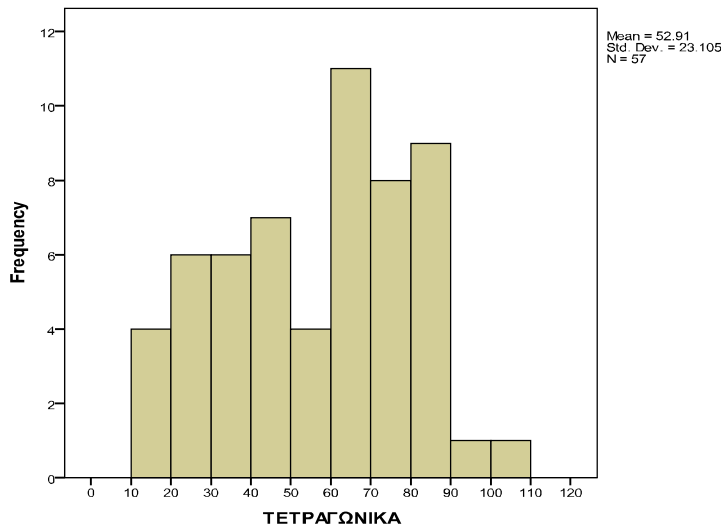
Πίνακας 3.2 : Μορφή Κατοικίας ανά οικισμό

ΜΟΡΦΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	ΟΙΚΙΣΜΟΣ		Σύνολο
	ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ	ΔΡΟΣΕΡΟ	
ΣΠΙΤΙ	13	28	41
	56.5%	93.3%	77.4%
ΚΑΛΥΒΙ, ΠΑΡΑΓΚΑ	10	2	12
	43.5%	6.7%	22.6%
Σύνολο	23	30	53
	100.0%	100.0%	100.0%

$$\chi^2 (1) = 10.07 \quad p = 0.002$$

Η επιφάνεια της κατοικίας συνολικά είναι κατά μέσο όρο 53 τ.μ. ενώ η μέγιστη τιμή ανέρχεται σε 100 τ.μ. και η ελάχιστη τιμή σε 10 τ.μ., όπως παρουσιάζεται στον πίνακα 3.3. Πιο συγκεκριμένα η μέση τιμή του σπιτιού είναι 62,4 τ.μ., η μέση τιμή του καλυβιού 31,6 τ.μ., η μέση τιμή του τσαντιριού 18,7 τ.μ. και η μέση τιμή του λυόμενου 48,7 τ.μ. Για την τυπολογία του τσαντιριού και του λυόμενου, τα υπολογισθέντα τ.μ. πρέπει να θεωρηθούν ενδεικτικά, λόγω του μικρού αριθμού του δείγματος ανά κατηγορία. Για την τυπολογία «σπίτι» στις 95% των περιπτώσεων η μέση τιμή του εμβαδού κυμαίνεται μεταξύ 56,1 και 68,7 τ.μ. ενώ οι αντίστοιχοι δείκτες για «καλύβι – παράγκα» σε 21,9 – 41,2 τ.μ. με τους μέσους όρους των εμβαδών των δύο τύπων κατοικιών να εμφανίζουν στατιστική σημαντικότητα.

Γράφημα 3.1 : Επιφάνεια κατοικίας

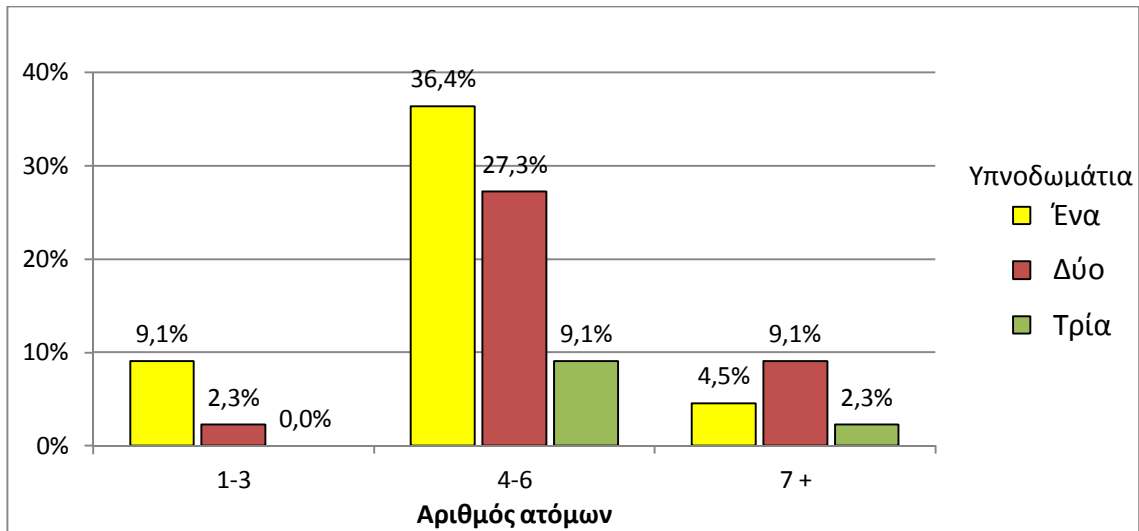
Πίνακας 3.3 : Επιφάνεια ανά είδος κατοικίας (τ.μ.)

Τυπολογία	N	Μέση τιμή	Τυπ. Απόκλιση	Ελάχιστο	Μέγιστο	95% δ.ε. (*)	t-test
ΣΠΙΤΙ	39	62,4	19.5	20	100	56.1 – 68.7	p < 0,001
ΚΑΛΥΒΙ, ΠΑΡΑΓΚΑ	12	31,6	15.2	10	60	21.9 – 41.2	
ΤΣΑΝΤΙΡΙ	3	18,7		11	25		NS
ΑΛΛΟ (λυόμενο)	3	48,7		36	60		NS
Σύνολο	57	52,9		10	100		NS

(*) δ.ε. = διάστημα εμπιστοσύνης της μέσης τιμής

Ο αριθμός των υπνοδωματίων σε συνδυασμό με τον αριθμό των μελών είναι περιορισμένος. Όπως παρατηρείται στο διάγραμμα 3.2 η πλειοψηφία των νοικοκυριών (36,4%) με αριθμό 4 - 6 ατόμων διαθέτουν μόνο ένα υπνοδωμάτιο ενώ μόλις το 27,3% διαθέτει δύο υπνοδωμάτια. Αν θεωρηθεί ως ελάχιστο όριο κατοικίας τα 70 τ.μ. για μια 4μελή οικογένεια, παρατηρείται πως ένα μεγάλο ποσοστό βρίσκεται σε δυσχερή κατάσταση.

Γράφημα 3.2 : Σχέση αριθμού υπνοδωματίων με άτομα στο νοικοκυριό

Η σύγκριση του μέσου αριθμού των διαβιούντων ατόμων ανά τυπολογία δεν ανέδειξε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση. Φαίνεται, λοιπόν, ότι ανεξάρτητα είδους τυπολογίας, ο μέσος αριθμός των ατόμων ανά κατοικία κυμαίνεται στα 5,1 άτομα, και στις 95% των περιπτώσεων η μέση τιμή θα είναι μεταξύ 4,4 και 5,8 άτομα.

Πίνακας 3.4: Μέσος αριθμός ατόμων νοικοκυριού ανά τυπολογία

	N	Μέσος όρος	Τυπική απόκλιση	Ελάχιστο στο	Μέγιστο στο	95% Διάστημα Εμπιστοσύνης
ΣΠΙΤΙ	41	5,2	2,6	1	16	4,3 - 6,0
ΚΑΛΥΒΙ, ΠΑΡΑΓΚΑ	12	5,0	2,1	1	9	3,7 - 6,3
Σύνολο	53	5,1	2,5			4,4 - 5,8

$t\text{-test} : t(51) = 0,206 \quad p = ns \text{ (not significant)}$

Δεν φαίνεται να υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση στα τ.μ. που είναι διαθέσιμα ανά άτομο στην τυπολογία «σπίτι» μεταξύ των δύο δειγματοληψιών (2008 & 2012), που σημαίνει ότι δεν υπήρξε κάποια βελτίωση στο εμβαδόν/άτομο στην πενταετία. Παρόλο που το 2012 παρατηρήθηκαν 3 υψηλοί αριθμοί τ.μ./άτομο (30, 60 και 70 τ.μ.), στο σύνολο και ανεξάρτητα οικισμού φαίνεται ότι το μέσο διαθέσιμο εμβαδόν διαβίωσης

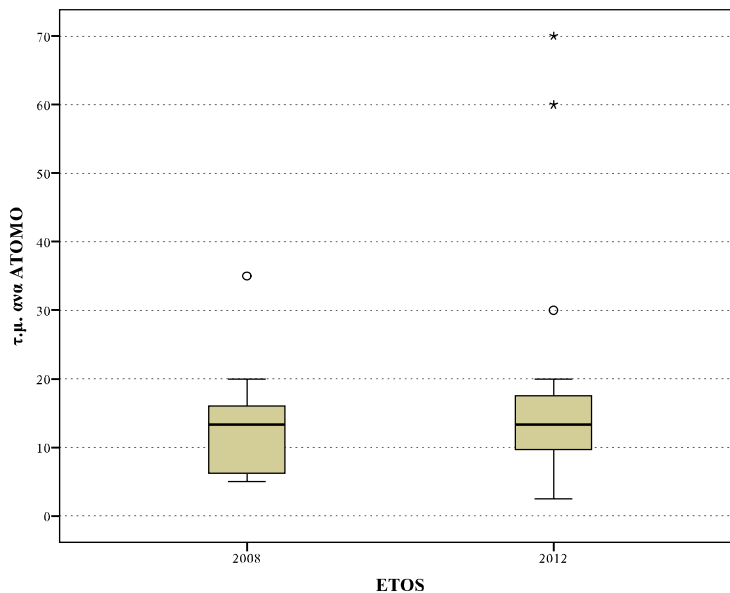
ανά άτομο και νοικοκυριό που μένει σε «σπίτι» είναι περίπου 15 τ.μ. με ελάχιστη τιμή τα 2,5 τ.μ. και μέγιστη τα 20 τ.μ. (αν αφαιρεθούν οι ακραίες τιμές)

Πίνακας 3.5 Τυπολογία «σπίτια» - τ.μ. ανά άτομο

	N	Μέσος όρος	Τυπική Απόκλιση	95% Διάστημα Εμπιστοσύνης		Ελάχιστο	Μέγιστο
				Κάτω όριο	Άνω όριο		
2008	15	12,9	7,9	8,5	17,3	5,0	35,0
2012	39	15,6	13,0	11,4	19,8	2,5	70,0
Σύνολο	54	14,8	11,8	11,6	18,0	2,5	70,0

t-test : $t(52) = 0,751$ $p = ns$ (not significant)

Γράφημα 3.3: Θηκόγραμμα τ.μ. ανά άτομο στα 2 έτη

Στην ερώτηση πόσους ανεξάρτητους χώρους διαθέτει η κατοικία των ερωτηθέντων, η πλειοψηφία δήλωσε ότι διαθέτει τουαλέτα ή μπάνιο (78,0%), κουζίνα (69,5%) και υπνοδωμάτιο (74,6%). Οι μόνες στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στους δυο οικισμούς αναφέρονται στην ύπαρξη σαλονιού ή ενιαίου χώρου (σαλόνι-κουζίνα) με τα ποσοστά για τον πρώτο χώρο να είναι μεγαλύτερα στο Δροσερό (1 στα 2 νοικοκυριά) ενώ για την Αγ. Σοφία το σαλόνι αντικαθιστάται από ενιαίο χώρο με κουζίνα (1 στα 4 νοικοκυριά).

Ανεξάρτητοι χώροι διαβίωσης κατοικίας

Πίνακας 3.6: Κύριοι χώροι κατοικιών ανά οικισμό

Χώρος	Κατοικίες	Συνολικό ποσοστό	Αγ. Σοφία	Δροσερό	p
Τουαλέτα / μπάνιο	46 / 59	78,0 %	89,6 % (26 / 29)	66,7 % (20 / 30)	NS
Κουζίνα	41 / 59	69,5 %	58,6 % (17 / 29)	80,0 % (24 / 30)	NS
Υπνοδωμάτιο	49 / 59	74,6%	68,9 % (20 / 29)	96,7 % (29 / 30)	NS
Σαλόνι	17 / 59	28,8%	0 % (0 / 29)	56.7 % (17 / 30)	< 0,001
Ενιαίος χώρος	7 / 59	11,9%	24,1 % (7 / 29)	0 % (0 / 30)	< 0,001

NS = μη στατιστικά σημαντικά ποσοστά

Αν δεν υπάρχει ανεξάρτητος χώρος κουζίνας, πού γίνονται οι αντίστοιχες δουλειές (μαγείρεμα, πλύσιμο πιάτων)

Πίνακας 3.7: Χώροι χρήσεις αντί κουζίνας

Στον ενιαίο χώρο	7
Εξωτερικός διαμορφωμένος χώρος	3
Μαγείρεμα σε πετρογκαζ και πλύσιμο πιάτων στην αυλή	1
Σε εξωτερικά διαμορφωμένη κουζίνα	1
Εξωτερική βρύση	1
Στην κοινόχρηστη βρύση ή σε γείτονες / συγγενείς	1
Στο σαλόνι έχει πετρογκαζ και πλύσιμο πιάτων στην αυλή	1

Όσον αφορά την ύπαρξη θέρμανσης στους οικισμούς σχεδόν όλοι οι ερωτηθέντες απάντησαν θετικά, με την συντριπτική πλειοψηφία (87,7%) να χρησιμοποιεί ξυλόσομπα. Δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στους 2 οικισμούς.

Πίνακας 3.8 : Θέρμανση

Καλοριφέρ	3,5 % (2/57)
Σόμπα πετρελαίου	7,0 % (4/57)
Σόμπα υγραερίου	--
Ξυλόσομπα	87,7 % (50/57)
Ηλεκτρική θερμάστρα	5,2 % (3/57)

Σε σχέση με τον υπόλοιπο οικιακό εξοπλισμό η συντριπτική πλειοψηφία δήλωσε ότι διαθέτει ηλεκτρικές συσκευές (Τηλεόραση έγχρωμη - 86,2%, Ηλεκτρικό Ψυγείο - 79,3%, Πλυντήριο ρούχων - 69,0%, Ηλεκτρικός Φούρνος - 55,2%, Ηλεκτρική κουζίνα - 43,1%). Διαθέτει επίσης συσκευές υγραερίου τύπου πετρογκαζ (63,8%), όπως και παροχή ύδρευσης κυρίως για την παροχή κρύου νερού (55,2%). Ένα ποσοστό της τάξεως του 84,5% των ερωτηθέντων διαθέτει λεκάνη τουαλέτας, το 69% νιπτήρα, το 37,9% ντουζιέρα και το 24,1% μπανιέρα. Αυτός ο βασικός οικιακός εξοπλισμός που υπάρχει στους οικισμούς της έρευνας υποδηλώνει τη μόνιμη εγκατάσταση από κάποια νοικοκυριά στους οικισμούς αυτούς και μία τυπική οργάνωση των νοικοκυριών αυτών.

Οι μόνες στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις στα ποσοστά που εμφανίζονται, αναφέρονται στην ύπαρξη νερού (κρύου ή ζεστού) μέσα στην κατοικία, με το ποσοστό να είναι μεγαλύτερο στον οικισμό του Δροσερού, γεγονός που δείχνει ύπαρξη σε μεγαλύτερο ποσοστό δικτύου ύδρευσης στα νοικοκυριά.

Πίνακας 3.9: Οικιακός Εξοπλισμός

	Νοικοκυριά	%	Αγ. Σοφία	Δροσερό	p
Ηλεκτρικές συσκευές					
Τηλεόραση έγχρωμη	50	86,2%	21	29	NS
Ηλεκτρικό Ψυγείο	46	79,3%	21	25	NS
Πλυντήριο ρούχων	40	69,0%	15	25	NS
Ηλεκτρικός Φούρνος	32	55,2%	15	17	NS
Ηλεκτρική κουζίνα	25	43,1%	13	12	NS
Τηλεόραση ασπρόμαυρη	3	5,2%	3	0	--
Η/Υ	1	1,7%	0	1	--
Συσκευές υγραερίου					
Πετρογκαζ	37	63,8%	22	15	NS
Παροχή ύδρευσης					
Κρύο νερό	32	55,2%	9 31,0 %	23 76,7 %	= 0,009
Ζεστό νερό	17	29,3%	1 3,4 %	13 43,3 %	= 0,017
Είδη Υγιεινής					
Λεκάνη τουαλέτας	49	84,5%	26	23	NS
Νιπτήρας	40	69,0%	24	16	NS
Ντουζιέρα	22	37,9%	9	13	NS
Μπανιέρα	14	24,1%	3 10,3 %	11 36,7%	= 0,019

Σχετικά με την ύπαρξη αυλής που χρησιμοποιείται στις κατοικίες παρατηρείται ότι αυλή έχουν οι 52 από τις 59 κατοικίες από τις οποίες διαμορφωμένη έχουν οι 31 και αδιαμόρφωτη οι 21.

Τέλος, σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης πρέπει να σημειωθεί ότι η κατοικία των κατοίκων της Αγίας Σοφίας είναι παραχωρημένη (28 από τις 29, μία είναι «άλλο») από το δημόσιο που σημαίνει ότι δεν υπάρχει ιδιοκτησία στον συγκεκριμένο οικισμό. Αντίθετα, στο Δροσερό η ιδιοκτησία είναι μεγάλη αφού 16 από τις 30 κατοικίες είναι ιδιόκτητες. Μόλις μία είναι νοικιασμένη και τρεις «άλλο».

4.2 ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΥΓΕΙΑΣ

Στον πίνακα 3.10 παρατίθενται οι απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με ποια από τα παρακάτω μέτρα / προγράμματα του εθνικού σχεδίου για τους Ρομά εφαρμόστηκαν στην περιοχή τους και τη χρησιμότητα για την οικογένειά τους. Πιο συγκεκριμένα σε δείγμα 59 νοικοκυριών τα 36 απάντησαν ότι εφαρμόστηκε το πρόγραμμα των Ιατροκοινωνικών Κέντρων στην περιοχή τους και μάλιστα τα 33 από αυτά θεωρούν ότι ήταν πολύ χρήσιμα για την οικογένεια τους. Για την εφαρμογή του προγράμματος κινητής μονάδας υγείας οι 38 από τους 59 ερωτηθέντες ήταν ενημερωμένοι για την εφαρμογή, αλλά μόνο οι 28 από αυτούς θεωρούν ότι ήταν πολύ χρήσιμο για την οικογένεια τους. Για το πρόγραμμα συμβουλευτικής υποστήριξης οι 17 από τους 24 ερωτηθέντες που απάντησαν θετικά, πιστεύει ότι ήταν πολύ χρήσιμα για την οικογένεια τους.

Πίνακας 3.10: Απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με ποια από τα παρακάτω μέτρα / προγράμματα του εθνικού σχεδίου για τους Ρομά εφαρμόστηκαν στην περιοχή τους και τη χρησιμότητα για την οικογένειά τους

Μέτρο/Πρόγραμμα	Εφαρμογή		Βαθμός χρησιμότητας				
	Ναι	Όχι	Πολύ	Αρκετά	Μέτρια	Λίγο	Καθόλου
Ιατροκοινωνικά Κέντρα	36	23	33	2	1		
Κινητή μονάδα υγείας	38	21	28	4	3		3
Πρόγραμμα συμβουλευτικής Υποστήριξης	24	35	17	6	1		1

Στον πίνακα 3.11 διαφαίνεται η επιτακτική ανάγκη που προκύπτει για την δημιουργία υποδομών υγείας καθώς όλοι οι ερωτηθέντες (59 νοικοκυριά) συμφωνούν ότι πρέπει να δοθεί προτεραιότητα την επόμενη πενταετία για το έργο αυτό και μάλιστα οι 55 από αυτούς το θεωρεί πολύ σημαντικό. Η λειτουργία ιατροκοινωνικού κέντρου όπως και η δημιουργία κινητής μονάδας υγείας θεωρείται πολύ σημαντικό έργο για τη συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων που επιθυμεί να δοθεί προτεραιότητα για τη δημιουργία τους την επόμενη πενταετία. Η δημιουργία υποδομών για στέγαση κοινωνικών υπηρεσιών, σχετικά με την προτεραιότητα που πρέπει να δοθεί για την υλοποίηση του, συγκεντρώνει την προτίμηση λιγότερων νοικοκυριών (44 νοικοκυριά) σε σχέση με τα υπόλοιπα έργα υποδομών και 37 νοικοκυριά από αυτά το χαρακτηρίζουν ως πολύ χρήσιμο έργο.

Πίνακας 3.11: Απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με ποια από τα παρακάτω έργα Υποδομών θα έδιναν προτεραιότητα για την επόμενη πενταετία και το βαθμό σημαντικότητά τους για αυτούς

Έργα υποδομών	Προτεραιότητα		Βαθμός σημαντικότητας				
	Ναι	Όχι	Πολύ	Αρκετά	Μέτρια	Λίγο	Καθόλου
Δημιουργία υποδομών για στέγαση κοινωνικών υπηρεσιών	44	15	37 84,1%	6 13,6%	1 2,3%		
Δημιουργία Υποδομών Υγείας	59	-	55 93,2%	4 6,8%			
Λειτουργία ιατροκοινωνικού κέντρου	57	2	55 94,8%	2 3,4%	1 1,7%	1 1,7%	
Κινητή μονάδα υγείας	54	5	48 87,3%	5 9,1%	2 3,6%		

Η δημιουργία λοιπόν υποδομών υγείας και πρόνοιας στις περιοχές διαμονής Ρομά πρέπει να αποτελέσει ιδιαίτερη προτεραιότητα και μέριμνα για τους κρατικούς φορείς για να δύνανται να ζουν σε βελτιωμένες συνθήκες.

4.3 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΔΙΚΤΥΩΝ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ

4.3.1 Υποδομές Δικτύων Κοινής Ωφέλειας στους Οικισμούς

Σχετικά με τα έργα υποδομών κοινής ωφέλειας, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων δήλωσε ότι έχουν πραγματοποιηθεί στους οικισμούς τους έργα υποδομών ύδρευσης, αποχέτευσης και ηλεκτρισμού (94,8%). Το 42,1% εξ αυτών συμφώνησαν ότι ήταν πολύ χρήσιμα για την οικογένεια τους και το 35,1% δήλωσε ότι βοήθησε την οικογένεια τους σε μέτριο βαθμό. Η άποψη για την χρησιμότητα των υφιστάμενων υποδομών που πραγματοποιήθηκαν διαφοροποιείται στους δυο οικισμούς.

Πίνακας 3.12: Έργα Υποδομών που πραγματοποιήθηκαν στους οικισμούς που διενεργήθηκε η έρευνα

	Ναι	Όχι
Έργα υποδομών ύδρευσης, αποχέτευσης, ηλεκτρισμού	94,8% (55)	5,2% (3)

	Βαθμός χρησιμότητας (N=57)				
	Πολύ	Αρκετά	Μέτρια	Λίγο	Καθόλου
Σύνολο	42.1 % (24)	12.3 % (7)	35.1 % (20)	3.5 % (2)	7.0 % (4)
Αγ. Σοφία	22	1	3	0	1
Δροσερό	2	6	17	2	3

Η καταγραφή των προβλημάτων που έχουν προκύψει κατά την χρήση των παραπάνω έργων υποδομών (20 νοικοκυριά) ανέδειξε το γεγονός ότι τα έργα δεν κατασκευάστηκαν σωστά με αποτέλεσμα να μην λειτουργούν σωστά, όπως επίσης και το ότι δεν υπάρχει μέριμνα από το κράτος για τη συντήρησή τους. Αξιοπερίεργο είναι ότι οι παρακάτω διαπιστώσεις αναφέρθηκαν **μόνο** από τους κατοίκους της Αγ. Σοφίας, ενώ δεν εκφράστηκε αρνητική άποψη για τις υποδομές από τους αντίστοιχους του Δροσερού. Οι απόψεις καταγράφονται αυτούσιες παρακάτω.

Ποια προβλήματα έχουν προκύψει , κατά την άποψη σας, κατά την εφαρμογή των παραπάνω έργων;

- ΔΕΝ ΕΓΙΝΕ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΣΤΑ ΕΡΓΑ, ΔΕΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΚΑΝΟΝΙΚΑ (ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΝΕΡΟ)
- ΔΕΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΗΚΑΝ ΣΩΣΤΑ ΚΑΙ ΧΑΛΑΣΑΝ
- ΔΕΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΚΑΛΑ / ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΤΑ ΦΤΙΑΞΟΥΝ
- ΔΕΝ ΣΥΝΤΗΡΗΘΗΚΑΝ ΤΑ ΕΡΓΑ (ΠΧ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ)
- ΔΕΝ ΤΑ ΕΠΙΔΙΟΡΘΩΣΑΝ, ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΝΕΡΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ
- ΔΕΝ ΤΑ ΕΦΤΙΑΞΑΝ ΚΑΛΑ ΚΑΙ ΔΕΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ
- ΔΕΝ ΤΑ ΕΦΤΙΑΞΑΝ ΚΑΛΑ, ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΟΥΝ ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΝΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ
- ΔΕΝ ΤΑ ΕΦΤΙΑΞΑΝ ΣΩΣΤΑ (ΜΙΚΡΕΣ ΣΩΛΗΝΕΣ)
- ΔΕΝ ΤΑ ΕΦΤΙΑΞΑΝ ΣΩΣΤΑ, ΔΕΝ ΤΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΑΝ ΠΟΤΕ
- ΔΕΝ ΤΟΥΣ ΝΟΙΑΖΕΙ ΓΙΑ ΜΑΣ / ΔΕΝ ΤΑ ΕΦΤΙΑΞΑΝ ΚΑΛΑ ΚΑΙ ΔΕΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ
- ΕΓΙΝΑΝ ΠΡΟΧΕΙΡΑ ΚΑΙ ΒΙΑΣΤΙΚΑ, ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΣΥΝΤΗΡΗΘΕΙ ΠΟΤΕ
- ΕΦΑΓΑΝ ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΕΝ ΤΑ ΕΦΤΙΑΞΑΝ ΣΩΣΤΑ, ΔΕΝ ΤΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΑΝ
- ΕΧΟΥΝ ΟΦΕΛΗΘΕΙ ΛΙΓΑ ΑΤΟΜΑ
- ΕΧΟΥΝ ΧΑΛΑΣΕΙ ΚΑΙ Η ΥΔΡΕΥΣΗ ΚΑΙ Η ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ
- ΝΑ ΣΥΝΤΗΡΗΘΟΥΝ ΤΑ ΕΡΓΑ
- ΟΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥ ΠΑΛΙΕΣ ΚΑΙ ΔΕΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΕΠΑΡΚΩΣ (ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΠΙΕΣΗ & ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ ΝΕΡΟ)
- ΤΑ ΕΡΓΑ ΕΓΙΝΑΝ ΑΡΧΙΚΑ ΑΛΛΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙ 'ΟΤΙ Ο ΟΙΚΙΣΜΟΣ "ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΦΘΗΚΕ" ΔΕΝ ΕΓΙΝΕ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ/ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ
- ΤΑ ΕΡΓΑ ΕΓΙΝΑΝ ΒΙΑΣΤΙΚΑ & ΚΑΤΑΣΤΡΑΦΗΚΑΝ, ΔΕΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΘΗΚΕ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ
- ΧΑΛΑΣΑΝ ΤΑ ΕΡΓΑ (ΔΕΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΟΥΤΕ Η ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ ΟΥΤΕ ΤΟ ΝΕΡΟ)
- ΧΑΛΑΣΑΝ ΤΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΔΕΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ

Σύμφωνα με τις απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την προτεραιότητα που δύναται να δοθεί για την πραγματοποίηση κάποιων έργων υποδομής την επόμενη πενταετία, η συντριπτική πλειοψηφία ανέδειξε ως θέμα μείζονος σημασίας τη διαχείριση απορριμμάτων (98,3%), την αποχέτευση (98,3%), το δίκτυο ηλεκτροφωτισμού (96,6%), το δίκτυο ύδρευσης (94,9%), τη δημιουργία υποδομών υγείας (93,2%), τη βελτίωση κατοικιών (86.0%) και τη δημιουργία υποδομών για στέγαση κοινωνικών υπηρεσιών (84.1%). Ενώ σχετικά με την προτεραιότητα που θα πρέπει να δοθεί την επόμενη πενταετία για τη δημιουργία λυόμενων οικισμών, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (52,9%) δεν το θεωρεί ουσιαστικό έργο για την περιοχή τους σε αντίθεση με το 45,8% των ερωτηθέντων που το θεωρεί μείζονος σημασίας έργο. Καταγράφεται λοιπόν μία επιτακτική ανάγκη για

δημιουργία ουσιαστικών έργων υποδομής για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στους δύο οικισμούς.

Πίνακας 3.13: Απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την προτεραιότητα των παρακάτω έργων Υποδομών για την επόμενη πενταετία και το βαθμό σημαντικότητάς τους

		Σημαντικότητα				
		ΠΟΛΥ	ΑΡΚΕΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΛΙΓΟ	ΚΑΘΟΛΟΥ
Διαχείριση απορριμμάτων	Συνολικά	98.3% (58/59)	1.7% (1/59)			
	Αγ. Σοφία (N)	29				
	Δροσερό (N)	29				
Αποχέτευση	Συνολικά	98.3% (58/59)		1.7% (1/59)		
	Αγ. Σοφία (N)	29				
	Δροσερό (N)	29				
Δίκτυο ηλεκτροφωτισμού	Συνολικά	96.6% (56/59)	1.7% (1/59)		1.7% (1/59)	1.7% (1/59)
	Αγ. Σοφία (N)	27				
	Δροσερό (N)	29				
Δίκτυο ύδρευσης	Συνολικά	94.9% (56/59)	3.4% (2/59)	1.7% (1/59)		
	Αγ. Σοφία (N)	29				
	Δροσερό (N)	27				
Δημιουργία Υποδομών Υγείας	Συνολικά	93.2% (55/59)	6.8% (4/59)			
	Αγ. Σοφία (N)	29				
	Δροσερό (N)	26				
Βελτίωση κατοικιών	Συνολικά	86.0% (43/59)	6.0% (3/59)	6.0% (3/59)	2.0% (1/59)	15.2% (9/59)
	Αγ. Σοφία (N)	28				0
	Δροσερό (N)	15				15
Δημιουργία υποδομών για στέγαση κοινωνικών υπηρεσιών	Συνολικά	84.1% (37/59)	13.6% (6/59)	2.3% (1/59)		25.4% (15/59)
	Αγ. Σοφία (N)	27				0
	Δροσερό (N)	10				15
Δημιουργία λυόμενων οικίσκων	Συνολικά	45,8% (18/59)	14.7% (5/59)	14.7% (5/59)	11.8% (4/59)	52.9% (27/59)
	Αγ. Σοφία (N)	12				5
	Δροσερό (N)	6				22

(N) = απαντήσεις

4.3.2 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΔΙΚΤΥΩΝ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ ΣΤΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ

Αναφορικά με την ερώτηση για το αν διαθέτουν τα νοικοκυριά παροχή νερού στην κατοικία τους, το 84,5% εξ αυτών απάντησε θετικά. Διαφοροποίηση όμως υπάρχει στα ποσοστά μεταξύ Αγ. Σοφίας και Δροσερού. Το 73,5% από τα νοικοκυριά δήλωσε ότι η παροχή νερού πραγματοποιείται μέσω δικτύου ενώ το 24,5% δήλωσε ότι πραγματοποιείται με κοινή παροχή νερού. Το 15,5% των ερωτηθέντων απάντησε ότι δε διαθέτει παροχή νερού στην κατοικία του και για αυτό το λόγο είτε παίρνει νερό από τους γείτονες (3 νοικοκυριά) είτε μεταφέρει νερό από βρύση μέσα στο χώρο διαμονής (3 νοικοκυριά).

Πίνακας 3.14: Ύδρευση

ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑ	Νοικοκυριά	%	Αγ. Σοφία	Δροσερό
ΝΑΙ	49	84.5	19 65,5%	30 100%
ΟΧΙ	9	15.5	9	0
Σύνολο	58	100.0		

ΑΝ ΝΑΙ

Ύδρευση μέσω	Νοικοκυριά	%	Αγ. Σοφία	Δροσερό
ΔΙΚΤΥΟΥ	36	73,5	9	27
ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΜΕ ΚΟΙΝΗ ΠΑΡΟΧΗ ΝΕΡΟΥ	12	24,5	11	1
ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΜΕΣΩ ΓΕΙΤΟΝΙΚΗΣ ΟΙΚΙΑΣ	1	2,0	1	0
Σύνολο	49	100		

ΑΝ Δεν υπάρχει παροχή (μόνο για οικισμό Αγ. Σοφίας)

	Νοικοκυριά
ΠΑΙΡΝΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΓΕΙΤΟΝΕΣ	4
ΜΕΤΑΦΕΡΟΥΝ ΝΕΡΟ ΑΠΟ ΒΡΥΣΗ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΔΙΑΜΟΝΗΣ	3
ΜΕΤΑΦΕΡΟΥΝ ΝΕΡΟ ΑΠΟ ΠΗΓΗ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΟ ΧΩΡΟ ΔΙΑΜΟΝΗΣ	1
ΒΡΥΣΗ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ & ΑΠΟ ΠΗΓΗ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΟ ΧΩΡΟ	1
Σύνολο	9

Όσον αφορά την ύπαρξη αποχέτευσης στο χώρο διαμονής η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων απάντησε θετικά (91,5%), με το 51,9% εξ αυτών να συνδέεται μέσω δικτύου ενώ το 46,3% να διαθέτει βόθρο για τα λύματα.

Πίνακας 3.15 : Αποχέτευση

ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	Νοικοκυριά	%	Αγ. Σοφία	Δροσερό
ΝΑΙ	54	91.5	25	29
ΟΧΙ	5	8.5	4	1
Σύνολο	59	100.0	29	30

ΑΝ ΝΑΙ,ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ;

	Νοικοκυριά	%	Αγ. Σοφία	Δροσερό
ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΔΙΚΤΥΟ	28	51.9	21	7
ΙΔΙΟΚΑΤΑΣΚΕΥΗ	1	1.8	0	1
ΒΟΘΡΟΣ	25	46.3	4	21
Σύνολο	54	100	25	29

Σχετικά με την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος στην κατοικία τους, σχεδόν όλοι οι ερωτηθέντες απάντησαν θετικά (98,3) και μάλιστα το 81,0% δήλωσε ότι η σύνδεση πραγματοποιείται μέσω δικτύου ενώ μόλις το 13,8% παίρνει ρεύμα από τους γείτονες.

Πίνακας 3.16: Ηλεκτρικό Ρεύμα

	Νοικοκυριά	%	Αγ. Σοφία	Δροσερό
ΝΑΙ	58	98.3	29	29
ΟΧΙ	1	1.7	0	1
Σύνολο	59	100.0	29	30

ΑΝ ΝΑΙ,

	Νοικοκυριά	%	Αγ. Σοφία	Δροσερό
ΑΠΕΥΘΕΙΑΣ ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΔΙΚΤΥΟ	47	81.0	21	26
ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕΣΩ ΓΕΙΤΟΝΙΚΗΣ	8	13.8	5	3
ΓΕΝΝΗΤΡΙΑ	1	1.7	1	0
ΑΛΛΟ	2	3.4	2	0
Σύνολο	58	100.0	29	29

Ύστερα λοιπόν από την ανάλυση των στοιχείων αναφορικά με την ύπαρξη υποδομών στα νοικοκυριά το μεγαλύτερο πρόβλημα παρατηρείται κυρίως στην ύδρευση και στην

αποχέτευση αφού πολλά νοικοκυριά που συμμετείχαν στην έρευνα δεν έχουν την δυνατότητα να συνδεθούν απευθείας με το δίκτυο, κάνοντας ακόμη πιο δύσκολη την διαμονή τους στην περιοχή.

Όπως διαφαίνεται και στις επόμενες απαντήσεις των ερωτηθέντων (σε 54 καταγραφές) σχετικά με τα έργα που είναι απαραίτητα για τη βελτίωση των συνθηκών διαμονής και στέγασης των συνθηκών Ρομά της περιοχής, το 72,2% συμφωνεί ότι αποτελούν άμεση ανάγκη υλοποίησης τα έργα αποχέτευσης, το 53,7% τα έργα διαχείρισης απορριμμάτων, το 40,7% τα έργα ύδρευσης, ενώ μόλις το 16,7% και το 3,7% τα έργα στέγασης και ηλεκτρικού ρεύματος αντίστοιχα.

Πίνακας 3.17 Απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με το ποια έργα θεωρούν απαραίτητα ώστε να βελτιωθούν οι συνθήκες διαμονής και στέγασης των οικογενειών ROMA της περιοχής

Υποδομές	Απαντήσεις	%
ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	39	72,2%
ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ	29	53,7%
ΥΔΡΕΥΣΗ	22	40,7%
ΣΤΕΓΑΣΗ	9	16,7%
ΡΕΥΜΑ	2	3,7%

4.4 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ – ΔΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

4.4.1 ΜΕΤΡΑ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΣΤΗΚΑΝ - ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ

Αναφορικά με την εφαρμογή σχεδίων που υλοποιήθηκαν στην προηγούμενη προγραμματική περίοδο φαίνεται ότι η πλειονότητα για τις διάφορες δράσεις γνωρίζει και αξιολογεί το βαθμό χρησιμότητας κυρίως από πολύ έως αρκετά. Υστέρηση παρουσιάζουν τα προγράμματα ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης κατά των διακρίσεων

Πίνακας 3.18: Απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με ποια από τα παρακάτω μέτρα / προγράμματα του εθνικού σχεδίου για τους Ρομά εφαρμόστηκαν στην περιοχή τους και τη χρησιμότητα για την οικογένειά τους

Μέτρο/Πρόγραμμα	Γνώση για εφαρμογή		Βαθμός χρησιμότητας (για ΝΑΙ)				
	Ναι	Όχι	Πολύ	Αρκετά	Μέτρια	Λίγο	Καθόλου
Κινητή μονάδα υγείας	36	20	28	4	3		1
Πρόγραμμα προώθησης στην απασχόληση	34	20	19	10		1	4
Στεγαστικά δάνεια	31	26	10	8	6	7	
Ειδικά τμήματα στο σχολείο	30	16	13	4	4	5	4
Πρόγραμμα επιμόρφωσης ενηλίκων	29	25	17	11			1
Κατασκευή σπιτιών	13	45	11	1	1		
Προγράμματα ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης κατά των διακρίσεων	8	29	7	1			
Διάθεση λυόμενων κατοικιών	29*	30	18	6	2	3	

* μόνο για Αγ. Σοφία

4.4.2 ΕΡΓΑ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ – ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ - ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ

Από τις απαντήσεις φαίνεται ότι κυρίαρχα η αγωγή υγείας και τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και προώθησης στην απασχόληση είναι αυτά τα οποία συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη προτεραιότητα με υψηλό βαθμό σημαντικότητας (μειωμένο βαθμό σημαντικότητας εκφέρεται για την απασχόληση των γυναικών). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η τοποθέτησή τους για προγράμματα στήριξης της επιχειρηματικότητας όπου η σημαντικότητα επίσης εκφράζεται με μεγάλο ποσοστό στο δείγμα.

Πίνακας 3.19: Απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με ποια από τα παρακάτω έργα Υπηρεσιών θα έδιναν προτεραιότητα για την επόμενη πενταετία και το βαθμό σημαντικότητά τους για αυτούς

Έργα υπηρεσιών	Προτεραιότητα		Βαθμός σημαντικότητας				
	Ναι	Όχι	Πολύ	Αρκετά	Μέτρια	Λίγο	Καθόλου
Πρόγραμμα αγωγής υγείας	56	3	53	3			
Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης	55	3	49	6			
Προγράμματα προώθησης της απασχόλησης των νέων	55	3	46	9			
Προγράμματα προώθησης στην απασχόληση των γυναικών	51	6	39	12			
Προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων	47	10	35	12			
Πρόγραμμα μαζικού αθλητισμού	46	12	35	9	1	1	
Προγράμματα στήριξης της επιχειρηματικότητας	45	12	36	8	1		
Λειτουργία τμημάτων στα σχολεία	40	14	35	5			
Πολιτιστικό κέντρο	35	23	25	7	3		
Κέντρο πληροφόρησης	32	26	25	6	1		
Προγράμματα ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης κατά των διακρίσεων	32	23	29	2	1		
Προγράμματα συμβουλευτικής υποστήριξης	27	29	20	5	1	1	

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα αποτελέσματα που παρουσιάστηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια αναφέρονται στην στατιστική ανάλυση μεταβλητών όπως τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά των Ρομά στους δύο οικισμούς, την οικογενειακή και δημοτική κατάσταση, την εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάσταση, τις συνθήκες διαβίωσης καθώς και την αξιολόγηση ενεργειών και μέτρων που εφαρμόστηκαν στην προηγούμενη προγραμματική περίοδο και την σημαντικότητα που θεωρούν οι Ρομά για περεταίρω μέτρα που πρέπει να ληφθούν.

Αναφορικά με τη σύνθεση του νοικοκυριού δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση στον μέσο όρο των μελών του νοικοκυριού. Και στους δύο οικισμούς παρατηρήθηκε ένας μέσος όρος 5,05 μέλη ανά νοικοκυριό, μέγεθος το οποίο είναι στατιστικά ίδιο με το πανελλαδικό. Ειδικότερα, το 80% των νοικοκυριών έχει από 2 μέλη μέχρι 7 με τον οικισμό της Αγίας Σοφίας να παρουσιάζει μεγαλύτερη διασπορά του αριθμού των μελών. Δεν παρατηρήθηκε επίσης στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση στον μέσο όρο από την προηγούμενη πενταετία. Οι εκτιμήσεις του συνόλου του πληθυσμού για τους δύο οικισμούς είναι ότι για μεν την Αγ. Σοφία στον οικισμό διαβιούν περίπου 1.600 άτομα (μέσος όρος) ενώ στο Δροσερό η μέση εκτίμηση υπολογίστηκε στα 4.470 άτομα.

Αναφορικά με την κατανομή ανά φύλο δεν παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση στα ποσοστά ανάμεσα στους δύο οικισμούς με τις γυναίκες να αποτελούν περίπου το 52% του πληθυσμού, δηλαδή να υπερτερούν των ανδρών.

Η ηλικιακή διάρθρωση και στους δύο οικισμούς είναι στατιστικά η ίδια με ιδιαίτερη ποσοστιαία συγκέντρωση στις νεαρότερες ηλικίες. Ο μέσος όρος της ηλικίας καταγράφηκε στα 20,6 έτη (διάμεση τιμή 16 έτη – η διαφοροποίηση οφείλεται στην ύπαρξη ατόμων με ηλικία πάνω από 50 ετών) ενώ το 80% του πληθυσμού είναι από 3 μέχρι 45 ετών. Μεταξύ του 2008 και του 2012 δεν παρατηρήθηκε ποσοστιαία μεταβολή στις ηλικιακές ομάδες ανάμεσα στα δύο φύλα. Από την πυραμίδα ηλικιών στα δύο φύλα, είναι φανερή η θετική λοξότητα των κατανομών γεγονός το οποίο σημαίνει ότι όσο πιο πολύ μεγαλώνουν οι Ρομά τόσο μειώνεται ο πληθυσμός των αντίστοιχων ηλικιών, από το οποίο μπορούμε να υποθέσουμε ότι το προσδόκιμο επιβίωσης ανεξάρτητα φύλου είναι μάλλον πολύ μικρότερο του υπόλοιπου ελληνικού πληθυσμού.

Αναφορικά με το ετήσιο δηλωθέν εισόδημα, ενώ για το 2008 δεν παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση της κατανομής μεταξύ των δύο οικισμών, το 2012 εμφανίζεται στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ τους με την κατάσταση να επιδεινώνεται περισσότερο στον οικισμό της Αγ. Σοφίας.

Άξιο επισήμανσης είναι ότι το 56,8% των ατόμων στην ηλικιακή ομάδα 13 – 19, ανεξάρτητα φύλου και οικισμού, δηλώνει έγγαμο ή ότι συζεί, γεγονός το οποίο

επιβεβαιώνει τα πρότυπα που ακολουθεί ο πληθυσμός των Ρομά. Από αυτούς που δηλώνουν έγγαμοι 1 στους 2 έχει δηλώσει θρησκευτικό γάμο ενώ περίπου 1 στους 3 τσιγγάνικο η πλειονότητα των οποίων διαβεί στην Αγ. Σοφία. Παρατηρητέο είναι επίσης ότι ο πολιτικός γάμος δεν επιλέγεται. Σχετικά με τη ληξιαρχικά πράξη γάμου, 3 στους 4 δήλωσαν ότι έχουν δηλώσει το γάμο στο ληξιαρχείο.

Όσο αναφορά στη δημοτική κατάσταση, για αυτούς που ζουν στην Αγ. Σοφία μόνο το 45% δηλώνει ότι γεννήθηκε στο Νομό Θεσσαλονίκης, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το Δροσερό που δηλώνει ότι γεννήθηκε στο Νομό Ξάνθης ανέρχεται στο 74%. Για την Αγ. Σοφία, οι εισροές προέρχονται κυρίως από τους Νομούς Μαγνησίας, Λάρισας, Καβάλας και Τρικάλων, ενώ το ποσοστό εκτός Ελλάδας ανέρχεται στο 4%. Για το Δροσερό, το κυρίαρχο ποσοστό εισροής είναι από το Νομό Καβάλας και δευτερευόντως από το Νομό Ημαθίας. Άξιο να σημειωθεί είναι ότι και για τους δύο οικισμούς το 95% έχει δηλώσει ληξιαρχική πράξη γέννησης, με το 22% να έχουν γεννηθεί εκτός γάμου.

Το 99% είναι εγγεγραμμένο στα δημοτολόγια και το 94% δηλώνει ότι υπάρχει ταυτότητα για τα μέλη του νοικοκυριού που υποχρεούνται. Αναφορικά με τους άρρενες μόνο το 85% είναι εγγεγραμμένο στα μητρώα αρρένων και μόνο 1 στους 3 έχει εκπληρώσει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις.

Η γλωσσική επικοινωνία που χρησιμοποιείται, διαφοροποιείται ανάμεσα στους δύο οικισμούς. Στο μεν οικισμό της Αγ. Σοφίας κυρίαρχη γλωσσική επικοινωνία (97,7%) είναι τα Ελληνικά και τα Ρωμανές, ενώ για το Δροσερό, 1 στους 2 είναι δίγλωσσος (Ελληνικά και Τούρκικα), 1 στους 3 τρίγλωσσος (Ελληνικά, Ρωμανές και Τούρκικα) και μόνο 1 στους 10 (10,9%) επικοινωνεί μόνο στα Τούρκικα. Δεν παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική μεταβολή στην πενταετία αναφορικά με την ελληνική γλώσσα επικοινωνίας και στους δύο οικισμούς.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο διαφοροποιείται στατιστικά σημαντικά στους δύο οικισμούς ($p=0,013$). Ειδικότερα για τους άνδρες, το ποσοστό των αναλφάβητων (δεν πήγαν σχολείο) υπερσχύει ποσοστιαία στο οικισμό της Αγ. Σοφίας (54,4%) έναντι του Δροσερού (30,6%). Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και στις γυναίκες ($p=0,011$) όπου τα ποσοστά είναι 62,5% και 46,6%, αντίστοιχα. Και στους δύο οικισμούς 1 στα 5 άτομα έχει παρακολουθήσει ορισμένες τάξεις του Δημοτικού. Για 4 με 6 τάξεις Δημοτικού, τα ποσοστά των ανδρών για το Δροσερό είναι 14,3% έναντι 5% για την Αγ. Σοφία, ενώ για τις γυναίκες τα αντίστοιχα είναι 19% και 3,6%. Οι παραπάνω στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση αναδεικνύει τη διαφορετική στάση και τα διαφορετικά ήθη των αντίστοιχων πληθυσμών αναφορικά με το φύλο και την εκπαίδευση, π.χ. στην Αγ. Σοφία αναφέρθηκε το αίτημα για σχολείο θηλέων για να διαφυλαχθεί η «τιμή» της κόρης.

Σχετικά με τις εκπαιδευτικές δυσχέρειες (διαπιστώσεις μόνο για τον ενήλικα ερωτώμενο) το ποσοστό μη γνώσης γραφής και ανάγνωσης ελληνικών ανέρχεται στο 60%, διότι η μέση ηλικία που δήλωσαν ότι σταμάτησαν το σχολείο είναι τα 12,2 έτη. Αυτό το γεγονός αναδεικνύει την αναγκαιότητα κατάρτισης ενηλίκων στη γραφή και ανάγνωση της ελληνικής γλώσσας. Επίσης, μεγάλο είναι το ποσοστό των παιδιών τους που δήλωσαν ότι σταμάτησαν το σχολείο (54,5%), με κύριους λόγους το οικονομικό και η υποστήριξη από το σχολείο. Φαίνεται ότι αρχίζει και αναδεικνύεται και το γεγονός της ενδοσχολικής βίας (21%) σαν λόγος παύσης παρακολούθησης του σχολικού προγράμματος. Οι κυρίαρχες προτάσεις για την σταδιακή εξάλειψη του φαινομένου της παύσης παρακολούθησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι κυρίαρχα η αλλαγή νοοτροπίας της οικογένειας (Αγ. Σοφία), η συμπεριφορά προς αυτούς των υπολοίπων ελλήνων πολιτών καθώς και οι υποδομές.

Η εργασιακή κατάσταση αποτελεί μια άλλη παράμετρο της παρούσας μελέτης. Βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση στη μεταβολή της μέσα στην πενταετία για τους άνδρες ($p=0,007$). Ενώ σε αυτούς το ποσοστό των εργαζομένων ανέρχονταν το 2008 στο 76% (3 στους 4) στην παρούσα καταγραφή αυτό πέφτει στο 48,6% (1 στο 2), με το αντίστοιχο ποσοστό ανεργίας να ανεβαίνει από το 24,3% στο 51,4%, ανεξάρτητα οικισμού. Για τις γυναίκες δεν φαίνεται να υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση με την πλειονότητά τους (90%) να ασχολούνται με τα οικιακά. Το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας (μεγαλύτερη από 2 έτη) για τους άνδρες φαίνεται να ανέρχεται σε τάξη μεγέθους στο 60%. Επίσης, το ποσοστό των συνταξιούχων εμφανίζεται ιδιαίτερα μικρό (1,8%), γεγονός το οποίο ενδεχομένως να οφείλεται αφενός μεν στον τύπο απασχόλησής τους – αυτοαπασχολούμενοι, μη εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΕ – αφετέρου στο μικρότερο προσδόκιμο επιβίωσής τους. Πάντως φαίνεται ότι 3 στους 4 μακροχρόνια άνεργους δεν αναζητούν εργασία (76,9%), ενώ το ποσοστό για αυτούς που αναζητούν εργασία είναι 75,5%. Ο κύριος τρόπος αναζήτησης εργασίας είναι μέσω γνωριμιών (1 στο 2) ενώ 1 στους 3 αναζητεί είτε μόνος είτε μέσω ΟΑΕΔ. Αναφορικά με το είδος της απασχόλησης, από τους άνδρες που δήλωσαν ότι εργάζονται (42 άτομα) 2 στους 3 είναι αυτοαπασχολούμενοι (γυρολόγοι ή παλιατζήδες) ενώ 1 στους 3 δηλώνει μισθωτός. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της πληθυσμιακής ομάδας είναι η έλλειψη επαγγελματικής εξειδίκευσης (85%) ανεξάρτητα φύλου και οικισμού. Από αυτούς που δήλωσαν ύπαρξη εξειδίκευσης (25 από το Δροσερό και 1 από την Αγ. Σοφία) 3 στους 4, ανεξάρτητα φύλου, δηλώνουν εμπειροτέχνες, ενώ μόνο 2 στους 5 (4 άτομα) καταρτίστηκαν σε ΚΕΚ, γεγονός που υποδηλώνει την έλλειψη ειδικών προγραμμάτων κατάρτισης για το συγκεκριμένο πληθυσμό.

Αναφορικά με την ασφάλιση, από τις απαντήσεις των ερωτώμενων για τα μέλη του νοικοκυριού, βρέθηκε ότι υπάρχει σαφής στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση ($p < 0,01$) ανάμεσα στους οικισμούς. Ειδικότερα, ενώ το ποσοστό στην Αγ. Σοφία των ατόμων που καταγράφηκαν ότι είναι ασφαλισμένοι ανέρχεται περίπου στο 60%, το αντίστοιχο ποσοστό για το Δροσερό είναι της τάξης του 25%. Δεν φάνηκε να υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά, ανεξάρτητα οικισμού, στα δύο φύλα, ενώ το ποσοστό των μη ασφαλισμένων φαίνεται να αυξάνεται όσο αυξάνει η ηλικιακή ομάδα.

Οι συνθήκες διαβίωσης αναφέρονται σε παραμέτρους όπως η στέγαση, η ωφέλιμη επιφάνεια και οι διευκολύνσεις εντός «κατοικίας». Βρέθηκε σαφής στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση ($p = 0,002$) στην τυπολογία της κατοικίας με το 93,3% των ερωτηθέντων στο Δροσερό να αναφέρει ότι μένει σε «σπίτι» ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για την Αγ. Σοφία είναι 56,5%. Η μέση επιφάνεια του «σπιτιού» ανέρχεται στα 62,4 τ.μ. ($N = 39$), ενώ για τα αντίστοιχα χαρακτηρισθέντα ως «καλύβι – παράγκα» στα 31,6 τ.μ. Σε 1 από τα 3 νοικοκυριά που διαθέτουν 1 υπνοδωμάτιο διαμένουν 4 με 6 άτομα, ενώ για τα ίδια άτομα ένα 27,3% των κατοικιών διαθέτουν δύο υπνοδωμάτια. Η στατιστική ανάλυση δεν ανέδειξε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση στον μέσο όρο τ.μ. που αντιστοιχούν ανά άτομο και ανά κατοικία. Μία αξιόπιστη μέση στατιστική εκτιμήτρια των τ.μ. ανά άτομο και ανά κατοικία ανέρχεται περίπου στα 15τ.μ. Η στατιστική ανάλυση, επίσης, έβγαλε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση ως προς την εσωτερική διαρρύθμιση της κατοικίας με κυρίαρχο στοιχείο το υψηλό ποσοστό ύπαρξης «σαλονιού» στο Δροσερό, ενώ ο αντίστοιχος χώρος διαβίωσης στην Αγ. Σοφία αντικαθίσταται με τον «ενιαίο χώρο», όπου συνυπάρχουν δραστηριότητες εστίασης και καθημερινής αναψυχής. Κυρίαρχο μέσω θέρμανσης της κατοικίας και στους δύο οικισμούς είναι η ξυλόσομπα, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό (μεγαλύτερο του 50%) διαθέτουν έγχρωμη τηλεόραση, ψυγείο και πλυντήριο ρούχων, χωρίς αυτό το ποσοστό να διαφοροποιείται στους δύο οικισμούς. Στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση ($p = 0,009$) βρέθηκε σε διάθεση κρύου νερού στους δύο οικισμούς (31% Αγ. Σοφία και 76,7% Δροσερό). Αναφορικά, επίσης, με την ύπαρξη ζεστού νερού τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 3,4% και 43,3% ($p = 0,017$).

Η αναλυτική αξιολόγηση των προγραμμάτων που εφαρμόστηκαν σε ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα την προηγούμενη προγραμματική περίοδο καθώς και οι προτεραιότητες που πρέπει να τεθούν, κατά την άποψη του δείγματος, για την επόμενη περίοδο, παρατίθενται στα § 4.2, 4.3 και 4.4. Κυρίαρχη προτεραιότητα τίθεται στις υποδομές ύδρευσης, αποχέτευσης και διαχείρισης απορριμμάτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ